II ETAP EGZAMINU

NA DORADCĘ INWESTYCYJNEGO

EGZAMIN PISEMNY

6 grudnia 2009 r.
Warszawa

Treść i koncepcja pytań zawartych w teście są przedmiotem praw autorskich i nie mogą być publikowane lub w inny sposób rozpowszechniane bez zgody Komisji Nadzoru Finansowego

Zadanie 1
(Za całe zadanie można otrzymać: od 0 do 100 pkt; minimalna liczba punktów zaliczająca zadanie: 51 pkt)

1/ W oparciu o znajomość MSSF, które zostały zatwierdzone przez UE (dalej: MSR/MSSF), obowiązujących dla roku obrotowego 2008, oraz odpowiednio analizę załączonego skonsolidowanego sprawozdania finansowego GRUPY KAPITAŁOWEJ KRUSZWICA za rok obrotowy 2008:
(Punktacja dot. pkt 1, razem: od 0 do 55 pkt)

1.1/ przedstaw jakie **dwie** metody prezentacji kosztów występują według MSR/MSSF oraz na czym polega różnica między nimi. Wskaż, która z metod jest użyteczna przy prognozowaniu przyszłych przepływów środków pieniężnych? ***(od 0 do 15 pkt)***
1.2/ wskaż, w oparciu o jakie kryterium jednostka powinna dokonać wyboru metody prezentacji kosztów oraz który MSR/MSSF to reguluje? ***(od 0 do 5 pkt)***
1.3/ jaką metodę prezentacji kosztów zastosowano w skonsolidowanym rachunku zysków i strat, w załączonym sprawozdaniu? ***(od 0 do 5 pkt)***
1.4/ skomentuj kwestię prezentacji w sprawozdaniach finansowych - przychodów lub kosztów jako pozycji nadzwyczajnych – według wymogów MSR/MSSF oraz według ustawy o rachunkowości; ***(od 0 do 10 pkt)***
1.5/ przedstaw jakie ujawnienia zgodnie z MSR/MSSF byłyby konieczne w załączonym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym, gdyby w GRUPIE KAPITAŁOWEJ KRUSZWICA występowały aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży oraz działalność zaniechana. Wskaż, który MSR/MSSF to reguluje? Skomentuj jak zagadnienia te regulują przepisy ustawy o rachunkowości; ***(od 0 do 15 pkt)***
1.6/ przedstaw obowiązujący zgodnie z MSR/MSSF sposób prezentacji „udziałów mniejszości" w skonsolidowanym rachunku zysków i strat. Wskaż, które MSR/MSSF regulują to zagadnienie? ***(od 0 do 5 pkt)***

2/ W oparciu o znajomość MSR/MSSF przedstaw wymagania dotyczące zysku przypadającego na jedną akcję, prezentowanego w skonsolidowanych sprawozdaniach finansowych, w przypadku gdyby w danym okresie wystąpiły jednocześnie: „udziały mniejszości", działalność zaniechana oraz instrumenty rozwadniające zysk na jedną akcję, w zakresie:
(Punktacja dot. pkt 2, razem: od 0 do 35 pkt)

2.1/ prezentacji wymaganych wskaźników, ze wskazaniem nazw tych wskaźników, oraz zasad ich wyliczenia; ***(od 0 do 20 pkt)***
2.2/ wymaganych ujawnień w skonsolidowanych sprawozdaniach finansowych. Wskaż także, który MSR/MSSF reguluje te zagadnienia; ***(od 0 do 6 pkt)***
2.3/ wskaż **trzy** przykłady instrumentów, które mogą spowodować rozwodnienie zysku na jedną akcję. ***(od 0 do 9 pkt)***

3/ Na podstawie załączonego skonsolidowanego sprawozdania finansowego GRUPY KAPITAŁOWEJ KRUSZWICA dokonaj analizy rentowności netto kapitału własnego dla roku obrotowego 2008 w porównaniu z rokiem poprzednim, przedstawiając formułę wskaźnika, obliczone wyniki oraz wnioski dotyczące występujących tendencji wraz z ich uzasadnieniem. ***(Punktacja dot. pkt 3, razem: od 0 do 10 pkt)***

Zadanie 2

(Za całe zadanie można otrzymać: od 0 do 100 pkt; minimalna liczba punktów zaliczająca zadanie: 51 pkt)

1/ W spółce Omega przygotowano na najbliższy okres projekcję wybranych wielkości finansowych. Przedstawia to poniższa tabela.

Rok	Rok 0	Rok 1	Rok 2	Rok 3	Rok 4 i następne
Zysk przed odsetkami i podatkiem (zł)		100 000	120 000	160 000	100 000
Dług (na koniec okresu – w zł)	180 000	160 000	140 000	120 000	120 000

Przewiduje się, że począwszy od roku czwartego do nieskończoności spółka będzie osiągać zyski przed odsetkami i opodatkowaniem (EBIT) w równej wysokości 100 000 zł rocznie. W tym okresie zadłużenie spółki będzie utrzymane w stałej wysokości 120 000 zł. Wartość rynkowa zadłużenia jest równa jego wartości księgowej.
Spółka Omega charakteryzuje się następującymi wielkościami:
- koszt kapitału własnego dla sytuacji samofinansowania wynosi 10%.
- koszt długu wynosi 6%. Zadłużenie na koniec roku stanowi podstawę płatności odsetkowych w roku następnym.
- stopa podatku dochodowego jest równa 20%,
- kapitał własny spółki składa się z 100 000 akcji zwykłych.

(Punktacja dot. pkt 1, razem: od 0 do 44 pkt)

1.1/ Wykorzystując model Millera-Modiglianiego oraz metodę skorygowanej wartości bieżącej netto (APV – Adjusted Present Value) oblicz rynkową wartość kapitału własnego spółki na „moment zerowy". Przyjmij założenie, że spółka nie jest zagrożona poniesieniem strat. ***(od 0 do 20 pkt)***

1.2/ Wyznacz koszt kapitału własnego oraz średni ważony koszt kapitału w roku trzecim. ***(od 0 do 14 pkt)***

1.3/ Wyznacz dla roku trzeciego przepływy pieniężne dla właściciela, dla pożyczkodawcy oraz łączne dla wszystkich dostawców kapitału. ***(od 0 do 10 pkt)***

2/ Opisana w punkcie nr 1 spółka Omega jest zainteresowana połączeniem z giełdową spółką Alfa. Spółka Alfa w ostatnim okresie, tj. w „roku zerowym" osiągnęła zysk netto w wysokości 300 000 zł. Zysk na akcję wyniósł: 2,50 zł oraz dywidenda na akcję: 1,20 zł.
Przewiduje się, że w ciągu najbliższych trzech lat zyski netto spółki Alfa będą rosły w tempie 10,00% rocznie. Przewiduje się, że po tym okresie, tj. począwszy od roku czwartego do nieskończoności zyski netto będą wzrastały w tempie 6% rocznie. Spółka planuje utrzymać w przyszłości realizowany wcześniej udział wypłat dywidend w zysku. Ocenia się, że koszt kapitału własnego dla spółki Alfa w ciągu trzech pierwszych lat ma wynieść 11,60%. Oczekuje się, że począwszy od roku czwartego koszt ten wzrośnie do 12,50%.

Wyznacz wartość kapitału własnego spółki Alfa oraz wartość jednej akcji.
(Punktacja dot. pkt 2, razem: od 0 do 17 pkt)

3/ Planowane jest połączenie spółek Omega i Alfa opisanych w punktach 1 i 2. Łączenie przeprowadzone zostanie poprzez przejęcie przez spółkę przejmującą Omega spółki Alfa. Spółka przejmująca Omega jako zapłatę wyda akcjonariuszom spółki Alfa nowo wyemitowane akcje. Oczekuje się, że dzięki połączeniu uzyskany zostanie efekt synergii. ***(Punktacja dot. pkt 3, razem: od 0 do 39 pkt)***

3.1/ Wyceń powstały dzięki połączeniu efekt synergii. Dla uproszczenia załóż, że efekt synergii generowany jest jedynie w spółce (jednostce) Alfa i adresowany jest do wszystkich akcjonariuszy. Efekt synergii składa się z dwóch części związanych z wyprzedażą majątku oraz z poprawą efektów operacyjnych. W momencie zerowym przewiduje się sprzedaż zbędnego majątku. Dzięki temu uzyskany zostanie zysk netto w wysokości 150 000 zł. Druga część efektu synergii pojawi się dopiero począwszy od roku czwartego i osiągana będzie do nieskończoności. Otóż dzięki poprawie wyników na podstawowej działalności zgodnie z oczekiwaniami oraz wynikami analiz połączenie ma doprowadzić do wzrostu zysków netto o 2% w porównaniu do wyników do osiągnięcia w jednostce Alfa w bazowym wariancie bez połączenia (punkt 2). Dokonane to zostanie m.in. dzięki transferowi ze spółki (jednostki) Omega do spółki (jednostki) Alfa szeroko rozumianej wiedzy i umiejętności. Poprawa zysków netto spowoduje proporcjonalny (tak jak w punkcie 2) wzrost bezpośrednich korzyści dla właścicieli. Przyjmij upraszczające założenie, że przepływy pieniężne powiązane z efektem synergii charakteryzują się, ryzykiem właściwym dla kapitału własnego spółki Alfa przed połączeniem (różnym w kolejnych latach). ***(od 0 do 12 pkt)***

3.2/ Zakładając, że dzięki połączeniu uzyskany zostanie efekt synergii w kwocie ustalonej w punkcie 3.1 ustal z punktu widzenia interesów akcjonariuszy spółki Omega liczbę nowych akcji spółki Omega oferowanych akcjonariuszom spółki Alfa oraz przedstaw propozycje parytetu wymiany jednej akcji spółki Alfa na akcje spółki Omega. Załóż, że ceny rynkowe akcji spółek Omega i Alfa są równe wartości akcji wyznaczonych odpowiednio w punktach 1 i 2. ***(od 0 do 15 pkt)***

3.3/ Załóż, że na koniec okresu zerowego spółka Omega przejęła spółkę Alfa za cenę o 20% niższą, niż wynikałoby to z wyceny przeprowadzonej wcześniej w punkcie 2. Do takiej wyceny prowadzą nowe zdecydowanie bardziej ostrożne analizy fundamentalne spółki Alfa. Akcjonariusze przejętej spółki Alfa otrzymali akcje spółki Omega. Nie przewiduje się uzyskania efektu synergii. Zakładając, że spółka Omega osiągnęła w roku zerowym taki sam zysk netto jak w roku pierwszym, wyznacz wskaźniki zysku na akcję dla spółki Omega przed i po połączeniu. Zinterpretuj otrzymane wyniki. ***(od 0 do 12 pkt)***

Zadanie 3
(Za całe zadanie można otrzymać: od 0 do 100 pkt; minimalna liczba punktów zaliczająca zadanie: 51pkt)

Cena akcji spółki ZETA wynosi obecnie 44,0 zł i zgodnie z przewidywaniami w każdym okresie półrocznym może wzrosnąć o 100% lub też obniżyć się o 50%. Roczna stopa procentowa z aktywów wolnych od ryzyka wynosi 19,062%(kapitalizacja ciągła), a wszyscy inwestorzy na rynku są obojętni względem ryzyka.
(Punktacja dot. pkt 1, razem: od 0 do 100 pkt)

1.1/ Przy wykorzystaniu modelu dwumianowego wyznacz obecną wartość europejskiej opcji kupna akcji spółki ZETA o cenie wykonania 33,0 zł i okresie wygaśnięcia za rok od chwili obecnej zakładając, że od akcji nie jest wypłacana dywidenda. ***(od 0 do 10 pkt)***

1.2. Oblicz, ile wyniesie współczynnik delta europejskiej opcji kupna akcji spółki ZETA o cenie wykonania 33,0 zł i okresie wygaśnięcia za rok od chwili obecnej dla drugiego okresu 6 miesięcznego zakładając, że od akcji nie jest wypłacana dywidenda, zaś na koniec szóstego miesiąca:
a/ cena akcji wzrośnie do 88 PLN;
b/ cena akcji obniży się do 22 PLN. ***(od 0 do 10 pkt)***

1.3/ Załóż, że na koniec szóstego miesiąca od chwili obecnej cena akcji spółki ZETA obniża się do poziomu 22 zł.
Jaką replikę inwestycji w akcję spółki ZETA można by stworzyć na ten moment za pomocą kombinacji złożonej z europejskich opcji kupna (takich, jak opcja, o której mowa w pkt 1.1 i 1.2) i pożyczki udzielonej na procent wolny od ryzyka. Wykaż, że ta replika faktycznie daje takie same przychody jak inwestycja w akcję spółki ZETA. ***(od 0 do 20 pkt)***

1.4/ Przyjmij, że opcja kupna akcji spółki ZETA o cenie wykonania 33,0 zł i okresie wygaśnięcia za rok od dnia dzisiejszego jest opcją amerykańską, zaś od akcji spółki ZETA na koniec pierwszego okresu sześciomiesięcznego jest wypłacana dywidenda w wysokości 5 zł (oznacza to, że na koniec roku cena akcji podwoi się lub spadnie o połowę w stosunku do ceny akcji na koniec półrocza pomniejszonej o dywidendę)). Oblicz obecną wartość tej opcji kupna. ***(od 0 do 30 pkt)***

1.5/ Przypuśćmy, że od akcji spółki ZETA nie jest wypłacana dywidenda, zaś posiadasz opcję, która pozwala Ci nabyć akcję tej spółki na koniec szóstego miesiącu za 33 zł. lub sprzedać na koniec 12 miesiąca za 33 zł. Określ, jaka jest obecna wartość tej nietypowej opcji? ***(od 0 do 30 pkt)***

Zadanie 4
(Za całe zadanie można otrzymać: od 0 do 100 pkt; minimalna liczba punktów zaliczająca zadanie: 51 pkt)

Bank Pierwszy wycenia kredyt o zmiennym oprocentowaniu przy wykorzystaniu drzewa dwumianowego (ang. binomial risk free model), przy czym jako stopy procentowe do dyskontowania wykorzystuje się stopy referencyjne dla obligacji o zmiennym oprocentowaniu - odpowiednio wyliczane przy wykorzystaniu drzewa dwumianowego.

Bank Pierwszy udziela czteroletni kredyt w wysokości 10 mln zł o zmiennej stopie procentowej przedsiębiorstwu posiadającemu rating długoterminowy nadany przez renomowaną instytucję ratingową na poziomie BB+. Dla takiego poziomu ratingu marża odsetkowa w Banku Pierwszym wynosi 100 pb (punktów bazowych). Odsetki są płatne w okresach rocznych z dołu, zaś ich wysokość zależy od stopy referencyjnej i marży w stałej wysokości. Wartość odsetek w każdym okresie wyznaczana jest na podstawie stopy referencyjnej dla obligacji o zmiennym oprocentowaniu. Załóż, że stopami referencyjnymi dla obligacji o zmiennym oprocentowaniu są odpowiednie stopy procentowe wyliczane przy wykorzystaniu drzewa dwumianowego. Pamiętaj o różnych terminach ustalania stóp procentowych dla obligacji o zmiennym oprocentowaniu i o terminach wypłaty kuponów od kredytu.

Przedsiębiorstwo zaciągając kredyt wynegocjowało z bankiem, że corocznie będzie spłacało jedynie narosłe odsetki, zaś spłata kwoty zaciągniętego kredytu nastąpi po okresie czteroletnim, wraz z płatnością kwoty ostatnich odsetek.

Załóż zmienność stóp procentowych na poziomie 15% rocznie, Załóż, że prawdopodobieństwo zarówno wzrostu jak i spadku stóp procentowych w następnym okresie wynosi po 50%.

Obecnie stopy zerokuponowe kształtują się w następujący sposób:
- stopa zerokuponowa roczna wynosi 3,3%
- stopa zerokuponowa dwuletnia wynosi 3,5%
- stopa zerokuponowa trzyletnia wynosi 3,8%
- stopa zerokuponowa czteroletnia wynosi 4,2%
- stopa zerokuponowa pięcioletnia wynosi 4,7%
- stopa zerokuponowa sześcioletnia wynosi 5,3%

Proszę obliczyć następujące wielkości:

1.1/ Jaka jest wartość bieżąca udzielonego kredytu dla banku (w momencie jego udzielenia). Pokaż szczegółowe obliczenia. ***(od 0 do 40 pkt)***

1.2/ Bank obawia się spadku rynkowych stóp procentowych, w związku z tym w momencie udzielenia tego kredytu zawiera z inną instytucją finansową umowę floor na poziomie 6% odsetek w skali roku. Ile bank maksymalnie może zapłacić za zawarcie umowy floor? Pokaż szczegółowe obliczenia. ***(od 0 do 60 pkt)***

(Punktacja dot. pkt 1, razem: od 0 do 100 pkt)

Zadanie 5

(Za całe zadanie można otrzymać: od 0 do 100 pkt; minimalna liczba punktów zaliczająca zadanie: 51 pkt)

1.1/ Analizujesz akcje A oraz B w konwencji modelu jednowskaźnikowego (ang. single-index model).
Wiesz, iż wariancja stopy zwrotu z indeksu reprezentującego rynek wynosi 0,09, zaś dysponujesz także danymi dotyczącymi współczynników beta oraz wariancji resztowych akcji A i B przedstawionymi w tab. 1.

Tab. 1 Współczynniki beta i wariancje resztowe akcji

Akcja	Współczynnik beta	Wariancja resztowa
A	0,50	0,1098
B	1,50	0,0822

Zakładając, że spełnione są założenia modelu jednowskaźnikowego określ, ile wynosi, mierzone odchyleniem standardowym stopy zwrotu, ryzyko portfela złożonego z akcji A i B, w którym udziały obydwu akcji są jednakowe. Przedstaw obliczenia ***(od 0 do 20 pkt.)***

1.2/ Poza informacjami przedstawionymi w pkt. 1.1 otrzymujesz dodatkowo dane o macierzy wariancji/kowariancji składników resztowych przedstawione w tab. 2.

Tab. 2 Macierz wariancji/kowariancji składników resztowych akcji

	A	B
A	0,1098	0,0216
B	0,0216	0,0822

Teraz na podstawie informacji o wariancji stopy zwrotu z indeksu reprezentującego rynek, danych o współczynnikach beta i wariancjach resztowych akcji (tab. 1) oraz macierzy wariancji/kowariancji składników resztowych (tab. 2) ponownie określ, ile wynosi, mierzone odchyleniem standardowym stopy zwrotu, ryzyko portfela złożonego z akcji A i B, w którym udziały obydwu akcji są jednakowe. Przedstaw obliczenia ***(od 0 do 40 pkt.)***

1.3/ Załóż, że ze względu na fakt, iż nie są spełnione założenia modelu jednowskaźnikowego zdecydowałeś się na dokonanie analizy akcji A i B w konwencji modelu dwuwskaźnikowego, zakładając że drugim czynnikiem, obok stopy zwrotu z rynku, są nieoczekiwane zmiany stopy inflacji. W tab. 3 przedstawiono współczynniki beta akcji A i B wyznaczone względem stopy zwrotu z rynku i nieoczekiwanych zmian stopy inflacji oraz wariancji resztowych tych akcji.

Tab. 3 Współczynniki beta i wariancje resztowe akcji

Akcja	Beta „rynkowa"	Beta „inflacyjna"	Wariancja resztowa
A	0,50	1,20	0,045
B	1,50	0,40	0,075

Na podstawie danych zawartych w tab. 3, wiedząc, że wariancja stopy zwrotu z indeksu reprezentującego rynek wynosi 0,09, wariancja stopy zwrotu z indeksu reprezentującego nieoczekiwane zmiany stopy inflacji 0,045, zaś współczynnik korelacji pomiędzy wskaźnikami resztowymi wynosi 0 (zero) określ, ile wynosi, mierzone odchyleniem

standardowym stopy zwrotu, ryzyko portfela złożonego z akcji A i B, w którym udziały obydwu akcji są jednakowe. Przedstaw obliczenia ***(od 0 do 40 pkt.)***
(Punktacja dot. pkt 1, razem: od 0 do 100 pkt)

KRUSZWICA

A BUNGE COMPANY

ROCZNE SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE FINANSOWE

Grupy Kapitałowej Zakładów Tłuszczowych „Kruszwica" Spółka Akcyjna

za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2008 roku

sporządzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej

ZT „Kruszwica" S.A.
Ul. Niepodległości 42
88-150 Kruszwica

Zarząd:
Tommy Jensen - Prezes Zarządu
Roman Rybacki - Wiceprezes Zarządu
Piotr Kubisz - Członek Zarządu
Mariusz Szeliga - Członek Zarządu
Wojciech Jachimczyk - Członek Zarządu
Tomasz Wika - Członek Zarządu
Piotr Piotrowski - Członek Zarządu
Marcin Brodowski - Członek Zarządu
Wojciech Bauman - Członek Zarządu

Biegły rewident:
Deloitte Audyt Sp. z o.o. Warszawa

ZAWARTOŚĆ

WYBRANE DANE FINANSOWE 3
SKONSOLIDOWANY RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT 4
SKONSOLIDOWANY BILANS 5
ZESTAWIENIE ZMIAN W SKONSOLIDOWANYM KAPITALE WŁASNYM 6
SKONSOLIDOWANY RACHUNEK PRZEPŁYWÓW ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH 7
NOTY OBJAŚNIAJĄCE DO ROCZNEGO SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO 8

INFORMACJE OGÓLNE 8
1. *STOSOWANE ZASADY RACHUNKOWOŚCI* 8
2. *PRZYCHODY ZE SPRZEDAŻY PRODUKTÓW I TOWARÓW* 18
3. *POZOSTAŁE PRZYCHODY OPERACYJNE* 19
4. *KOSZTY OPERACYJNE* 19
5. *PRZYCHODY I KOSZTY FINANSOWE* 19
6. *ZYSKI/STRATY Z TYTUŁU RÓŻNIC KURSOWYCH* 20
7. *WYNIK NA SPRZEDAŻY ŚRODKÓW TRWAŁYCH I INNE KOSZTY ZWIĄZANE ZE ŚRODKAMI TRWAŁYMI* 20
8. *KOSZTY WEDŁUG RODZAJU* 20
9. *PODATEK DOCHODOWY* 21
10. *DYWIDENDY* 24
11. *ZYSK PRZYPADAJĄCY NA JEDNĄ AKCJĘ* 24
12. *RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE* 25
13. *NIERUCHOMOŚCI INWESTYCYJNE* 26
14. *WARTOŚĆ FIRMY* 26
15. *POZOSTAŁE WARTOŚCI NIEMATERIALNE I PRAWNE* 27
16. *ZAPASY* 28
17. *NALEŻNOŚCI Z TYTUŁU DOSTAW I USŁUG I POZOSTAŁE NALEŻNOŚCI* 28
18. *POZOSTAŁE AKTYWA FINANSOWE* 30
19. *FINANSOWE INSTRUMENTY POCHODNE* 30
20. *ŚRODKI PIENIĘŻNE I ICH EKWIWALENTY* 34
21. *ROZLICZENIA MIĘDZYOKRESOWE CZYNNE* 34
22. *KAPITAŁ PODSTAWOWY* 34
23. *KAPITAŁY REZERWOWE* 35
24. *POZOSTAŁE KAPITAŁY* 35
25. *KREDYTY I POŻYCZKI* 35
26. *ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU DOSTAW I USŁUG I POZOSTAŁE ZOBOWIĄZANIA* 36
27. *ŚWIADCZENIA PRACOWNICZE* 37
28. *REZERWY* 38
29. *LEASING OPERACYJNY* 39
30. *PLANOWANE TRANSAKCJE* 40
31. *TRANSAKCJE Z PODMIOTAMI POWIĄZANYMI* 41
32. *CZYNNIKI RYZYKA ZWIĄZANE Z DZIAŁALNOŚCIĄ GRUPY* 47
33. *ZOBOWIĄZANIA WARUNKOWE* 54
34. *ZDARZENIA PO DACIE BILANSU* 54
35. *OPIS KOREKT WPROWADZONYCH DO OPUBLIKOWANEGO SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO ZA 2007 ROK* 54

WYBRANE DANE FINANSOWE

DANE FINANSOWE	Koniec okresu 31/12/2008		Koniec okresu 31/12/2007	
	PLN'000	EUR'000	PLN'000	EUR'000
Przychody ze sprzedaży produktów i towarów	2.131.379	603.431	1.846.367	488.871
Zysk z działalności operacyjnej	198.666	56.246	78.169	20.697
Zysk z działalności operacyjnej przed opodatkowaniem	163.811	46.378	40.643	10.761
Zysk netto	132.234	37.438	33.158	8.779
Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej	239.779	67.886	158.573	41.986
Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	(34.949)	(9.895)	(25.022)	(6.625)
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej	(202.930)	(57.453)	(153.282)	(40.585)
Przepływy pieniężne netto, razem	1.900	538	(19.731)	(5.224)
Aktywa razem	1.309.449	313.836	1.302.306	363.570
Zobowiązania długoterminowe	47.615	11.412	47.748	13.330
Zobowiązania krótkoterminowe	692.635	166.004	769.361	214.785
Kapitał własny	569.149	136.408	485.197	135.454
Kapitał podstawowy	180.229	43.196	180.229	50.315
Liczba akcji na koniec okresu	22.338.949	22.338.949	22.338.949	22.338.949
Wartość księgowa na jedną akcję	25,48	6,11	21,72	6,06
Średnioważona liczba akcji w okresie	22.338.949	22.338.949	22.338.949	22.338.949
Zysk (strata) na jedną akcję zwykłą	5,92	1,68	1,48	0,39

Kursy EURO przyjęte do przeliczania "wybranych danych finansowych":

Poszczególne pozycje aktywów i pasywów z bilansu sporządzonego na dzień 31.12.2008 przeliczono wg kursu NBP obowiązującego na dzień bilansowy 31.12.2008 – 4,1724.

Poszczególne pozycje rachunku zysków i strat oraz sprawozdania z przepływów środków pieniężnych sporządzonych za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2008 roku przeliczono wg kursu stanowiącego średnią arytmetyczną średnich kursów NBP, obowiązujących na ostatni dzień każdego zakończonego miesiąca objętego raportem rocznym – 3,5321.

Poszczególne pozycje aktywów i pasywów z bilansu sporządzonego na dzień 31.12.2007 przeliczono wg kursu NBP obowiązującego na dzień bilansowy 31.12.2007 – 3,5820.

Poszczególne pozycje rachunku zysków i strat oraz sprawozdania z przepływów środków pieniężnych sporządzonych za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2007 roku przeliczono wg kursu stanowiącego średnią arytmetyczną średnich kursów NBP, obowiązujących na ostatni dzień każdego zakończonego miesiąca objętego raportem rocznym – 3,7768.

SKONSOLIDOWANY RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT
Za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2008

	Noty	Za 12 mies. do 31/12/2008	Za 12 mies. Do 31/12/2007
		PLN'000	PLN'000
Przychody			
Przychody ze sprzedaży produktów	2	2.091.564	1.808.076
Przychody ze sprzedaży towarów	2	39.815	38.291
Pozostałe przychody operacyjne	3	11.727	8.681
Przychody ogółem		**2.143.106**	**1.855.048**
Koszty			
Koszty sprzedanych produktów	8	1.622.104	1.546.410
Koszty sprzedanych towarów	8	61.989	33.647
Koszty sprzedaży	8	64.158	65.291
Koszty ogólnego zarządu	8	129.241	122.051
Zyski/straty z tytułu różnic kursowych	6	51.056	2.576
Wynik na sprzedaży środków trwałych i inne koszty związane ze środkami trwałymi	7	9.894	2.331
Pozostałe koszty operacyjne	4	5.998	4.573
Koszty ogółem		**1.944.440**	**1.776.879**
Zysk z kontynuowanej działalności operacyjnej		**198.666**	**78.169**
Koszty i przychody finansowe	5	34.855	37.526
Zysk przed opodatkowaniem		**163.811**	**40.643**
Podatek dochodowy	9	**31.577**	**7.485**
część bieżąca		44.864	11.232
część odroczona		(13.287)	(3.747)
Zysk (strata) netto		**132.234**	**33.158**
Przypisany			
Akcjonariuszom jednostki dominującej		**128.929**	**33.062**
Udziałowcom mniejszościowym		**3.305**	**96**
Średnia ważona liczba akcji wykazana dla potrzeb wyliczenia wartości zysku zwykłego na jedną akcję		22.338.949	22.338.949
Zysk (strata) na jedną akcję	11	**5,92**	**1,48**

SKONSOLIDOWANY BILANS
Na dzień 31 grudnia 2008

	Noty	Koniec okresu 31/12/2008 PLN'000	Koniec okresu 31/12/2007 PLN'000
AKTYWA			
Aktywa trwałe			
Rzeczowe aktywa trwałe	12	412.976	443.735
Nieruchomości inwestycyjne	13	1.907	2.029
Wartość firmy	14	83.793	83.793
Pozostałe wartości niematerialne i prawne	15	34.454	37.367
Długoterminowe aktywa finansowe	18	194	223
Aktywa z tytułu podatku odroczonego	9	34.385	15.480
		567.709	**582.627**
Aktywa obrotowe			
Zapasy	16	547.062	502.502
Należności z tytułu dostaw i usług	17	160.101	184.376
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego	17	-	1.493
Należności pozostałe	17	15.590	13.739
Krótkoterminowe aktywa finansowe	18	15.497	16.087
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	20	2.546	646
Rozliczenia międzyokresowe czynne	22	944	836
		741.740	**719.679**
RAZEM AKTYWA		**1.309.449**	**1.302.306**
PASYWA			
Kapitał własny			
Kapitał akcyjny	23	180.229	180.229
Kapitał zapasowy	25	221.154	221.554
Kapitał rezerwowy	24	(7.460)	8.194
Zysk (strata) z lat ubiegłych	25	-	(834)
Zysk roku bieżącego	25	128.929	33.062
Kapitał własny przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej		**522.852**	**442.205**
Kapitały przypadające udziałowcom mniejszościowym		**46.297**	**42.992**
Razem kapitały własne		**569.149**	**485.197**
Zobowiązania długoterminowe			
Rezerwa z tytułu podatku dochodowego	9	33.782	35.652
Pozostałe rezerwy	29	4.888	4.378
Zobowiązania z tytułu świadczeń pracowniczych	28	8.945	7.718
		47.615	**47.748**
Zobowiązania krótkoterminowe			
Krótkoterminowe kredyty i pożyczki	26	452.113	602.781
Zobowiązania finansowe	27	78.486	9.596
Zobowiązania z tytułu świadczeń pracowniczych	28	17.305	12.483
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	27	107.328	133.333
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	27	33.615	5.907
Pozostałe zobowiązania krótkoterminowe	27	3.788	5.261
		692.635	**769.361**
Rozliczenia międzyokresowe		**50**	**-**
RAZEM PASYWA		**1.309.449**	**1.302.306**

ZESTAWIENIE ZMIAN W SKONSOLIDOWANYM KAPITALE WŁASNYM
Za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2008

	Kapitały przypadające akcjonariuszom jednostki dominującej						Kapitały przypadające udziałowcom mniejszościowym	Kapitały razem
	Kapitał podstawowy	Nadwyżka ze sprzedaży akcji	Kapitał rezerwowy przeznaczony na wypłatę dywidendy	Kapitał rezerwowy z aktualizacji wyceny	Zyski zatrzymane	Razem		
	PLN'000	PLN'000	PLN'000	PLN'000	PLN'000	PLN'000	PLN'000	PLN'000
Stan na 1 stycznia 2007 roku	**180.229**	**205.993**	**3.234**	**-**	**52.964**	**442.420**	**42.896**	**485.316**
Zysk/(strata) na zabezpieczeniach przepływów pieniężnych	-	-		6.082	-	6.082	-	6.082
Powiązany podatek dochodowy	-	-		(1.156)	-	(1.156)	-	(1.156)
Przychody (koszty) netto ujęte bezpośrednio w kapitale własnym	-	-		4.926	-	4.926	-	4.926
Zysk za rok obrotowy	-	-	-	-	33.062	33.062	96	33.158
Ujęte przychody i koszty razem	-	-	-	-	33.062	33.062	96	33.158
Emisja akcji zwykłych	-	-	-	-	-	-	-	-
Koszty emisji akcji	-	220	-	-	-	220	-	220
Nabycie udziałów mniejszości w wyniku przejęcia	-	-	-	-	-	-	-	-
Przeniesienie do zysków zatrzymanych	-	-	34	-	(34)	-	-	-
Wypłata dywidendy	-	-	-	-	(38.423)	(38.423)	-	(38.423)
Powiązany podatek dochodowy	-	-	-	-	-	-	-	-
Stan na 31 grudnia 2007 roku	**180.229**	**206.213**	**3.268**	**4.926**	**47.569**	**442.205**	**42.992**	**485.197**
Stan na 1 stycznia 2008 roku	**180.229**	**206.213**	**3.268**	**4.926**	**47.569**	**442.205**	**42.992**	**485.197**
Zysk/(strata) na zabezpieczeniach przepływów pieniężnych	-	-	-	(39.410)	-	(39.410)	-	(39.410)
Powiązany podatek dochodowy	-	-	-	7.488	-	7.488	-	7.488
Przychody (koszty) netto ujęte bezpośrednio w kapitale własnym	-	-	-	(31.922)	-	(31.922)	-	(31.922)
Zysk za rok obrotowy	-	-	-	-	128.929	128.929	3.305	132.234
Ujęte przychody i koszty razem	-	-	-	(31.922)	128.929	97.007	3.305	100.312
Emisja akcji zwykłych	-	-	-	-	-	-	-	-
Koszty emisji akcji	-	(53)	-	-	-	(53)	-	(53)
Pokrycie straty z lat ubiegłych	-	-	-	-	-	-	-	-
Przeniesienie z zysków zatrzymanych	-	-	16.268	-	(16.268)	-	-	-
Wypłata dywidendy	-	-	-	-	(16.307)	(16.307)	-	(16.307))
Powiązany podatek dochodowy	-	-	-	-	-	-	-	-
Stan na 31 grudnia 2008 roku	**180.229**	**206.160**	**19.536**	**(26.996)**	**143.923**	**522.852**	**46.297**	**569.149**

SKONSOLIDOWANY RACHUNEK PRZEPŁYWÓW ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH
Za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2008

	Noty	Za 12 mies. do 31/12/2008	Za 12 mies. do 31/12/2007
		PLN'000	PLN'000
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej			
Zysk (strata) netto	25	**132.234**	**33.158**
Korekty razem		**107.545**	**125.415**
Amortyzacja		49.872	48.907
(Zyski) straty z tytułu różnic kursowych		27.817	7.231
Odsetki		36.584	38.131
(Zysk) strata na sprzedaży lub likwidacji rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych i prawnych		9.894	2.320
Zmiana stanu rezerw		1.820	(495)
Zmiana stanu zapasów		(44.559)	17.058
Zmiana stanu należności		23.920	(25.485)
Zmiana stanu zobowiązań krótkoterminowych, z wyjątkiem pożyczek i kredytów		(12.078)	33.822
Zmiana stanu rozliczeń międzyokresowych		(107)	598
Podatek dochodowy naliczony		31.577	7.485
Podatek dochodowy zapłacony		(17.155)	(4.293)
Pozostałe korekty		(40)	136
Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej		**239.779**	**158.573**
Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej			
Wpływy ze sprzedaży wartości niematerialnych i prawnych oraz rzeczowych aktywów trwałych		1.415	1.441
Dywidendy otrzymane		-	22
Zmiana stanu udzielonych zaliczek na zakup środków trwałych		-	-
Inne wpływy z aktywów finansowych		711	-
Nabycie wartości niematerialnych i prawnych oraz rzeczowych aktywów trwałych		(37.100)	(26.522)
Wpływy środków pieniężnych ze spółek przejętych		-	-
Wpływy środków pieniężnych ze spółki zależnej		-	-
Udzielone pożyczki długoterminowe		30	37
Inne wydatki inwestycyjne		(5)	
Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej		**(34.949)**	**(25.022)**
Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej			
Wpływy z tytułu zaciągnięcia kredytów/pożyczek		521.500	60.188
Dywidendy wypłacone		(16.307)	(38.423)
Spłaty kredytów i pożyczek		(671.411)	(136.681)
Odsetki zapłacone		(36.635)	(38.153)
Płatności zobowiązań z tyt. leasingu finansowego		-	(80)
Inne wpływy i wydatki inwestycyjne		(77)	(133)
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej		**(202.930)**	**(153.282)**
Przepływy pieniężne netto, razem		**1.900**	**(19.731)**
Bilansowa zmiana stanu środków pieniężnych i ich ekwiwalentów		1.900	(19.731)
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty na początek okresu	20	646	20.377
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty na koniec okresu	20	**2.546**	**646**

NOTY OBJAŚNIAJĄCE DO ROCZNEGO SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO

Za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2008 i na dzień 31 grudnia 2008

INFORMACJE OGÓLNE

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Zakładów Tłuszczowych „Kruszwica" S.A. zawiera jednostkowe sprawozdanie finansowe Zakładów Tłuszczowych „Kruszwica" S.A. i jednostkowe sprawozdanie finansowe Zakładów Przemysłu Tłuszczowego w Warszawie S.A.

Zakłady Tłuszczowe „Kruszwica" Spółka Akcyjna (dalej: Spółka dominująca) prowadzą działalność na terenie Polski na podstawie wpisu do Rejestru Handlowego, w Dziale B, pod numerem 3698, na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w Bydgoszczy - VIII Wydział Gospodarczy z dnia 21 grudnia 1995 roku. W dniu 12 czerwca 2001 roku Spółka dominująca została wpisana do Krajowego Rejestru Sądowego w Sądzie Rejonowym w Bydgoszczy, XIII Wydział KRS, pod numerem KRS 0000019414.

Spółka dominująca jest częścią Grupy Bunge, światowego lidera w przetwórstwie nasion oleistych i produkcji butelkowanych olejów roślinnych. Podstawowym przedmiotem działalności Spółki dominującej jest przetwórstwo nasion oleistych, produkcja olejów butelkowanych, produkcja margaryn i tłuszczów jadalnych.

Akcje Spółki dominującej znajdują się w publicznym obrocie i są notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie.

Zakłady Przemysłu Tłuszczowego w Warszawie Spółka Akcyjna (dalej: Spółka zależna) powstały w wyniku aktu komercjalizacji przedsiębiorstwa państwowego Zakłady Przemysłu Tłuszczowego w Warszawie z siedzibą w Warszawie zgodnie z aktem notarialnym Rep. A Nr 20081/98 z dnia 08.10.1998 roku.

Na pomocy postanowienia z dnia 9 października 2001 roku Spółka zależna wpisana została do Rejestru Handlowego, prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla miasta stołecznego Warszawy, XX Wydział Gospodarczy-Rejestrowy w Warszawie w dziale B, pod numerem KRS 0000051237.

Akcje Spółki zależnej nie znajdują się w obrocie publicznym.

Dla celów niniejszego sprawozdania określenie Grupa obejmuje Zakłady Tłuszczowe „Kruszwica" S.A. i Zakłady Przemysłu Tłuszczowego w Warszawie.

1. STOSOWANE ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Podstawa sporządzenia sprawozdania finansowego

Sprawozdanie finansowe jest sporządzone zgodnie z koncepcją kosztu historycznego, za wyjątkiem instrumentów pochodnych, które są wyceniane według wartości godziwej.

Sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez Grupę w okresie najbliższych 12 miesięcy po dniu bilansowym. Zarządy Spółki dominującej i Spółki zależnej uważają, iż nie istnieje zagrożenie kontynuowania działalności w tym okresie.

Sprawozdanie finansowe zostało sporządzone w polskich złotych. Polski złoty jest walutą funkcjonalną, w której denominowane są operacje gospodarcze Grupy. Dane liczbowe podane są w tysiącach złotych, przyjmując zasadę, iż kwoty wynoszące mniej niż 500 zł pomija się, a kwoty wynoszące 500 i więcej zł podwyższa się do pełnego tysiąca złotych.

Oświadczenie o zgodności

Zarządy Spółki dominującej i Spółki zależnej oświadczają, że sprawozdanie finansowe na dzień 31 grudnia 2008r. zostało sporządzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej, w zakresie zatwierdzonym przez Unię Europejską (UE).

Pod pojęciem MSSF mieszczą się przyjęte przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (IASB):

- Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej
- Międzynarodowe Standardy Rachunkowości
- Interpretacje opracowane przez Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej (IFRIC) lub przez istniejący wcześniej Stały Komitet ds. Interpretacji (SKI), które zostały przyjęte przez IASB

MSSF w kształcie zatwierdzonym przez UE nie różnią się obecnie w znaczący sposób od regulacji przyjętych przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości, za wyjątkiem poniższych standardów i interpretacji, które według stanu na 31 grudnia 2008 roku nie zostały jeszcze przyjęte do stosowania:

1. **MSSF 1 (zmiana) "Zastosowanie Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej po raz pierwszy" oraz do MSR 27 (zmiana) „Skonsolidowane i jednostkowe sprawozdania finansowe"**- opublikowany w dniu 22 maja 2008 roku zmodyfikowany MSSF 1 oraz MSR 27 obowiązuje w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2009 roku lub po tej dacie z możliwością wcześniejszego zastosowania.
2. **MSSF 1 (zmiana) „Zastosowanie Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej po raz pierwszy"**- opublikowany 27 listopada 2008 roku. Standard wymagany jest przy sporządzaniu pierwszego sprawozdania finansowego jednostki zgodnego z MSSF dla okresów rocznych począwszy od 1 lipca 2009 roku z dopuszczeniem wcześniejszego zastosowania.
3. **MSSF 3 (zmiana) „Połączenia jednostek gospodarczych"**- opublikowany w dniu 10 stycznia 2008 roku i obowiązują w odniesieniu do okresów sprawozdawczych rozpoczynających się 1 lipca 2009 roku lub po tej dacie. W określonych warunkach dopuszczalne jest wcześniejsze zastosowanie.
4. **MSR 27 (zmiana) „Skonsolidowane i jednostkowe sprawozdania finansowe"**- opublikowana w dniu 10 stycznia 2008 roku zmiana obowiązuje w odniesieniu do okresów sprawozdawczych rozpoczynających się 1 lipca 2009 roku lub po tej dacie. W określonych warunkach dopuszczalne jest wcześniejsze zastosowanie.
5. **MSR 32 (zmiana) „Instrumenty finansowe: prezentacja" i MSR 1 (zmiana) "Prezentacja sprawozdań finansowych"**- opublikowany w dniu 14 lutego 2008 zmodyfikowany Standard obowiązuje w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2009 roku lub po tej dacie. Dopuszcza się zastosowanie z wyprzedzeniem pod warunkiem spełnienia określonych w standardzie warunków.
6. **MSR 39 (zmiana) „Instrumenty Finansowe: ujmowanie i wycena"**- opublikowane w dniu 31 lipca 2008 roku zmiany te stosuje się retrospektywnie do okresów rocznych rozpoczynających się 1 lipca 2009 roku lub po tej dacie. Wcześniejsze zastosowanie jest dopuszczalne.
7. **MSR 39 (zmiana) „Reklasyfikacja aktywów finansowych: data wejścia w życie i postanowienia przejściowe"** opublikowany dnia 27 listopada 2008 roku. Rada objaśnia kwestie dotyczące daty wejścia w życie standardu i postanowień przejściowych znowelizowanego w październiku 2008 roku MSR 39.
8. **MSSF (2008) "Poprawki do Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej 2008"**- opublikowane w dniu 22 maja 2008 roku. Większość poprawek obowiązuje dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2009 roku lub po tej dacie, z możliwością wcześniejszego zastosowania.
9. **Interpretacja KIMSF 12 „Umowy na usługi koncesjonowane"**- opublikowana w dniu 30 listopada 2006 roku interpretacja KIMSF 12 ma zastosowanie po raz pierwszy do okresów rocznych rozpoczynających się od lub po 1 stycznia 2008 r.
10. **Interpretacja KIMSF 15 „Umowy o budowę nieruchomości"**- Opublikowana w dniu 3 lipca 2008 roku interpretacja KIMSF 15 obowiązuje w odniesieniu do rocznych sprawozdań finansowych za okresy rozpoczynające się 1 stycznia 2009 roku lub po tej dacie. Wcześniejsze zastosowanie jest dopuszczalne.
11. **Interpretacja KIMSF 16 „Zabezpieczenie inwestycji netto w jednostce zagranicznej"**- opublikowana w dniu 3 lipca 2008 roku interpretacja KIMSF 15 obowiązuje w odniesieniu do rocznych sprawozdań finansowych za okresy rozpoczynające się 1 października 2008 roku lub po tej dacie.
12. **Interpretacja KIMSF 17 „Dystrybucja aktywów niepieniężnych na rzecz właścicieli"** opublikowana w dniu 27 listopada 2008 roku. KIMSF 17 stosuje się prospektywnie do okresów rocznych rozpoczynających się 1 lipca 2009 roku lub po tej dacie.

Według szacunków Grupy, w/w standardy, interpretacje i zmiany do standardów nie miałyby istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe, jeżeli zostałyby zastosowane przez jednostkę na dzień bilansowy.

Jednocześnie nadal poza regulacjami przyjętymi przez UE pozostaje rachunkowość zabezpieczeń portfela aktywów lub zobowiązań finansowych, których zasady nie zostały zatwierdzone do stosowania w UE.

Według szacunków Grupy, zastosowanie rachunkowości zabezpieczeń portfela aktywów lub zobowiązań finansowych według IAS 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena" nie miałoby istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe, jeżeli zostałyby przyjęte przez UE do stosowania na dzień bilansowy.

Ponadto, Grupa sporządzając niniejsze sprawozdanie finansowe nie zastosowała następujących standardów, zmian standardów i interpretacji, które zostały opublikowane i zatwierdzone do stosowania w UE, ale nie mają jeszcze zastosowania:

MSSF 8 "Segmenty operacyjne" – opublikowany w dniu 30 listopada 2006 roku i mający zastosowanie do sprawozdań finansowych sporządzonych za okresy rozpoczynające się w dniu 1 stycznia 2009 i później. Standard zastępuje MSR 14 "Sprawozdawczość według segmentów działalności" i wymaga między innymi by segmenty operacyjne były określane na podstawie sprawozdań wewnętrznych dotyczących komponentów jednostki gospodarczej podlegających okresowym przeglądom dokonywanym przez członka kierownictwa odpowiedzialnego za podejmowanie decyzji operacyjnych, w celu alokacji zasobów do poszczególnych segmentów i oceny ich działania.

Podstawowe osądy rachunkowe oraz podstawy szacowania niepewności

W procesie stosowania zasad rachunkowości obowiązujących w Grupie, zarząd musi dokonywać osądów, szacunków i przyjmować założenia dotyczące wartości bilansowej aktywów i zobowiązań, której nie da się określić wykorzystując dostępne źródła. Szacunki i związane z nimi założenia opierają się o doświadczenia historyczne i inne czynniki uznawane za istotne. Rzeczywiste wyniki mogą odbiegać od przyjętych wartości szacunkowych. Szacunki, jak i przyjęte założenia, podlegają bieżącej weryfikacji. Zmianę wartości szacunkowych ujmuje się w okresie, w którym nastąpiła weryfikacja, jeśli dotyczy ona wyłącznie tego okresu lub w okresie bieżącym i okresach przyszłych, jeśli zmiana dotyczy również okresów przyszłych.

Poniżej omówiono podstawowe założenia dotyczące przyszłości i inne kluczowe źródła niepewności występujące na dzień bilansowy, z którymi związane jest istotne ryzyko znaczącej korekty wartości bilansowych aktywów i zobowiązań w następnym okresie sprawozdawczym, jak również przedstawiono zagadnienia, dla których największe znaczenie, oprócz szacunków księgowych, miał profesjonalny osąd kierownictwa.

Utrata wartości aktywów

Corocznie Grupa analizuje, czy nie wystąpiły przesłanki utraty wartości aktywów trwałych, będące podstawą do przeprowadzenia testu na utratę ich wartości. Na koniec 2008r. Grupa nie stwierdziła istnienia przesłanek wskazujących na konieczność przeprowadzenia testu na utratę wartości.

Zostały natomiast przeprowadzone testy na utratę wartości znaków towarowych oraz wartości firmy. Test przeprowadzony dla znaków towarowych wykazał nieznaczne kwoty utraty wartości. W związku z tym, że kwoty były niematerialne, Grupa zdecydowała się nie dokonywać odpisów aktualizujących.

Stawki amortyzacyjne

Wysokość stawek amortyzacyjnych ustalana jest na podstawie przewidywanego okresu ekonomicznej użyteczności składników rzeczowego majątku trwałego. Grupa corocznie dokonuje weryfikacji przyjętych okresów ekonomicznej użyteczności na podstawie bieżących szacunków kierownictwa.

Wycena rezerw

Rezerwy z tytułu odpraw emerytalno – rentowych oraz nagród jubileuszowych zostały oszacowane przez aktuariusza metodami aktuarialnymi. Przyjęte do wyceny założenia zostały przedstawione w nocie „Świadczenia pracownicze".

Wycena rezerwy na rekultywację terenu opiera się na najlepszych szacunkach kierownictwa opartych na obecnym poziomie kosztów, koniecznych do poniesienia w celu przywrócenia wartości użytkowych i przyrodniczych zdewastowanych terenów. Zarząd nie przewiduje znacznego zwiększenia poziomu tych kosztów w przyszłości, które mogłoby w sposób znaczący wpłynąć na zmianę wartości tej rezerwy.

Składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego

Grupa rozpoznaje składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego bazując na założeniu, że w przyszłości zostanie osiągnięty zysk podatkowy pozwalający na jego wykorzystanie. Pogorszenie uzyskiwanych wyników podatkowych w przyszłości mogłoby spowodować, że założenie to stałoby się nieuzasadnione.

Wartość firmy

Grupa zakończyła proces wyceny aktywów i zobowiązań przejętych w wyniku połączenia z grudnia 2006r. Wartość firmy prezentowana w bilansie wyceniona jest według kosztu nabycia pomniejszonego o skumulowany odpis z tytułu utraty wartości. Grupa nie dokonywała odpisu z tytułu utraty wartości firmy, gdyż testy przeprowadzone na utratę wartości nie wykazały konieczności dokonywania takiego odpisu.

Zasady rachunkowości

Najważniejsze zasady rachunkowości stosowane przez Grupę przedstawione zostały poniżej.

Podstawa konsolidacji

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe zawiera sprawozdanie finansowe jednostki dominującej oraz jednostki zależnej. Uznaje się, iż kontrola występuje wówczas, gdy jednostka dominująca ma możliwość wpływania na politykę finansową i operacyjną podległej jednostki w celu osiągnięcia korzyści z jej działalności.

Wyniki finansowe jednostki zależnej nabytej w ciągu roku ujmuje się w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym od momentu efektywnego nabycia.

Wszelkie transakcje, salda, przychody i koszty zachodzące pomiędzy podmiotami powiązanymi objętymi konsolidacją podlegają pełnej eliminacji konsolidacyjnej.

Udziały mniejszości w aktywach netto (z wyłączeniem wartości firmy) prezentowane są odrębnie od kapitału własnego Grupy. Na udziały mniejszości składają się wartości udziałów na dzień połączenia jednostek gospodarczych oraz udziały mniejszościowe w zmianach w kapitale własnym począwszy od daty połączenia. Straty przypisywane udziałom mniejszościowym wykraczające poza udział w kapitale podstawowym podmiotu

aktywowane są do udziałów Grupy, z wyjątkiem przypadków wiążącego zobowiązania i zdolności udziałowców mniejszościowych do dokonania dodatkowych inwestycji w celu pokrycia straty.

Połączenia jednostek gospodarczych

Przejęcie będących poza kontrolą Grupy jednostek i wyodrębnionych części działalności rozlicza się metodą ceny nabycia. Koszt połączenia wycenia się w zagregowanej wartości godziwej (na dzień dokonania zapłaty) przekazanych aktywów, poniesionych lub przejętych zobowiązań oraz instrumentów kapitałowych wyemitowanych przez jednostkę dominującą w zamian za przejęcie kontroli nad jednostką przejmowaną, powiększonej o koszty bezpośrednio związane z połączeniem. Dające się zidentyfikować aktywa, zobowiązania i zobowiązania warunkowe jednostki przejmowanej spełniające warunki ujęcia zgodnie z MSSF 3 „Połączenie jednostek gospodarczych" ujmuje się w wartości godziwej na dzień przejęcia, z wyjątkiem aktywów trwałych (lub grup do zbycia) sklasyfikowanych jako przeznaczone do sprzedaży w wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży.

Udziały mniejszościowe w jednostce przejmowanej są początkowo wyceniane jako proporcja (udział) udziałów mniejszościowych w wartości godziwej netto ujętych aktywów, zobowiązań i zobowiązań warunkowych.

Udziały własne w przejmowanych jednostkach wyceniane są według kosztu ustalonego jako wartość godziwa na dzień nabycia.

Wartość firmy

Wartość firmy powstająca przy przejęciu wynika z wystąpienia na dzień przejęcia nadwyżki kosztu przejęcia jednostki nad udziałem jednostki przejmującej w wartości godziwej netto dających się zidentyfikować aktywów, zobowiązań i zobowiązań warunkowych jednostki zależnej na dzień przejęcia. Grupa nie dokonywała odpisu z tytułu utraty wartości firmy.

W pewnych okolicznościach wartości godziwe ujmowanych aktywów i zobowiązań można na dzień połączenia ująć jedynie tymczasowo (prowizorycznie). W takim przypadku Grupa rozlicza nabycie stosując ustalone tymczasowe wartości. Wszelkie ewentualne korekty tych wartości są ustalane w ciągu 12 miesięcy od dnia nabycia i ujmowane z mocą wsteczną na dzień nabycia.

Grupa testuje wartość firmy pod względem utraty wartości raz w roku lub częściej, jeśli można wiarygodnie przypuszczać, że utrata wartości wystąpiła. Jeśli w wyniku testu okaże się, że wartość odzyskiwalna jednostki generującej przepływy pieniężne jest mniejsza od jej wartości bilansowej, odpis z tytułu utraty wartości firmy alokuje się najpierw do kwoty bilansowej wartości firmy, a następnie do pozostałych aktywów, proporcjonalnie do ich wartości bilansowej. Strata z tytułu utraty wartości ujęta dla wartości firmy nie podlega odwróceniu w następnym okresie.

Aktywa trwałe przeznaczone do zbycia

Aktywa trwałe (i grupy aktywów netto przeznaczonych do zbycia) zaklasyfikowane jako przeznaczone do zbycia wyceniane są po niższej z dwóch wartości: wartości bilansowej lub wartości godziwej pomniejszonych o koszty związane ze sprzedażą.

Aktywa trwałe i grupy aktywów netto klasyfikowane są jako przeznaczone do zbycia, jeżeli ich wartość bilansowa będzie odzyskana raczej w wyniku transakcji sprzedaży niż w wyniku ich dalszego ciągłego użytkowania. Warunek ten uznaje się za spełniony wyłącznie wówczas, gdy wystąpienie transakcji sprzedaży jest bardzo prawdopodobne, a składnik aktywów (lub grupa aktywów netto przeznaczonych do zbycia) jest dostępny w swoim obecnym stanie do natychmiastowej sprzedaży. Zaklasyfikowanie składnika aktywów jako przeznaczonego do zbycia zakłada zamiar kierownictwa Grupy do zakończenia transakcji sprzedaży w ciągu roku od momentu zmiany klasyfikacji.

Segmenty działalności

Grupa nie wyodrębnia segmentów geograficznych w swojej działalności. Działalność produkcyjna zlokalizowana jest w trzech zakładach: w Kruszwicy, Brzegu i Gdańsku. Zdecydowana większość sprzedaży kierowana jest na rynek krajowy (struktura terytorialna sprzedaży produktów i struktura produktowa – patrz: nota „Przychody ze sprzedaży"). Występujące na rynku krajowym warunki ekonomiczne, polityczne, jak również ryzyko związane z realizacją sprzedaży cechują się dużym podobieństwem we wszystkich obszarach kraju.

Ujmowanie przychodów

Przychody ze sprzedaży ujmowane są w wartości godziwej zapłat otrzymanych lub należnych i reprezentują należności netto (bez podatku VAT) za produkty, towary i usługi dostarczone w ramach normalnej działalności gospodarczej, po pomniejszeniu o rabaty wypłacone lub odroczone w zapłacie. Zdecydowana większość rabatów jest udzielana w stosunku do wartości lub ilości sprzedaży.

Przychody z tytułu umów o świadczenie usług ujmuje się poprzez odniesienie do stopnia zaawansowania realizacji danej umowy. Przychody z umów rozliczanych na podstawie faktycznego nakładu czasu i pracy ujmuje się według stawek umownych, w oparciu o przepracowane roboczogodziny i poniesione koszty bezpośrednie.

Przychody z tytułu odsetek ujmowane są narastająco w okresie ich powstania.

Przychody z tytułu wynajmu nieruchomości inwestycyjnych ujmowane są metodą liniową przez okres wynajmu.

Leasing

Leasing jest klasyfikowany jako leasing finansowy, gdy warunki umowy przenoszą zasadniczo całe potencjalne korzyści oraz ryzyko wynikające z bycia właścicielem na leasingobiorcę. Wszystkie pozostałe rodzaje leasingu są traktowane jako leasing operacyjny.

Płatności z tytułu leasingu operacyjnego są odnoszone w rachunek zysków i strat przy zastosowaniu metody liniowej w okresie wynikającym z umowy. Płatności warunkowe z tytułu leasingu operacyjnego ujmuje się w kosztach w okresie ich poniesienia.

W przypadku wystąpienia specjalnych zachęt motywujących do zawarcia umowy leasingu operacyjnego, ujmuje się je jako zobowiązania. Zagregowane korzyści z tytułu takich zachęt ujmuje się jako pomniejszenie kosztów wynajmu metodą liniową.

Waluty obce

Transakcje przeprowadzane w walucie innej niż polski złoty (PLN) są księgowane po kursie waluty obowiązującym w banku realizującym daną transakcję na dzień dokonania tej transakcji. Na dzień bilansowy, aktywa i pasywa pieniężne denominowane w walutach obcych są przeliczane według kursu obowiązującego na ten dzień. Aktywa i pasywa niepieniężne wyceniane w wartości godziwej i denominowane w walutach obcych wycenia się według kursu obowiązującego w dniu ustalenia wartości godziwej.

Zyski i straty wynikłe z przeliczenia walut są odnoszone bezpośrednio w rachunek zysków i strat, za wyjątkiem wyceny instrumentów finansowych wyznaczonych do rachunkowości zabezpieczeń, w przypadku których zmiany wartości godziwej odnosi się bezpośrednio na kapitał (zob. poniżej zasady rachunkowości stosowane w odniesieniu do pochodnych instrumentów finansowych).

Koszty finansowania zewnętrznego

Koszty finansowania zewnętrznego odnoszone są bezpośrednio w rachunek zysków i strat w okresie, w którym zostały poniesione.

Zysk na działalności gospodarczej

Zysk na działalności operacyjnej kalkulowany jest przed uwzględnieniem kosztów i przychodów finansowych.

Podatki

Na obowiązkowe obciążenia wyniku składają się: podatek dochodowy bieżący (CIT) oraz podatek dochodowy odroczony.

Zobowiązania i należności z tytułu bieżącego podatku za okres bieżący i poprzedni wycenia się w wysokości kwot przewidywanej zapłaty na rzecz organów podatkowych (podlegających zwrotowi od organów podatkowych) z zastosowaniem stawek podatkowych i przepisów podatkowych, które prawnie lub faktycznie obowiązywały na dzień bilansowy.

Bieżące obciążenie podatkowe jest obliczane na podstawie wyniku podatkowego (podstawy opodatkowania) danego roku obrotowego. Zysk (strata) podatkowa różni się od księgowego zysku (straty) brutto w związku z wyłączeniem przychodów podlegających opodatkowaniu i kosztów stanowiących koszty uzyskania przychodów w latach następnych lub poprzednich oraz pozycji kosztów i przychodów, które nigdy nie będą podlegały opodatkowaniu. Obciążenia podatkowe są wyliczane w oparciu o stawki podatkowe obowiązujące w danym roku obrotowym.

Podatek odroczony jest wyliczany metodą bilansową jako podatek podlegający zapłaceniu lub zwrotowi w przyszłości na różnicach przejściowych pomiędzy wartościami bilansowymi aktywów i pasywów a odpowiadającymi im wartościami podatkowymi wykorzystywanymi do wyliczenia podstawy opodatkowania.

Rezerwa na podatek odroczony jest tworzona od wszystkich dodatnich różnic przejściowych podlegających opodatkowaniu, natomiast składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego jest rozpoznawany do wysokości, w jakiej jest prawdopodobne, że będzie można pomniejszyć przyszłe zyski podatkowe o rozpoznane ujemne różnice przejściowe.

Pozycja aktywów lub zobowiązanie podatkowe nie powstaje, jeśli różnica przejściowa powstaje z tytułu wartości firmy lub z tytułu pierwotnego ujęcia innego składnika aktywów lub zobowiązania w transakcji, która nie ma wpływu ani na wynik podatkowy ani na wynik księgowy.

Wartość składnika aktywów z tytułu podatku odroczonego podlega analizie na każdy dzień bilansowy, a w przypadku gdy spodziewane przyszłe zyski podatkowe nie będą wystarczające dla realizacji składnika aktywów lub jego części następuje jego odpis.

Podatek odroczony jest wyliczany przy użyciu stawek podatkowych, które będą obowiązywać w momencie, gdy pozycja aktywów zostanie zrealizowana lub zobowiązanie stanie się wymagalne, zgodnie z przepisami (stawkami) podatkowymi obowiązującymi na dzień bilansowy.

Grupa nie kompensuje ze sobą aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego z rezerwami z tytułu odroczonego podatku dochodowego, wykazuje je oddzielnie w bilansie jako aktywa i zobowiązania długoterminowe.

Grupa nie kompensuje również należności z zobowiązaniami z tytułu bieżącego podatku dochodowego, jeżeli nie ma tytułu prawnego do przeprowadzenia takiej kompensaty oraz nie ma możliwości zapłaty podatku w kwocie netto lub uzyskania zwrotu w kwocie netto.

Podatek odroczony jest ujmowany w rachunku zysków i strat, poza przypadkiem gdy dotyczy on pozycji ujętych bezpośrednio w kapitale własnym. W tym ostatnim przypadku podatek odroczony jest również rozliczany bezpośrednio w kapitały własne.

W przypadku połączenia jednostek gospodarczych konsekwencje podatkowe uwzględnia się przy obliczaniu wartości firmy lub określaniu wartości udziału jednostki przejmującej w wartości godziwej netto dających się zidentyfikować aktywów, zobowiązań i zobowiązań warunkowych jednostki przejmowanej przewyższającej koszt przejęcia.

Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe prezentowane są w bilansie w wartości kosztu historycznego pomniejszonego o dokonane skumulowane umorzenie oraz odpisy z tytułu utraty wartości. W skład kosztu wchodzi również koszt wymiany części składowych maszyn i urządzeń w momencie poniesienia, jeśli spełnione są kryteria ich ujmowania.

Na dzień przejścia na MSSF (tj. na 1 stycznia 2005 w spółce dominującej i na dzień 1 stycznia 2006 w spółce zależnej), Grupa przyjęła wartość godziwą rzeczowych aktywów trwałych oszacowaną przez niezależnego rzeczoznawcę jako zakładany koszt. Wartość ta stanowi podstawę naliczania odpisów amortyzacyjnych.

Wartość oprogramowania komputerowego zwiększa wartość komputerów i wykazywana jest łącznie w środkach trwałych w grupie pozostałe środki trwałe.

Środki trwałe w budowie powstające dla celów produkcyjnych lub administracyjnych jak również dla celów jeszcze nie określonych, prezentowane są w bilansie wg kosztu wytworzenia, powiększonego o opłaty i pomniejszonego o odpisy z tytułu utraty wartości. Wartość środków trwałych w budowie zawiera również kwoty udzielonych zaliczek na poczet budowy środków trwałych.

Prawa wieczystego użytkowania gruntów wykazane są pozabilansowo jako zobowiązanie z tytułu leasingu operacyjnego, z wyjątkiem nabytych praw wieczystego użytkowania, które stanowią pozycję bilansową oraz podlegają umorzeniu przez przewidywany okres ich użytkowania, nie dłuższy niż okres przysługiwania tych praw.

Środki trwałe, z pominięciem gruntów oraz środków trwałych w budowie, amortyzuje się metodą liniową przez przewidywany okres ich użytkowania. Amortyzację rozpoczyna się w momencie rozpoczęcia użytkowania środków trwałych.

Dana pozycja aktywów trwałych może zostać usunięta z bilansu, gdy nie są spodziewane żadne ekonomiczne korzyści wynikające z użytkowania lub sprzedaży takiego składnika aktywów. Zyski lub straty wynikłe ze sprzedaży/likwidacji lub zaprzestania użytkowania środków trwałych są określane jako różnica pomiędzy przychodami ze sprzedaży a wartością netto tych środków trwałych i są ujmowane w rachunku zysków i strat w okresie, w którym dokonano takiego wyksięgowania.

Wartość końcową i okres użytkowania składników aktywów weryfikuje się i w razie konieczności koryguje na koniec każdego roku obrotowego.

Nakłady ponoszone w późniejszym okresie ujmowane są w wartości bilansowej rzeczowych aktywów trwałych, jeżeli spełnione są kryteria ich kapitalizacji.

Zyski lub straty ze sprzedaży/likwidacji lub zaprzestania użytkowania pozycji rzeczowego majątku trwałego określa się jako różnicę między przychodami ze sprzedaży a wartością bilansową tych pozycji i ujmuje się je w rachunku zysków i strat.

Nieruchomości inwestycyjne

Za nieruchomości inwestycyjne uznaje się nieruchomości, które traktowane są jako źródło przychodów z czynszów. Nieruchomości inwestycyjne wyceniane są na dzień bilansowy w cenie nabycia pomniejszonej o skumulowaną na dzień bilansowy amortyzację oraz odpisy z tytułu trwałej utraty wartości.

Nieruchomości inwestycyjne podlegają amortyzacji przez okres ekonomicznej użyteczności przy zastosowaniu metody liniowej.

Grupa wybrała dla wyceny nieruchomości inwestycyjnych model wyceny oparty na cenie nabycia. Na koniec każdego roku Grupa dokonuje oceny przesłanek utraty wartości i weryfikacji okresu użytkowania i w razie konieczności dokonuje koniecznych korekt.

Nieruchomości inwestycyjne usuwane są z bilansu w przypadku ich zbycia lub likwidacji, lub w przypadku stałego wycofania danej nieruchomości z użytkowania, gdy nie są spodziewane żadne przyszłe korzyści z jej sprzedaży. Wszelkie zyski lub straty wynikające z likwidacji lub sprzedaży nieruchomości inwestycyjnej są ujmowane w rachunku zysków i strat w okresie, w którym nastąpiła likwidacja lub sprzedaż.

Wartości niematerialne i prawne

Wartości niematerialne i prawne nabyte w oddzielnej transakcji wycenia się w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia.

Wartości niematerialne i prawne przejęte przy połączeniu jednostek gospodarczych identyfikuje się i ujmuje odrębnie od wartości firmy, jeśli spełniają one definicję wartości niematerialnych i prawnych, a ich wartość godziwą można wiarygodnie ustalić. Cena nabycia takich aktywów jest równa ich wartości godziwej na dzień połączenia.

Po początkowym ujęciu wartości niematerialne są wykazywane w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia pomniejszonym o umorzenie i odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości.

Wartości niematerialne są amortyzowane przez okres użytkowania metodą liniową oraz poddawane testom na utratę wartości każdorazowo, gdy zaistnieją przesłanki wskazujące na utratę ich wartości. Okres amortyzacji jest weryfikowany na koniec każdego roku obrotowego.

Znaki towarowe i prawa autorskie ujmowane są w bilansie w cenie nabycia pomniejszonej o dokonane umorzenie przy użyciu metody liniowej przez okres ich użytkowania.

Oprogramowanie komputerowe prezentowane jest łącznie z wartością komputerów w rzeczowych aktywach trwałych.

Utrata wartości rzeczowego majątku trwałego i wartości niematerialnych i prawnych oprócz wartości firmy

Na dzień sporządzenia pełnego sprawozdania finansowego Grupa dokonuje przeglądu wartości rzeczowego majątku trwałego i wartości niematerialnych i prawnych w celu stwierdzenia, czy nie występują przesłanki wskazujące na utratę ich wartości. W przypadku wystąpienia takich przesłanek, szacowana jest wartość odzyskiwalna danego składnika aktywów, w celu ustalenia potencjalnego odpisu z tego tytułu. W sytuacji, gdy składnik aktywów nie generuje przepływów pieniężnych, które są w znacznym stopniu niezależnymi od przepływów generowanych przez inne aktywa, analizę przeprowadza się dla grupy aktywów generujących przepływy pieniężne, do której należy dany składnik aktywów.

Wartość odzyskiwalna ustalana jest jako kwota wyższa z dwóch wartości: wartość godziwa pomniejszona o koszty sprzedaży lub wartość użytkowa. Ta ostatnia wartość odpowiada wartości bieżącej szacunku przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych przy użyciu stopy dyskonta uwzględniającej aktualną rynkową wartość pieniądza w czasie oraz ryzyko specyficzne dla danego aktywa.

Jeżeli wartość odzyskiwalna jest niższa od wartości księgowej netto składnika aktywów (lub grupy aktywów), wartość księgowa jest pomniejszana do wartości odzyskiwalnej. Strata z tytułu utraty wartości jest ujmowana jako koszt w okresie, w którym wystąpiła.

W momencie gdy utrata wartości ulega odwróceniu, wartość netto składnika aktywów (lub grupy aktywów) zwiększana jest do nowej oszacowanej wartości odzyskiwalnej, nie wyższej jednak od wartości netto tego składnika aktywów jaka byłaby ustalona, gdyby utrata wartości nie została rozpoznana w poprzednich latach. Odwrócenie utraty wartości ujmowane jest w przychodach.

Po odwróceniu odpisu aktualizującego, w kolejnych okresach odpis amortyzacyjny dotyczący danego składnika aktywów jest korygowany w sposób, który pozwala w ciągu pozostałego okresu użytkowania tego składnika dokonywać systematycznego odpisania jego zweryfikowanej wartości bilansowej pomniejszonej o wartość końcową.

Zapasy

Grupa wycenia materiały i towary według cen ewidencyjnych, skalkulowanych na bazie cen nabycia, skorygowanych o odchylenia cen ewidencyjnych od cen rzeczywistych oraz o odpisy z tytułu utraty wartości do możliwych do uzyskania cen sprzedaży netto.

Cenę nabycia stanowi cena zakupu bez podlegających odliczeniu podatku od towarów i usług, obniżona o rabaty, opusty i inne zmniejszenia, a powiększona o cło oraz koszty związane bezpośrednio z zakupem i przystosowaniem materiału do stanu zdatnego do używania, tj. koszty transportu do miejsca docelowego, koszty załadunku i wyładunku, koszty ubezpieczenia materiału podczas transportu.

Na bieżąco Grupa weryfikuje ceny ewidencyjne materiałów. Weryfikacja ta polega na porównaniu cen ewidencyjnych z rzeczywistymi cenami nabycia w celu minimalizacji odchyleń, skorygowania ewentualnych nieprawidłowości spowodowanych opóźnieniami w ewidencjonowaniu niektórych kosztów nabycia, jak również w celu przeszacowania wartości zapasów do wartości netto możliwej do uzyskania. Cena sprzedaży netto odpowiada oszacowanej cenie sprzedaży pomniejszonej o wszelkie koszty konieczne do zakończenia produkcji oraz koszty doprowadzenia zapasów do sprzedaży lub znalezienia nabywcy (tj. koszty sprzedaży, marketingu itp.).

Wyroby gotowe wyceniane są według kosztu wytworzenia, natomiast produkty uboczne w cenie sprzedaży netto.

Na koszty wytworzenia składają się koszty materiałów, tj. surowców, opakowań, koszty pozostałych materiałów bezpośrednio wykorzystywanych do produkcji (tj. energia, chemikalia, materiały pomocnicze) oraz część

kosztów stałych o charakterze bezpośrednio i ogólno produkcyjnym, odpowiadających poziomowi tych kosztów przy normalnym wykorzystaniu zdolności produkcyjnych.

Cena sprzedaży netto jest to szacowana cena sprzedaży dokonywanej w toku zwykłej działalności gospodarczej, pomniejszona o koszty wykończenia i szacowane koszty niezbędne do doprowadzenia sprzedaży do skutku.

Aktywa finansowe

Aktywa finansowe klasyfikuje się do następujących kategorii:

- aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej poprzez rachunek zysków i strat,
- pożyczki i należności.

Klasyfikacja do określonej kategorii zależy od charakteru i przeznaczenia aktywów finansowych, a określa się ją w momencie początkowego ujęcia.

Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Do tej kategorii Grupa zalicza instrumenty pochodne (kontrakty forward lub swap) niewyznaczone do rachunkowości zabezpieczeń. Wartość godziwą instrumentów pochodnych znajdujących się w portfelu Grupy ustala się w oparciu o kursy walutowe aktualne na dzień bilansowy lub moment rozliczenia instrumentu pochodnego.

Pożyczki i należności

Należności z tytułu dostaw i usług, pożyczki i pozostałe należności o stałych lub nienegocjowalnych warunkach płatności niebędące przedmiotem obrotu na aktywnym rynku klasyfikuje się jako „pożyczki i należności".

Należności z tytułu dostaw i usług nie są instrumentem generującym odsetki i wyceniane są w księgach w wartości nominalnej (wymagającej zapłaty) skorygowanej o odpowiednie odpisy aktualizujące wartość należności wątpliwych.

Udzielone pożyczki ujmowane są według zamortyzowanego kosztu ustalonego z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej, z wyjątkiem przypadków kiedy wartość nominalna jest zbliżona do wartości zamortyzowanego kosztu, wówczas aktywa te prezentuje się w bilansie w kwocie wymagającej zapłaty na dzień bilansowy.

Dochód odsetkowy ujmuje się przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej z wyjątkiem należności krótkoterminowych, gdzie ujęcie odsetek byłoby nieistotne.

Utrata wartości aktywów finansowych

Aktywa finansowe, oprócz tych wycenianych w wartości godziwej poprzez rachunek zysków i strat, ocenia się pod względem utraty wartości na każdy dzień bilansowy. Aktywa finansowe tracą wartość, gdy istnieją obiektywne przesłanki, że zdarzenia, które wystąpiły po początkowym ujęciu danego składnika aktywów wpłynęły niekorzystnie na związane z nim szacunkowe przyszłe przepływy pieniężne.

Wartość bilansową składnika aktywów finansowych pomniejsza się bezpośrednio o odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości, z wyjątkiem należności z tytułu dostaw i usług, których wartość bilansową pomniejsza się poprzez odpisy na specjalnie utworzone w tym celu konto. Odpisuje się w nie należności z tytułu dostaw i usług uznane za nieodzyskiwalne, a po ewentualnym odzyskaniu odpisanych kwot uznaje się nimi to samo konto.

Grupa tworzy odpisy aktualizujące na należności przeterminowane według następującej reguły:

Należności przeterminowane (w dniach)	Wysokość odpisu (w %)
60-89	50
90+	100

Grupa tworzy również odpisy aktualizujące na:

- niepokryte gwarancjami lub ubezpieczeniem:
  - należności skierowane na drogę postępowania sądowego,
  - należności od dłużników w stosunku, do których zostało wszczęte postępowanie układowe lub ugody bankowej,
  - należności od dłużników postawionych w stan likwidacji lub w stan upadłości,
  - należności od dłużnika skreślonego z ewidencji działalności gospodarczej,
  - należności w przypadku śmierci dłużnika,
- należności od dłużników w przypadku oddalenia wniosku o ogłoszenie upadłości, jeżeli majątek dłużnika nie wystarcza na zaspokojenie kosztów postępowania upadłościowego – w pełnej wysokości należności,

- należności stanowiące równowartość kwot podwyższających należność w stosunku do których uprzednio dokonano odpisu aktualizującego – w wysokość całości tych kwot do czasu ich otrzymania lub odpisania jako nieściągalne,
- odsetki za zwłokę w zapłacie należności – w wysokości 100 % naliczonych.

Zmiany wartości bilansowej konta odpisów ujmuje się w rachunku zysków i strat. Jeśli w kolejnym okresie kwota odpisu aktualizacyjnego z tytułu utraty wartości ulega zmniejszeniu, a zmniejszenie to można obiektywnie powiązać ze zdarzeniem, które wystąpiło po dacie ujęcia utraty wartości, strata z tytułu utraty wartości ulega odwróceniu poprzez rachunek zysków i strat w zakresie odpowiadającym odwróceniu wartości bilansowej inwestycji na dzień utraty wartości.

Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

Do składników środków pieniężnych i ich ekwiwalentów zaliczane są wyłącznie środki pieniężne na rachunkach bankowych, w tym również środki pochodzące z bankowych kredytów w rachunku bieżącym.

Zobowiązania finansowe

Zobowiązania finansowe klasyfikuje się do następujących kategorii:

- zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej poprzez rachunek zysków i strat,
- kredyty,
- pozostałe zobowiązania.

Zobowiązania finansowe i instrumenty kapitałowe są klasyfikowane w zależności od ich treści ekonomicznej wynikającej z zawartych umów.

Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej poprzez rachunek zysków i strat

Do tej kategorii Grupa kwalifikuje instrumenty pochodne (kontrakty forward lub swap) niewyznaczone do rachunkowości zabezpieczeń. Wartość godziwą instrumentów pochodnych znajdujących się w portfelu Grupy ustala się w oparciu o kursy walutowe aktualne na dzień bilansowy lub moment rozliczenia instrumentu pochodnego.

Kredyty

Oprocentowane kredyty bankowe (w tym również kredyty w rachunku bieżącym) i pożyczki ujmowane są w wartości uzyskanych wpływów pomniejszonych o koszty bezpośrednie pozyskania środków. Koszty finansowe, łącznie z prowizjami płatnymi w momencie spłaty lub umorzenia oraz kosztami bezpośrednimi zaciągnięcia kredytów, ujmowane są w rachunku zysków i strat przy zastosowaniu metody efektywnej stopy procentowej i zwiększają wartość księgową instrumentu z uwzględnieniem spłat dokonanych w bieżącym okresie, za wyjątkiem przypadków kiedy wartość nominalna zobowiązania jest zbliżona do wartości zamortyzowanego kosztu, wówczas takie zobowiązania prezentuje się w bilansie w kwocie wymagającej zapłaty na dzień bilansowy.

Kredyty w rachunku bieżącym oraz kredyty o nieokreślonym okresie spłaty wyceniane są według wartości wymagającej zapłaty na dzień bilansowy tj. wraz z odsetkami należnymi na dzień bilansowy.

Pozostałe zobowiązania finansowe

Zobowiązania z tytułu dostaw i usług nie są instrumentem odsetkowym i wykazywane są w bilansie w wartości nominalnej.

Instrumenty pochodne

W związku z charakterem prowadzonej działalności, Grupa narażona jest na ryzyko związane ze zmianami kursów walutowych. W celu zabezpieczenia przed tym ryzykiem, Grupa zawiera walutowe kontrakty terminowe typu forward. Grupa nie wykorzystuje instrumentów pochodnych dla celów spekulacyjnych. Głównym celem spółki w zakresie zawierania kontraktów walutowych jest zabezpieczenie przed ryzykiem walutowym przyszłych przepływów pieniężnych związanych z zakupami i sprzedażą, dla których ceny ustalane są w walutach obcych bądź są denominowane na te waluty, jak również saldo należności i zobowiązań.

Wykorzystywane przez Grupę instrumenty pochodne zaliczane są do grupy aktywów lub zobowiązań finansowych wycenianych według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, za wyjątkiem tych, które są wyznaczone do rachunkowości zabezpieczeń.

Grupa ujmuje instrumenty pochodne na dzień zawarcia w wartości godziwej, która jest równa zero, a następnie wycenia je na dzień rozliczenia, nie później jednak niż na dzień bilansowy, w wartości godziwej, bez pomniejszania o ewentualne koszty transakcji.

Wartość godziwa walutowych kontraktów forward jest ustalana poprzez odniesienie do bieżących kursów terminowych. W wyniku wyceny kontraktu terminowego do wartości godziwej mogą powstać aktywa lub zobowiązania finansowe. Aktywa finansowe stanowią nadwyżkę wartości godziwej instrumentu nad jego wartością nominalną, natomiast w przypadku ujemnej różnicy, tj. gdy wartość godziwa instrumentu jest niższa od jego wartości nominalnej, powstaje zobowiązanie finansowe. Oszacowane w ten sposób wartości aktywów lub zobowiązań finansowych stanowią wartości możliwe do uzyskania lub konieczne do zapłaty na dzień bilansowy.

Zyski i straty z tytułu zmian wartości godziwej instrumentów pochodnych, za wyjątkiem tych, które stanowią pozycje zabezpieczające, są bezpośrednio odnoszone do rachunku zysków i strat okresu, w którym powstały.

Aktywa finansowe są wyłączane z bilansu, gdy wygasły prawa do przepływów pieniężnych z określonego składnika aktywów, natomiast zobowiązanie finansowe jest usuwane z bilansu, gdy wygasa, tj. kiedy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł.

Instrumenty pochodne wbudowane w inne instrumenty finansowe lub umowy nie będące instrumentami finansowymi traktowane są jako oddzielne instrumenty pochodne, jeżeli charakter wbudowanego instrumentu oraz ryzyka z nim związane nie są ściśle powiązane z charakterem umowy zasadniczej i ryzykami z niej wynikającymi i jeżeli umowy zasadnicze nie są wyceniane według wartości godziwej, której zmiany są ujmowane w rachunku wyników.

Rachunkowość zabezpieczeń

Grupa stosuje rachunkowości zabezpieczeń. Przedmiotem zabezpieczeń są przepływy pieniężne wyrażone w walutach obcych wynikające z planowanych transakcji lub uprawdopodobnionych przyszłych zobowiązań. Celem zabezpieczeń jest ograniczenie ryzyka zmian wartości godziwej przepływów pieniężnych w wyniku zmian kursów walutowych. Pozycję zabezpieczaną stanowi 90% wartości prognozowanej transakcji, którymi są głównie transakcje zakupu surowców lub sprzedaży nasion rzepaku, oleju lub śruty. Przyszła transakcja jest zabezpieczana od momentu zawarcia kontraktu (tj. ustalenia ilości, ceny, terminów dostawy) do daty sprzedaży lub daty zakupu. Instrumentami zabezpieczającymi są instrumenty pochodne typu forward.

Wycena pozycji zabezpieczanych i zabezpieczających oraz pomiar efektywności zabezpieczenia następuje na każdy dzień bilansowy, tj. na koniec każdego miesiąca. Część efektywna zabezpieczenia ujęta jest w kapitale z aktualizacji wyceny wraz z efektem w podatku odroczonym, natomiast część nieefektywna zabezpieczenia odnoszona jest bezpośrednio do rachunku zysków i strat.

W momencie realizacji pozycji zabezpieczanej, tj. wykonania transakcji sprzedaży lub zakupu, efektywna część zabezpieczenia przenoszona jest z kapitału rezerwowego z aktualizacji wyceny:

- do rachunku zysków i strat i koryguje wartość przychodów ze sprzedaży (w przypadku transakcji sprzedaży) lub
- do bilansu i koryguje w pierwszym ujęciu wartość aktywa powstałego w wyniku realizacji pozycji zabezpieczanej, tj. wartość zapasów (w przypadku transakcji zakupu), a następnie koszt wytworzenia produktów.

Rezerwy

Rezerwy wykazuje się w przypadku wystąpienia w jednostce bieżących zobowiązań (prawnych lub zwyczajowych) będących konsekwencją zdarzeń z przeszłości, których konieczność uregulowania przez Grupę jest prawdopodobna, a wielkość tych zobowiązań może być wiarygodnie wyceniona.

Ujmowana kwota rezerwy odzwierciedla możliwie najdokładniejszy szacunek kwoty wymaganej do rozliczenia bieżącego zobowiązania na dzień bilansowy, z uwzględnieniem ryzyka i niepewności związanej z tym zobowiązaniem. W przypadku wyceny rezerwy metodą szacunkowych przepływów pieniężnych koniecznych do rozliczenia bieżącego zobowiązania, jej wartość bilansowa odpowiada wartości bieżącej tych przepływów.

Restrukturyzacja

Rezerwa na koszty restrukturyzacji ujmowana jest tylko wtedy, gdy Grupa opracowała szczegółowy i formalny plan restrukturyzacji i ogłosiła wszystkim zainteresowanym stronom zamiar jego realizacji lub jego główne założenia. Wycena rezerwy restrukturyzacyjnej obejmuje wyłącznie bezpośrednie koszty restrukturyzacji, czyli kwoty niezbędne do przeprowadzenia restrukturyzacji i niezwiązane z bieżącą działalnością Grupy.

Koszty świadczeń emerytalnych

Rezerwa z tytułu świadczeń emerytalnych prezentowana w bilansie jako zobowiązanie z tytułu świadczeń pracowniczych wyceniana jest w wartości godziwej zobowiązań z tytułu przyszłych świadczeń emerytalnych. Zobowiązanie to kalkulowane jest metodami aktuarialnymi. Wszystkie zyski i straty aktuarialne ujmowane są w rachunku zysków i strat w okresie, którego dotyczą. Grupa nie korzysta z tzw. podejścia „korytarzowego" do ujęcia zysków i strat aktuarialnych.

2. PRZYCHODY ZE SPRZEDAŻY PRODUKTÓW I TOWARÓW

Przychody ze sprzedaży Grupy prezentują się następująco:

	Za 12 miesięcy do 31/12/2008	Za 12 miesięcy do 31/12/2007
	PLN' 000	PLN' 000
Sprzedaż produktów:		
Oleje luzem	670.975	585.255
Śruta rzepakowa	295.742	240.445
Oleje konfekcjonowane	586.723	495.068
Margaryny konsumenckie	293.687	260.516
Margaryny profesjonalne	127.422	122.637
Tłuszcze cukiernicze	103.349	92.655
Pozostałe	13.666	11.500
	2.091.564	**1.808.076**
Sprzedaż towarów:		
Nasiona rzepaku	16.759	4.766
Oleje luzem	8.553	6.752
Śruta rzepakowa	1.009	-
Oleje konfekcjonowane	5.338	7.465
Margaryny konsumenckie	-	261
Śruta sojowa	-	825
Śruta słonecznikowa	-	4.334
Nasiona siewne	7.518	13.084
Pozostałe	638	804
	39.815	**38.291**
	2.131.379	**1.846.367**

Struktura terytorialna sprzedaży produktów i towarów:

	Za 12 miesięcy do 31/12/2008	Za 12 miesięcy do 31/12/2007
	PLN' 000	PLN' 000
Sprzedaż produktów		
Kraj	1.820.762	1.422.492
Eksport	270.802	385.584
	2.091.564	**1.808.076**
Sprzedaż towarów:		
Kraj	18.909	32.618
Eksport	20.906	5.673
	39.815	**38.291**
	2.131.379	**1.846.367**

Struktura przychodów Grupy nie uległa większym zmianom w stosunku do roku ubiegłego. Znacząca część (46%) przychodów ze sprzedaży produktów uzyskiwana jest ze sprzedaży surowego oleju rzepakowego lub olejów rafinowanych do potrzeb przemysłowych, jak i śruty rzepakowej – produktu ubocznego powstającego w procesie ekstrakcji oleju z nasion. Znaczną część przychodów uzyskiwana jest ze sprzedaży olejów butelkowanych i margaryn (zarówno konsumenckich, jak i profesjonalnych).

Przychody ze sprzedaży produktów i towarów Grupy w 2008 roku (2.131.379 tys. PLN), w stosunku do roku ubiegłego (1.846.367 tys. PLN) wykazały wzrost o 15,4 %.

3. POZOSTAŁE PRZYCHODY OPERACYJNE

	Za 12 mies. do 31/12/2008 PLN'000	Za 12 mies. do 31/12/2007 PLN'000
Sprzedaż usług	5.142	3.294
Pozostałe przychody	6.585	5.387
	11.727	**8.681**

4. KOSZTY OPERACYJNE

Pozostałe koszty operacyjne

	Za 12 mies. do 31/12/2008 PLN'000	Za 12 mies. do 31/12/2007 PLN'000
Utworzenie rezerw na świadczenia pracownicze	187	207
Utrata wartości należności	3.548	3.198
Pozostałe koszty	2.263	1.168
	5.998	**4.573**

5. PRZYCHODY I KOSZTY FINANSOWE

Przychody finansowe

	Za 12 mies. do 31/12/2008 PLN'000	Za 12 mies. do 31/12/2007 PLN'000
Przychody ze sprzedaży akcji	104	-
Otrzymane odsetki za zwłokę	1.135	583
Otrzymane odsetki od udzielonych pożyczek	38	31
Odsetki od środków pieniężnych	9	75
Otrzymane dywidendy	-	22
Pozostałe	818	12
	2.104	**723**

Koszty finansowe

	Za 12 mies. do 31/12/2008 PLN'000	Za 12 mies. do 31/12/2007 PLN'000
Koszty odsetek – kredyty i pożyczki	36.541	37.857
Zapłacone odsetki za zwłokę	139	293
Pozostałe	279	99
	36.959	**38.249**

Koszty finansowania zewnętrznego nie są aktywowane w wartości początkowej aktywów trwałych, wszystkie odnoszone są bezpośrednio do rachunku zysków i strat w okresie, w którym są poniesione.

6. ZYSKI/STRATY Z TYTUŁU RÓŻNIC KURSOWYCH

	Za 12 mies. do 31/12/2008 PLN'000	Za 12 mies. do 31/12/2007 PLN'000
Zrealizowany wynik na instrumentach pochodnych		
- zyski	42.520	38.311
- straty	(54.925)	(11.164)
Niezrealizowany wynik na instrumentach pochodnych		
- zyski	7.742	4.008
- straty	(37.054)	(11.085)
Różnice kursowe zrealizowane		
- dodatnie	16.536	11.374
- ujemne	(23.377)	(33.767)
Różnice kursowe niezrealizowane		
- dodatnie	2.025	981
- ujemne	(4.523)	(1.234)
	(51.056)	**(2.576)**

Zrealizowane, jak i niezrealizowane zyski lub straty na instrumentach pochodnych, są efektem różnic kursowych powstających przy wycenie na dzień bilansowy lub w momencie realizacji transakcji, w związku z czym Grupa prezentuje te wyniki w rachunku zysków i strat łącznie z dodatnimi i ujemnymi różnicami kursowymi powstającymi przy wycenie pozycji bilansowych.

7. WYNIK NA SPRZEDAŻY ŚRODKÓW TRWAŁYCH I INNE KOSZTY ZWIĄZANE ZE ŚRODKAMI TRWAŁYMI

	Za 12 mies. do 31/12/2008 PLN'000	Za 12 mies. do 31/12/2007 PLN'000
Strata na sprzedaży	(74)	(88)
Likwidacja	(1532)	(922)
Zysk na sprzedaży	1061	171
Utrata wartości	(9349)	(1.322)
Demontaż środków trwałych	-	(178)
Ujawnienie środków trwałych	-	8
	(9.894)	**(2.331)**

8. KOSZTY WEDŁUG RODZAJU

	Za 12 mies. do 31/12/2008 PLN'000	Za 12 mies. do 31/12/2007 PLN'000
Amortyzacja	49.872	48.907
Zużycie materiałów i energii	1.659.403	1.419.343
Usługi obce	116.325	142.711
Podatki i opłaty	8.291	7.897
Wynagrodzenia	88.789	80.651
Ubezpieczenia społeczne	12.737	14.361
Inne świadczenia pracownicze	9.627	9.930
Pozostałe koszty rodzajowe (delegacje, koszty utrzymania obiektów socjalnych i inne)	6.299	4.510
Razem koszty rodzajowe	**1.951.343**	**1.728.310**
Zmiana stanu zapasów, produktów i rozliczeń międzyokresowych	(135.815)	5.474
Koszt wytworzenia produktów na własne potrzeby	(23)	(32)
Koszty sprzedaży	(64.158)	(65.291)
Koszty ogólnego zarządu	(129.243)	(122.051)
Koszty wytworzenia sprzedanych produktów	**1.622.104**	**1.546.410**

9. PODATEK DOCHODOWY

	Za 12 mies. do 31/12/2008 PLN'000	Za 12 mies. do 31/12/2007 PLN'000
Podatek dochodowy ujęty w rachunku zysków i strat		
Podatek bieżący:		
Bieżące obciążenie z tytułu podatku dochodowego	45.236	11.096
Korekty dotyczące bieżącego podatku dochodowego z lat ubiegłych	(372)	136
	44.864	11.232
Podatek odroczony:		
Związany z powstaniem i odwróceniem się różnic przejściowych	(13.287)	(3.747)
	31.577	**7.485**

Bieżący podatek dochodowy ustalony został według stawki 19,0%, właściwej dla podstawy opodatkowania podatkiem dochodowym od osób prawnych.

Uzgodnienie wysokości podatku dochodowego w rachunku zysków i strat z wynikiem finansowym:

	Za 12 mies. do 31/12/2008 PLN'000	%	Za 12 mies. do 31/12/2007 PLN'000	%
Zysk przed opodatkowaniem	163.812		40.643	
Podatek przy zastosowaniu stawki krajowej	31.124	19%	7.722	19%
Korekty dotyczące podatku dochodowego z lat ubiegłych	(372)		136	
Efekt podatkowy kosztów nie będących kosztem uzyskania przychodów i przychodów wyłączonych z opodatkowania.	825		(373)	
Obciążenie podatkowe oraz efektywna stawka podatku dochodowego	**31.577**	**19%**	**7.485**	**18%**

Odroczony podatek dochodowy na dzień 31 grudnia 2008 wynika z następujących pozycji:

	Koniec okresu 31/12/2008	Koniec okresu 31/12/2007	Obciążenie/ uznanie wyniku	Obciążenie/ uznanie kapitału
	PLN'000	PLN'000	PLN'000	PLN'000
Odroczony podatek dochodowy				
Rezerwa z tytułu podatku odroczonego				
Różnica wartości bilansowych i podatkowych środków trwałych	24.313	25.727	(1.414)	-
Wartość godziwa przejętych marek produktowych	6.466	6.982	(516)	-
Niezrealizowane zyski na instrumentach finansowych	2.937	2.905	255	(223)
Pozostałe tytuły	66	38	28	-
	33.782	**35.652**	**(1.647)**	**(223)**
Aktywa z tytułu podatku odroczonego				
Niezrealizowane straty na instrumentach finansowych	14.912	1.823	5.824	7.265
Niewypłacone wynagrodzenia i ubezpieczenia społeczne pracowników	895	731	164	-
Rabaty odroczone	3.426	2.255	1.171	-
Naliczone nie zapłacone odsetki od kredytów	1.352	1.904	(552)	-
Rezerwa na zapasy	296	211	85	-
Rezerwa na odprawy emerytalne i nagrody jubileuszowe	1.858	1.627	231	-
Rozliczenie odchyleń od ceny ewidencyjnej rzepaku	4.851	2.591	2.260	-
Rezerwa na niewykorzystane urlopy	656	638	18	-
Rezerwa na rekultywację terenu	723	762	(39)	-
Rezerwa na nagrody i premie roczne dla pracowników	1.821	956	865	-
Odpisy aktualizujące wartość należności nieściągalnych	1.073	1.009	64	-
Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów i pozostałe koszty odroczone w czasie	2.522	973	1.549	-
	34.385	**15.480**	**11.640**	**7.265**
Obciążenie/korzyść z tytułu odroczonego podatku dochodowego			**(13.287)**	**(7.488)**

Odroczony podatek dochodowy na dzień 31 grudnia 2007 wynika z następujących pozycji:

	Koniec okresu 31/12/2007	Koniec okresu 31/12/2006	Obciążenie/ uznanie wyniku	Obciążenie/ uznanie wartości firmy	Obciążenie/ uznanie kapitału
	PLN'000	PLN'000	PLN'000	PLN'000	PLN'000
Odroczony podatek dochodowy					
Rezerwa z tytułu podatku odroczonego					
Różnica wartości bilansowych i podatkowych środków trwałych	25.727	24.855	870	-	2
Przeszacowanie przejętych udziałów w spółce zależnej	-	10.225	-	(10.225)	-
Wartość godziwa przejętych marek produktowych	6.982	7.496	(514)	-	-
Niezrealizowane zyski na instrumentach finansowych	2.905	1.462	(891)	-	2.334
Pozostałe tytuły	38	28	10	-	-
	35.652	**44.066**	**(525)**	**(10.225)**	**2.336**
Aktywa z tytułu podatku odroczonego					
Niezrealizowane ujemne różnice kursowe	-	85	(85)	-	-
Niezrealizowane straty na instrumentach finansowych	1.823	190	453	-	1.180
Niewypłacone wynagrodzenia i ubezpieczenia społeczne pracowników	731	865	(134)	-	-
Rabaty odroczone	2.255	2.998	(743)	-	-
Naliczone nie zapłacone odsetki od kredytów	1.904	1.609	295	-	-
Rezerwa na zapasy	211	306	(95)		-
Rezerwa na odprawy emerytalne i nagrody jubileuszowe	1.627	1.647	(20)	-	-
Rozliczenie odchyleń rzepaku	2.211	-	2.211	-	-
Rezerwa na niewykorzystane urlopy	638	573	65	-	-
Rezerwa na rekultywację terenu	762	480	(80)	362	-
Rezerwa na nagrody i premie roczne dla pracowników	956	1.116	(160)	-	-
Odpisy aktualizujące wartość należności nieściągalnych	1.009	647	362	-	-
Rozliczenie odchyleń od cen ewidencyjnych rzepaku	380	-	380	-	-
Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów i pozostałe koszty odroczone w czasie	973	200	773	-	-
	15.480	**10.716**	**3.222**	**362**	**1.180**
Obciążenie/korzyść z tytułu odroczonego podatku dochodowego			**(3.747)**	**(10.587)**	**1.156**

We wrześniu 2008 roku została wypłacona dywidenda z zysku za rok 2007 w kwocie netto 16.079 tys. PLN. Przy wypłacie dywidendy potrącony został zryczałtowany podatek dochodowy, w kwocie 228 tys. PLN, według stawek właściwych dla poszczególnych podatników.

10. DYWIDENDY

Decyzją WZA Spółki dominującej z dnia 28 maju 2008r. zysk netto za rok 2007 w kwocie 32.575 tys. PLN został przeznaczony na wypłatę dywidendy w kwocie 16.307 tys. PLN oraz na kapitał rezerwowy przeznaczony na wypłatę dywidendy w kwocie 16.268 tys. PLN. Dzień dywidendy ustalony został na 22 sierpnia 2008 roku, a wypłata dywidendy nastąpiła w dniu 8 września 2008 roku.

Na podstawie uchwały WZA Spółki dominującej z dnia 21 czerwca 2007 r. w sprawie przeznaczenia zysku za rok obrotowy 2006, 99,91% zysku, tj. kwotę 38.423 tys. PLN przeznaczono na wypłatę dywidendy, co oznacza, że wartość dywidendy przypadająca na jedną akcję była równa 1,72 zł. Pozostałe 0,09% zysku, tj. kwotę 34 tys. PLN, Walne Zgromadzenie Spółki dominującej przeznaczyło na kapitał rezerwowy, którym Zarząd może dysponować w celu wypłaty zaliczek na poczet przewidywanej dywidendy. Dzień ustalenia prawa do dywidendy przypadał na 31 sierpnia 2007r., a wypłata dywidendy nastąpiła w dniu 4 października 2007r.

W latach 2007 – 2008 Spółka dominująca dokonała wypłaty dywidendy w następujących kwotach:

Rok obrotowy	Zysk netto	Wypłacona dywidenda za rok obrotowy	Wypłacona dywidenda na jedną akcję	Data wypłaty dywidendy
	PLN'000	PLN'000	PLN	
2006	38.457	38.423	1,72	8/09/2008
2007	32.575	16.307	0,73	4/10/2007

11. ZYSK PRZYPADAJĄCY NA JEDNĄ AKCJĘ

Wyliczenie zysku na jedną akcję i rozwodnionego zysku przypadającego na jedną akcję zostało oparte na następujących informacjach:

	Za 12 mies. do 31/12/2008	Za 12 mies. do 31/12/2007
	PLN'000	PLN'000
Zyski		
Zysk netto dla celów wyliczenia zysku na jedną akcję	132.234	33.158

	Za 12 mies. do 31/12/2008	Za 12 mies. do 31/12/2007
Liczba wyemitowanych akcji		
Średnia ważona liczba akcji wykazana dla potrzeb wyliczenia wartości zysku zwykłego na jedną akcję	22.338.949	22.338.949

	Za 12 mies. do 31/12/2008	Za 12 mies. do 31/12/2007
Zysk na akcję		
Zysk przypadający na jedną akcję	5,92	1,48

12. RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE

	Grunty, budynki i budowle PLN'000	Środki trwałe w budowie PLN'000	Maszyny i urządzenia PLN'000	Pozostałe środki trwałe PLN'000	Razem PLN'000
WARTOŚĆ POCZĄTKOWA					
Na dzień 1 stycznia 2007	221.841	36.247	224.731	23.120	505.939
Zwiększenia	12.975	29.972	26.853	1.700	71.500
Zmiany z tyt. konsolidacji	-	(138)	-	-	(138)
Zmniejszenia	(106)	(42.960)	(1.448)	(1.588)	(46.102)
Na dzień 31 grudnia 2007	234.710	23.121	250.136	23.232	531.199
Na dzień 1 stycznia 2008	234.710	23.121	250.136	23.232	531.199
Zwiększenia	8.972	28.959	7.546	2.858	48.335
Zmniejszenia	(1.071)	(22.021)	(1.661)	(1.897)	(26.650)
Inwestycje zaniechane		(24)			(24)
Na dzień 31 grudnia 2008	242.611	30.035	256.021	24.193	552.860
UMORZENIE I UTRATA WARTOŚCI					
Na dzień 1 stycznia 2007	7.970	-	28.704	5.635	42.309
Amortyzacja za okres	11.846	-	28.223	5.238	45.307
Utrata wartości	546	-	710	110	1.366
Zmniejszenia z tytułu likwidacji lub sprzedaży	(59)	-	(595)	(864)	(1.518)
Na dzień 31 grudnia 2007	20.303	-	57.042	10.119	87.464
Na dzień 1 stycznia 2008	20.303	-	57.042	10.119	87.464
Amortyzacja za okres	12.251	-	29.894	4.491	46.636
Utrata wartości	5.224	1.095	4.379	341	11.039
Zmniejszenia z tytułu likwidacji lub sprzedaży	(1.204)	-	(1.505)	(1.598)	(4.307)
Na dzień 31 grudnia 2008	36.574	1.095	89.810	13.353	140.832
WARTOŚĆ NETTO					
Na dzień 31 grudnia 2007	**214.407**	**23.121**	**193.094**	**13.113**	**443.735**
Na dzień 31 grudnia 2008	**206.037**	**28.940**	**166.211**	**10.840**	**412.028**
Udzielone zaliczki		**948**			**948**
					412.976

Okres użytkowania środków trwałych w jednostce dominującej został określony następująco:
Budynki – od 25 do 40 lat
Maszyny i urządzenia – od 3 do 20 lat
Pozostałe środki trwałe – od 4 do 12 lat.

Okresy użytkowania środków w jednostce zależnej został określony następująco:
Budynki – od 10 do 25 lat
Maszyny i urządzenia – od 1 roku do 20 lat
Pozostałe środki trwałe – od 2 do 10 lat.

Środki trwałe amortyzowane są metodą liniową.

13. NIERUCHOMOŚCI INWESTYCYJNE

	PLN'000
WARTOŚĆ POCZĄTKOWA	
Na dzień 1 stycznia 2007	2.060
Zwiększenia	639
Zmniejszenia	310
Na dzień 31 grudnia 2007	2.389
Na dzień 1 stycznia 2008	2.389
Zwiększenia	0
Zmniejszenia	0
Na dzień 31 grudnia 2008	2.389
UMORZENIE	
Na dzień 1 stycznia 2007	269
Amortyzacja za okres	130
Zmniejszenia	39
Na dzień 31 grudnia 2007	360
Na dzień 1 stycznia 2008	360
Amortyzacja za okres	112
Utrata wartości	10
Na dzień 31 grudnia 2007	482
WARTOŚĆ NETTO	
Na dzień 31 grudnia 2007	**2.029**
Na dzień 31 grudnia 2008	**1.907**

Informacje o przychodach oraz o należnych wpływach z tytułu wynajmu nieruchomości inwestycyjnych znajdują się w nocie „Leasing operacyjny".

Nieruchomości amortyzuje się metodą liniową. Przyjęte stawki amortyzacji są następujące:

- budynki – 2,5%
- budowle – 4%
- urządzenia techniczne – 8,5%
- maszyny i urządzenia pozostałe – 4%.

Grupa nie dokonała wyceny wartości godziwej nieruchomości inwestycyjnych wymaganych przez MSR 40, ze względu na małą istotność tej pozycji w aktywach ogółem Grupy. Koszty oszacowania wartości godziwej byłyby niewspółmiernie wysokie w stosunku do korzyści płynących z tego dla sprawozdania finansowego.

14. WARTOŚĆ FIRMY

Wartość firmy powstała w wyniku połączenia, które miało miejsce 13 grudnia 2006 roku. Wartości firmy została wyliczona w oparciu o wartość godziwą aktywów netto poszczególnych przejętych spółek. Ze względu na kompleksowy charakter transakcji połączenia, która zakładała przejęcie pakietu udziałów wszystkich spółek przejmowanych za akcje spółki przejmującej, Grupa nie traktuje nabycia poszczególnych spółek jako odrębnych transakcji, a w konsekwencji nie identyfikuje wartości firmy na poszczególnych jednostkach przejętych.

	PLN'000
Stan na dzień 31 grudnia 2007	
Cena przejęcia	277.218
Koszty przejęcia	311
Wartość godziwa aktywów przejętych	(193.736)
	83.793
Stan na dzień 31 grudnia 2008	
Cena przejęcia	277.218
Koszty przejęcia	311
Wartość godziwa aktywów przejętych	(193.736)
	83.793

Testowanie utraty wartości „wartości firmy".

Na koniec roku 2008 Grupa przeprowadziła test wartości firmy pod kątem utraty wartości, który nie wykazał konieczności dokonania odpisów aktualizujących.

Test przeprowadzony został metodą dyskontowanych wolnych przepływów gotówkowych, z przyjęciem następujących założeń:

- 5-letni okres prognozy,

- poziom relacji zysku operacyjnego (EBIT) do przychodów - od 6% do 9%,

- średni ważony koszt kapitału (WACC), obejmujący premię za ryzyko inwestycji w spółki o niskiej kapitalizacji - 13,7%.

15. POZOSTAŁE WARTOŚCI NIEMATERIALNE I PRAWNE

	Znaki towarowe PLN'000	Prawa autorskie PLN'000	Razem PLN'000
WARTOŚĆ BRUTTO			
Na dzień 1 stycznia 2007	39.497	112	39.609
Zwiększenia z tyt. konsolidacji	20	1.316	1.336
Na dzień 31 grudnia 2007	39.517	1.428	40.945
Na dzień 1 stycznia 2008	39.517	1.428	40.945
Zwiększenia	0	210	210
Na dzień 31 grudnia 2008	39.517	1.638	41.155
UMORZENIE			
Na dzień 1 stycznia 2007	31	13	44
Amortyzacja za okres	2.736	798	3.534
Na dzień 31 grudnia 2007	2.767	811	3.578
Na dzień 1 stycznia 2008	2.767	811	3.578
Amortyzacja za okres	2.717	406	3.123
Na dzień 31 grudnia 2008	5.484	1.217	6.701
WARTOŚĆ NETTO			
Na dzień 31 grudnia 2007	**36.750**	**617**	**37.367**
Na dzień 31 grudnia 2008	**34.033**	**421**	**34.454**

Znaki towarowe i prawa autorskie amortyzowane są przez ich przewidywany okres użytkowania, który wynosi przeważnie 5 lat.

16. ZAPASY

Wartości zapasów w bilansie Grupy przedstawiały się następująco:

	Koniec okresu 31/12/2008 PLN'000	Koniec okresu 31/12/2007 PLN'000
Materiały	428.594	437.749
Półprodukty i produkcja w toku	80.299	34.521
Wyroby gotowe	31.312	25.619
Towary	4.275	479
Udzielone zaliczki	2.582	4.134
Zapasy ogółem, po uwzględnieniu odpisów z tytułu utraty wartości	**547.062**	**502.502**

Odpisy wartości zapasów do poziomu cen sprzedaży netto są następujące:

	Koniec okresu 31/12/2008 PLN'000	Koniec okresu 31/12/2007 PLN'000
Stan na początek okresu	440	3.196
Utworzenie	7.706	2.763
Wykorzystanie	(6.911)	(5.519)
Zwiększenie z tytułu konsolidacji	-	-
Stan na koniec okresu, z tego:	**1.235**	**440**
Odpis aktualizujący wartość palet	62	99
Odpis aktualizujący wartość nasion rzepaku	-	-
Odpis aktualizujący wartość części zamiennych	1.053	128
Odpis aktualizujący wartość materiałów pomocniczych i opakowań	120	213

Odpis aktualizujący wartość części zamiennych oraz materiałów pomocniczych i opakowań został dokonany ze względu na utratę przydatności tych zapasów dla Grupy, długi okres zalegania w magazynach lub wycofania z produkcji określonego asortymentu wyrobów gotowych.

Główną przyczyną dokonania odpisu aktualizującego wartość palet jest brak możliwości ich odzyskania od klientów.

17. NALEŻNOŚCI Z TYTUŁU DOSTAW I USŁUG I POZOSTAŁE NALEŻNOŚCI (krótkoterminowe)

Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności są nieoprocentowane. Średni okres kredytowania odbiorców wynosi 29 dni. Grupa nalicza odsetki karne od należności przeterminowanych po dokonaniu osądu słuszności naliczenia odsetek wobec konkretnych klientów, biorąc pod uwagę dotychczasową współpracę, ilość dni zwłoki, przyczyny mogące powodować opóźnienia w płatnościach, plany dotyczące dalszych kontaktów z danymi klientami.

	Koniec okresu 31/12/2008 PLN'000	Koniec okresu 31/12/2007 PLN'000
Należności z tytułu dostaw i usług od podmiotów powiązanych	30.589	35.390
Należności z tytułu dostaw i usług od pozostałych podmiotów	129.512	148.986
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego	-	1.493
Pozostałe należności	15.590	13.739
	175.691	**199.608**

Warunki transakcji z podmiotami powiązanymi przedstawione są w nocie „Transakcje z podmiotami powiązanymi".

Zgodnie ze stosowaną w tym zakresie polityką Grupy, wszystkie należności zalegle na dzień bilansowy zostały objęte odpisem aktualizującym z tytułu utraty wartości, za wyjątkiem kwot pokrytych gwarancjami lub zabezpieczeniem. Oszacowana wartość odpisów aktualizujących od należności handlowych uznanych za nieściągalne na dzień 31 grudnia 2008 wynosi 11.960 tys. PLN (na dzień 31 grudnia 2007: 12.046 tys. PLN).

Zarząd Spółki uważa, że wartość księgowa netto należności jest zbliżona do ich wartości godziwej.

Zmiana stanu odpisów aktualizujących wartość należności przedstawia się następująco:

	Koniec okresu 31/12/2008 PLN'000	Koniec okresu 31/12/2007 PLN'000
Stan na początek okresu	**12.046**	**14.094**
Utworzenie odpisu na:	**4.710**	**5.164**
należności z tytułu dostaw i usług	3.739	4.556
odsetki za zwłokę	751	571
należności dochodzone na drodze sądowej	220	37
Wykorzystanie odpisu z tytułu zapłaty:	**3.820**	**5.519**
odsetek	664	520
należności dochodzonych na drodze sądowej, w postępowaniu upadłościowym i układowym	2.758	3.617
należności z tytułu dostaw i usług i pozostałych	398	1.382
Wykorzystanie odpisu z tytułu umorzenia:	**976**	**1.693**
odsetek	178	226
należności dochodzonych na drodze sądowej	520	1.413
należności z tytułu dostaw i usług i pozostałych	278	54
Stan na koniec okresu	**11.960**	**12.046**

Należności w factoringu:

	Koniec okresu 31/12/2008 PLN'000	Koniec okresu 31/12/2007 PLN'000
Należności z tytułu dostaw i usług	6.781	-

W dniu 2 grudnia 2008 roku Spółka dominująca zawarła umowę factoringową z firmą Coface Poland Factoring Sp. z o.o. Zawarta umowa spełnia warunki tzw. factoringu pełnego, czyli factor przejmuje na siebie ryzyko niewypłacalności dłużnika. W związku z tymi rozwiązaniami, wartość sprzedanych wierzytelności została wyeliminowana z bilansu Grupy.

Na dzień bilansowy łączna wartość wierzytelności objętych finansowaniem wyniosła 69.405 tys. PLN. Taka część pierwotnych należności handlowych została wyeliminowana z bilansu Grupy. Warunki umowy factoringowej dzielą należną od factora Grupie kwotę dyskonta na dwie części, niezwłocznie otrzymywaną – tzw. zaliczkę i kwotę ostatecznego rozliczenie – tzw. depozyt. Na dzień bilansowy wartość tzw. depozytu w kwocie 6.940 tys. PLN została ujęta w pozostałych należnościach. Ze względu na bieżące rozrachunki wynikające z dokonanego w ostatnim dniu roku wykupu bieżących wierzytelności oraz rozliczenia kwot nienależnych – przelanych przez dłużników pomimo sprzedaży wierzytelności, wartość należności od factora uległa obniżeniu z tego ostatniego tytułu o kwotę 159 tys. PLN. Ostateczne saldo rozrachunków z factorem na dzień 31/12/2008 wyniosło 6.781 tys. PLN.

18. POZOSTAŁE AKTYWA FINANSOWE

	Koniec okresu 31/12/2008 PLN'000	Koniec okresu 31/12/2007 PLN'000
Udziały w jednostce zależnej	-	50
Odroczone zyski z tytułu instrumentów pochodnych	15.461	15.293
Udzielone pożyczki	179	967
Pozostałe	51	-
Aktywa finansowe razem	**15.691**	**16.310**
w podziale na okresy:		
- krótkoterminowe	15.497	16.087
- długoterminowe	194	223
	15.691	**16.310**

Wartość godziwą instrumentów pochodnych ustala się w oparciu o bieżące kursy walutowe. Instrumenty pochodne stanowią aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, z wyjątkiem tych instrumentów pochodnych, które są wyznaczone do rachunkowości zabezpieczeń. W przypadku tych ostatnich efektywna część zmiany wartości godziwej ujęta jest w kapitale rezerwowym z aktualizacji wyceny (patrz również nota „Finansowe instrumenty pochodne").

Na dzień 31 grudnia 2008 roku wartość godziwa instrumentów pochodnych posiadanych przez Grupę wykazywała aktywa na kwotę 15.461 tys. PLN i zobowiązania o wartości 78.486 tys. PLN (31/12/2007: aktywa 15.293 tys. PLN, zobowiązania 9.596 tys. PLN). Zobowiązania finansowe – patrz: nota „Zobowiązania z tytułu dostaw i usług i pozostałe zobowiązania".

Pożyczki udzielone wykazane są w wartości wymagającej zapłaty, która nie różni się znacząco od skorygowanej ceny nabycia.

Spółka ZPT Market 1 Sp. z o.o. w likwidacji, będąca podmiotem zależnym od Zakładów Przemysłu Tłuszczowego w Warszawie S.A. (ZPT Warszawa S.A.) , została wykreślona z rejestru przedsiębiorców z dniem 17 lipca 2008r.

ZT „Kruszwica" S.A. posiada udziały w spółce ZPT w Warszawie S.A. Udziały te zostały nabyte w wyniku połączenia w dniu 13 grudnia 2006 roku.

Na dzień bilansowy udział posiadany przez ZT „Kruszwica" S.A. w spółce zależnej był następujący:

Nazwa jednostki zależnej	Miejsce rejestracji i prowadzenia działalności	Proporcja posiadanych udziałów	Proporcja głosów na walnym zgromadzeniu	Podstawowa działalność
Zakłady Przemysłu Tłuszczowego w Warszawie S.A.	Warszawa	71,23%	71,23%	przetwórstwo nasion oleistych i produkcja olejów i margaryn jadalnych

19. FINANSOWE INSTRUMENTY POCHODNE

Walutowe instrumenty pochodne

Ze względu na fakt, iż ceny sprzedaży oleju surowego, oleju rafinowanego i śruty rzepakowej są determinowane przez ceny rynkowe ustalane na rynku europejskim i kwotowane w euro, jak również koszt głównego surowca do produkcji margaryn – oleju palmowego i jego pochodnych zależy od cen na giełdach światowych, ustalanych w dolarze amerykańskim, Grupa narażona jest na ryzyko kursowe związane ze zmianami kursów w/w walut.

W celu zabezpieczenia przed tym ryzykiem, Grupa zawiera walutowe terminowe kontrakty typu forward na sprzedaż lub zakup walut. Grupa nie wykorzystuje instrumentów pochodnych dla celów spekulacyjnych, a transakcje zabezpieczające są zawierane w powiązaniu do zawartych kontraktów zakupu surowców lub kontraktów sprzedaży produktów lub ekspozycji netto na daną walutę. Celem Grupy w zakresie zawierania zabezpieczających kontraktów walutowych jest zabezpieczenie przed ryzykiem kursowym przyszłych przepływów pieniężnych związanych z zakupami surowców oraz z kontraktami sprzedaży produktów, których ceny są denominowane w walutach obcych (Euro, Dolar Amerykański), jak również sald należności i zobowiązań wynikających z realizacji tych kontraktów.

W zakresie w jakim jest to możliwe, Grupa stosuje zasady rachunkowości zabezpieczeń, które pozwalają na odnoszenie efektywnej części wyceny do wartości godziwej zabezpieczających instrumentów pochodnych na kapitał rezerwowy, do czasu realizacji pozycji zabezpieczanej. Jednakże ze względu na fakt, iż część zabezpieczających instrumentów pochodnych zawartych przez Grupę nie spełnia wszystkich kryteriów ujmowania w rachunkowości zabezpieczeń, zgodnie ze standardami MSR/MSSF, rezultat ich wyceny do wartości godziwej odnoszony jest bezpośrednio do rachunku zysków i strat. Dotyczy to zarówno transakcji, które zabezpieczają ekspozycję walutową netto, jak i transakcji, które przed datą realizacji zostają usunięte z rachunkowości zabezpieczeń wskutek zmiany warunków pozycji zabezpieczanej i w rezultacie braku możliwości dopasowania warunków pozycji zabezpieczanej do warunków instrumentu zabezpieczającego w taki sposób, aby zabezpieczenie to można było potraktować jako efektywne.

Grupa nie korzysta z innych instrumentów pochodnych poza kontraktami forward i transakcjami swap, wykorzystywanymi wyłącznie do celów zabezpieczania ekspozycji walutowych. Celem transakcji swap jest zmiana terminów zapadalności kontraktów forward lub, sporadycznie, konwersja walut w tym kontrakcie.

Wartość godziwa instrumentów pochodnych ujmowana jest w bilansie do czasu realizacji instrumentu jako aktywa finansowe (dodatnia wycena) lub zobowiązania finansowe (ujemna wycena) w korespondencji z kapitałem rezerwowym – w przypadku efektywnej wyceny instrumentów pochodnych wyznaczonych do rachunkowości zabezpieczeń, bądź – z rachunkiem zysków i strat (pozycja: zyski/straty z tytułu różnic kursowych) – w przypadku wszystkich pozostałych instrumentów pochodnych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Na dzień 31/12/2008, wartość nominalna niezrealizowanych instrumentów pochodnych wyznaczonych do rachunkowości zabezpieczeń oraz pozostałych, w podziale na waluty, przedstawia się następująco:

	Koniec okresu 31/12/2008		
	Wartość nominalna w walucie obcej		Wartość nominalna
	EUR'000	USD'000	PLN'000
Instrumenty pochodne wyznaczone do rachunkowości zabezpieczeń:			
SPRZEDAŻ WALUTY			
Kontrakty forward	62.053	-	215.212
Kontrakty swap	3.477	-	13.795
	65.530	-	**229.007**
ZAKUP WALUTY			
Kontrakty forward	8.898	13.661	67.340
Kontrakty swap	176	2.231	7.440
	9.074	**15.892**	**74.780**
Wartość netto	**56.456**	**(15.892)**	**154.227**
Instrumenty pochodne wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat:			
SPRZEDAŻ WALUTY			
Kontrakty forward	39.213	-	131.712
Kontrakty swap	9.587	-	38.614
	48.800	-	**170.326**
ZAKUP WALUTY			
Kontrakty forward	12.203	1.668	52.017
Kontrakty swap	20	3.402	10.114
	12.223	**5.070**	**62.131**
Wartość netto	**36.577**	**(5.070)**	**108.195**

Dane porównawcze z końca okresu 31/12/2007 dotyczące wartości nominalnej niezrealizowanych instrumentów pochodnych w podziale na waluty kontraktów, przedstawiają się następująco:

	Koniec okresu 31/12/2007			
	Wartość nominalna w walucie obcej			Wartość nominalna
	GBP'000	EUR'000	USD'000	PLN'000
Instrumenty pochodne wyznaczone do rachunkowości zabezpieczeń:				
SPRZEDAŻ WALUTY				
Kontrakty forward	613	67.558	-	258.602
Kontrakty swap	-	-	-	-
	613	**67.558**	**-**	**258.602**
ZAKUP WALUTY				
Kontrakty forward	-	13.747	17.148	96.907
Kontrakty swap	-	-	-	-
	-	**13.747**	**17.148**	**96.907**
Wartość netto	**613**	**53.811**	**(17.148)**	**161.695**

	Koniec okresu 31/12/2007			
	Wartość nominalna w walucie obcej			Wartość nominalna
	GBP'000	EUR'000	USD'000	PLN'000
Instrumenty pochodne wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat:				
SPRZEDAŻ WALUTY				
Kontrakty forward	-	17.706	-	62.136
Kontrakty swap	279	3.561	965	16.305
	279	**21.267**	**965**	**78.441**
ZAKUP WALUTY				
Kontrakty forward	-	9.599	4.990	48.404
Kontrakty swap	-	671	2.000	13.262
	-	**10.270**	**6.990**	**61.666**
Wartość netto	**279**	**10.997**	**(6.025)**	**16.775**

Biorąc pod uwagę, że zdecydowana większość pozycji zabezpieczanych to przepływy pieniężne związane ze sprzedażą, wskutek znacznej deprecjacji wartości polskiego złotego na koniec grudnia 2008 Grupa odnotowała znaczące niezrealizowane straty z tytułu wyceny instrumentów pochodnych, z których większa część, spełniająca kryteria ujęcia w rachunkowości zabezpieczeń, została odniesiona na kapitał z aktualizacji wyceny.

Obciążenie kapitału własnego z tego tytułu w 2008 roku wyniosło 39.410 tys. PLN (netto 31.922 tys. PLN).

	Za 12 mies. do 31/12/2008 PLN'000	Za 12 mies. do 31/12/2007 PLN'000	Obciążenie/ uznanie kapitału PLN'000
Wartość godziwa instrumentów finansowych ujęta w kapitale:			
Odroczone zyski	11.109	12.287	(1.178)
Odroczone straty	(44.437)	(6.205)	(38.232)
	(33.328)	**6.082**	**(39.410)**

Wartość godziwa instrumentów finansowych ujęta w rachunku zysków i strat:

	Za 12 mies. do 31/12/2008 PLN'000	Za 12 mies. do 31/12/2007 PLN'000
Wartość godziwa instrumentów finansowych ujęta w rachunku zysków i strat:		
Odroczone zyski	7.742	4.008
Odroczone straty	(37.054)	(11.085)
	(29.312)	**(7.077)**
Zrealizowane zyski	42.520	38.311
Zrealizowane straty	(54.925)	(11.164)
	(12.405)	**27.147**

Niezrealizowane straty z tytułu wyceny instrumentów pochodnych na dzień bilansowy zostaną w następnych okresach pokryte symetrycznym wzrostem przychodów ze sprzedaży, w momencie realizacji kontraktów sprzedaży dla których zabezpieczeniem były wspomniane kontrakty walutowe

Efektywna część zrealizowanych instrumentów pochodnych ujęta jako korekta wartości pozycji zabezpieczanych wyniosła:

	Koniec okresu 31/12/2008	
	Zakupy PLN'000	Sprzedaż PLN'000
Zrealizowane zyski	8.275	13.952
Zrealizowane straty	(9.202)	(9.281)
	(927)	**4.671**

	Koniec okresu 31/12/2007	
	Zakupy PLN'000	Sprzedaż PLN'000
Zrealizowane zyski	18	2.507
Zrealizowane straty	(1.591)	(303)
	(1.573)	**2.204**

20. ŚRODKI PIENIĘŻNE I ICH EKWIWALENTY

Saldo środków pieniężnych i ich ekwiwalentów na dzień bilansowy składało się ze środków zgromadzonych na rachunkach bieżących w bankach.

Wartość księgowa środków pieniężnych odpowiada ich wartości godziwej.

	Koniec okresu 31/12/2008 PLN'000	Koniec okresu 31/12/2007 PLN'000
Środki pieniężne na rachunku bankowym	2.546	646
	2.546	**646**

21. ROZLICZENIA MIĘDZYOKRESOWE CZYNNE

	Koniec okresu 31/12/2008 PLN'000	Koniec okresu 31/12/2007 PLN'000
Czynne rozliczenia międzyokresowe kosztów:		
ubezpieczenia majątkowe	414	493
ubezpieczenia transportowe	68	56
ubezpieczenie należności	-	-
serwis systemów	-	-
dozór techniczny		41
usługi menegerskie	183	87
pozostałe	279	159
	944	**836**

22. KAPITAŁ PODSTAWOWY

	Koniec okresu 31/12/2008 PLN'000	Koniec okresu 31/12/2007 PLN'000
Kapitał akcyjny wyemitowany i opłacony:		
22 338 949 akcji zwykłych o wartości nominalnej 7,48 zł każda	167.095	167.095
Korekta hiperinflacyjna	13.134	13.134
Kapitał podstawowy razem	**180.229**	**180.229**

Ze względu na hiperinflację istniejącą w Polsce do końca 1996 roku w spółce dominującej przeszacowaniu uległ kapitał własny za 1996 rok tj. za okres od kiedy spółka dominująca była spółką akcyjną (przekształcenie nastąpiło 21 grudnia 1995 roku) do końca 1996 roku. Przeszacowanie jest dokonane stopą inflacji za 1996 rok, wynoszącą 19,9%. Efekt przeliczenia kapitału wskaźnikami inflacji został ujęty w niepodzielonym wyniku finansowym lat ubiegłych. Wartość kapitału podstawowego na 31/12/1996 w bilansie spółki dominującej wynosiła 66.000 tys. PLN, wartość po przeszacowaniu 79.134 tys. PLN, co oznacza wzrost wartości o kwotę 13.134 tys. PLN.

Kapitał zakładowy Spółki dominującej wynosi na dzień bilansowy 167.095 tys. PLN i dzieli się na 22.338.949 akcji o wartości nominalnej 7,48 PLN każda. Wszystkie wyemitowane akcje są akcjami zwykłymi, bez żadnego uprzywilejowania co do uczestnictwa w podziale zysku. Każda akcja daje prawo do jednego głosu, co daje łącznie 22.338.949 głosów na Walnym Zgromadzeniu.

Głównym akcjonariuszem Spółki dominującej jest podmiot prawa holenderskiego – Koninklijke Bunge Besloten Vennootschap (KBBV) z siedzibą w Rotterdamie, Holandia, który posiada bezpośrednio 14.280.757 Akcji, co stanowi 63,93% jej kapitału zakładowego oraz tyle samo uprawnień do wykonywania 63,93% głosów na WZ. Podmiotem dominującym w stosunku do KBBV, posiadającym 100% Akcji i głosów na walnym zgromadzeniu, jest Bunge Europe S.A. z siedzibą w Luksemburgu. Podmiotem dominującym wobec Bunge Europe S.A., posiadającym bezpośrednio i pośrednio 100% akcji i głosów na walnym zgromadzeniu, jest Bunge Ltd. z siedzibą w Stanach Zjednoczonych.

Kolejnymi znaczącymi akcjonariuszami Spółki dominującej są:

- Pan Jerzy Starak posiadający bezpośrednio 3.909.540 Akcji, co stanowi 17,50% jej kapitału zakładowego i uprawnia Pana Jerzego Staraka do wykonywania 17,50% głosów na WZ,
- Olvit Besloten Vennootschap (Olvit BV), spółka prawa holenderskiego z siedzibą w Amsterdamie, Holandia, posiadająca bezpośrednio 1.868.580 Akcji, co stanowi 8,36% kapitału zakładowego Spółki oraz uprawnia Olvit BV do wykonywania 8,36% głosów na WZ.

23. KAPITAŁY REZERWOWE

	Koniec okresu 31/12/2008 PLN'000	Koniec okresu 31/12/2007 PLN'000
Kapitał rezerwowy przeznaczony na wypłatę dywidendy	19.536	3.268
Kapitał rezerwowy z aktualizacji wyceny	(26.996)	4.926
	(7.460)	**8.194**

Spółka dominująca tworzy kapitał rezerwowy przeznaczony na wypłatę dywidendy. W 2008 roku kapitał ten został zwiększony o kwotę 16.268 tys. PLN z podziału zysku za 2007 rok.

Ponadto Spółka dominująca tworzy kapitał rezerwowy z aktualizacji wyceny, na którym gromadzona jest efektywna część zmiany wartości godziwej instrumentów pochodnych wyznaczonych do rachunkowości zabezpieczeń.

24. POZOSTAŁE KAPITAŁY

Pozostałe kapitały obejmują niepokryte straty z lat ubiegłych, wynik roku bieżącego oraz kapitał zapasowy.

	Koniec okresu 31/12/2008 PLN'000	Koniec okresu 31/12/2007 PLN'000
Kapitał zapasowy	221.154	221.554
Strata z lat ubiegłych	-	(834)
Zysk roku bieżącego	128.929	33.062
Pozostałe kapitały razem	**350.083**	**253.782**

Na kapitał zapasowy składają się:

- podzielone zyski lat ubiegłych w kwocie 15.341 tys. PLN,

- nadwyżka wartości rynkowej wyemitowanych akcji serii D ponad ich wartość nominalną (agio emisyjne) w kwocie 206.161 tys. PLN, która uwzględnia koszty emisji akcji serii D i akcji serii E.

W 2008 roku Spółka dominująca poniosła kolejne koszty pozyskania kapitału, w kwocie 53 tys. PLN, związane z przygotowaniem memorandum informacyjnego dotyczącego emisji akcji serii E związanej z połączeniem Spółki dominującej ze spółką zależną. Akcje serii E zostaną wyemitowane w 2009 roku.

25. KREDYTY I POŻYCZKI

	Koniec okresu 31/12/2008 PLN'000	Koniec okresu 31/12/2007 PLN'000
Kredyty w rachunku bieżącym	1.831	4.760
Kredyty bankowe	11.200	25.000
Pożyczki	439.082	573.021
	452.113	602.781
W podziale na terminy płatności:		
Płatne na żądanie lub w okresie do 1 roku	452.113	602.781
	452.113	**602.781**

Wartość bilansowa kredytów i pożyczek odpowiada ich wartości nominalnej wraz odsetkami należnymi na dzień bilansowy.

Średnia ważona oprocentowania kredytów i pożyczek zaciągniętych przez Spółkę dominującą:

	Za 12 mies. do 31/12/2008	Za 12 mies. do 31/12/2007
	%	%
Kredyty w rachunku bieżącym	6,52	5,08
Kredyty bankowe i pożyczki	8,11	6,55

Średnia ważona oprocentowania kredytów i pożyczek zaciągniętych przez Spółkę zależną:

	Za 12 mies. do 31/12/2008	Za 12 mies. do 31/12/2007
	%	%
Kredyty w rachunku bieżącym	6,42	5,00
Kredyty bankowe i pożyczki	6,54	5,04

Na dzień bilansowy Spółka dominująca posiadała następujące kredyty i pożyczki:

- **Kredyty w rachunku bieżącym płatne na żądanie** o wartości 85.000 tys. PLN. Wartość kredytów zgodnie z zawartymi umowami zabezpieczona została wpływami na rachunek Spółki. Średnie efektywne oprocentowanie wynosi około 6,52% rocznie i ustalane jest w oparciu o stawkę 1 M Wibor powiększoną o marżę banku. Stan zadłużenia z tytułu tych kredytów na dzień 31.12.2008 był zerowy.
- **Umowa pożyczki z Bunge SAS (Francja) z dnia 25 września 2007 r.** Na podstawie tej umowy Bunge SAS udzieliła Spółce pożyczki krótkoterminowej w kwocie 1.000.000 tys. PLN na czas oznaczony z terminem spłaty do dnia 30 czerwca 2009 r. z przeznaczeniem na finansowanie kapitału obrotowego Spółki. Oprocentowanie jest ustalane w oparciu o stawkę Wibor powiększoną o marżę. Zadłużenie z tytułu tej pożyczki na dzień 31.12.2008 wyniosło 439.082 tys. PLN. Średnie efektywne oprocentowanie pożyczki wynosi około 8,11% rocznie.

Na dzień bilansowy Spółka zależna posiadała następujące kredyty i pożyczki:

- kredyt na skup rzepaku o wartości 11.200 tys. PLN, zaciągnięty na czas oznaczony z terminem spłaty do dnia 30 kwietnia 2009r. Zabezpieczeniem spłaty kredytu jest zastaw rejestrowy na zapasach nasion rzepaku,
- kredyt w rachunku bieżącym płatny na żądanie o wartości 10.000 tys. PLN, z terminem spłaty do 27 maja 2009r. Kredyt jest zabezpieczony przelewem wierzytelności o wartości 5.000 tys. PLN.

Oprocentowanie kredytów posiadanych przez spółkę zależną ustalane jest w oparciu o stawkę WIBOR 1M powiększoną o marżę banku.

26. ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU DOSTAW I USŁUG I POZOSTAŁE ZOBOWIĄZANIA (krótkoterminowe)

Na saldo zobowiązań z tytułu dostaw i usług oraz pozostałych zobowiązań składają się głównie zobowiązania handlowe oraz inne zobowiązania bieżące. Średni termin płatności zobowiązań handlowych, liczony relacją zobowiązań handlowych i wartością sprzedaży ogółem, wynosi 19 dni. Zobowiązania z tytułu dostaw i usług, jak i pozostałe zobowiązania są nieoprocentowane.

	Koniec okresu 31/12/2008	Koniec okresu 31/12/2007
	PLN'000	PLN'000
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług wobec jednostek powiązanych	19.498	7.108
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług wobec pozostałych jednostek	87.830	126.225
Zobowiązania finansowe	78.486	9.596
Zobowiązanie z tytułu bieżącego podatku dochodowego	33.615	5.907
Pozostałe zobowiązania	3.788	5.261
	223.217	154.097

Grupa uważa, że wartość księgowa zobowiązań z tytułu dostaw i usług i pozostałych zobowiązań jest zbliżona do ich wartości godziwej.

Opis transakcji z podmiotami powiązanymi znajduje się w nocie „Transakcje z podmiotami powiązanymi".

Zobowiązania finansowe dotyczą odroczonych strat z wyceny kontraktów walutowych typu forward o okresie realizacji do 12 miesięcy. Wartość godziwą instrumentów pochodnych ustala się w oparciu o bieżące kursy walutowe.

Wysoki poziom zobowiązań finansowych na koniec 2008 roku jest wynikiem bardzo dużego spadku wartości złotego w stosunku do euro i dolara w okresie od dnia zawarcia kontraktów forward do dnia bilansowego.

Informacje na temat zobowiązań finansowych znajduje się również w nocie „Finansowe Instrumenty Pochodne".

27. ŚWIADCZENIA PRACOWNICZE

Struktura zatrudnienia

W tabeli poniżej przedstawiono informację o przeciętnym zatrudnieniu (z uwzględnieniem zarządu):

Podstawowe grupy pracowników	Liczba pracowników na koniec okresu 31/12/2008	Liczba pracowników na koniec okresu 31/12/2007
Pracownicy podstawowych działów produkcyjnych	677	696
Pracownicy służb handlowych, marketingu i logistyki	414	419
Pracownicy administracyjno-techniczni	278	323
Pozostali pracownicy działów pomocniczych	192	208
	1.561	**1.646**

Koszty zatrudnienia

	Za 12 mies. do 31/12/2008	Za 12 mies. do 31/12/2007
	PLN'000	PLN'000
Spółka poniosła następujące koszty zatrudnienia:		
Wynagrodzenia	88.550	80.557
Składki na ubezpieczenie społeczne	12.736	14.362
Odprawy emerytalne wypłacone	840	4.330
Inne świadczenia pracownicze	9.027	5.693
	111.153	**104.942**

Inne świadczenia pracownicze obejmują koszty szkoleń, posiłków regeneracyjnych i innych świadczeń na rzecz pracowników oraz utworzenie i rozwiązanie rezerw na odprawy emerytalne i rentowe, nagrody jubileuszowe oraz niewykorzystane urlopy.

Zobowiązania z tytułu świadczeń pracowniczych

Zobowiązania z tytułu odpraw emerytalnych i rentowych oraz nagród jubileuszowych są szacowane metodami aktuarialnymi. Wszystkie zyski i straty aktuarialne odniesione zostały do rachunku zysków i strat. Grupa nie korzysta z tzw. podejścia „korytarzowego" do ujęcia zysków i strat aktuarialnych. Ostatnią wycenę aktuarialną wartości bieżącej przyszłych zobowiązań przeprowadzono na dzień 31 grudnia 2008.

Podstawowe założenia przyjęte przez aktuariusza do oszacowania zobowiązań w spółce dominującej na dzień bilansowy są następujące:

- stopa dyskontowa – 5,75 %,
- stopa wzrostu wynagrodzeń – 3,5 %,
- stopa mobilności pracowników zależy od wieku i wynosi od 0% do 18%.

Natomiast założenia przyjęte przez aktuariusza do wyceny zobowiązań w spółce zależnej są następujące:

- stopa wzrostu wynagrodzeń – 3,5%
- stopa inflacji – 2,5%
- stopa dyskontowa – 5,9%
- stopa mobilności pracowników w najbliższym roku – 5,8 %.

Wartość zobowiązań oszacowanych przez aktuariusza w spółce dominującej wynosi 4.392 tys. PLN, z czego 3.853 tys. PLN to zobowiązanie z tytułu odpraw emerytalnych i rentowych, a 539 tys. PLN stanowi zobowiązanie z tytułu nagród jubileuszowych. Natomiast w spółce zależnej wartość zobowiązań z tego tytułu wyniosła 5.386 tys. PLN, z czego 1.945 tys. PLN to zobowiązanie z tytułu odpraw emerytalnych i rentowych i 3.441 tys. PLN – zobowiązanie z tytułu nagród jubileuszowych.

Wartość bieżąca zobowiązań z tytułu pozostałych świadczeń pracowniczych, tj. z tytułu niewykorzystanych urlopów, wynagrodzeń i nagród rocznych zostały oszacowane przy użyciu metody prognozowanych uprawnień jednostkowych.

	Wynagrodzenia i ubezpieczenia	Urlopy	Odprawy emerytalne, rentowe i inne oraz nagrody jubileuszowe	Nagrody roczne	Razem
	PLN'000	PLN'000	PLN'000	PLN'000	PLN'000
Stan na 1 stycznia 2007	**3.643**	**3.016**	**9.008**	**5.803**	**21.470**
Utworzenie	3.226	4.219	2.201	4.580	14.226
Wykorzystanie	3.643	3.877	2.555	5.420	15.495
Stan na 31 grudnia 2007	**3.226**	**3.358**	**8.654**	**4.963**	**20.201**
Stan na 1 stycznia 2008	**3.226**	**3.358**	**8.654**	**4.963**	**20.201**
Utworzenie	4.314	4.105	4.578	8.877	21.874
Wykorzystanie	3.226	4.183	3.454	4.962	15.825
Stan na 31 grudnia 2008	**4.314**	**3.280**	**9.778**	**8.878**	**26.250**

W podziale na terminy wymagalności:

	Koniec okresu 31/12/2008 PLN'000	Koniec okresu 31/12/2007 PLN'000
do 1 roku	17.305	12.483
powyżej 1 roku	8.945	7.718
	26.250	**20.201**

28. REZERWY

	Koniec okresu 31/12/2008 PLN'000	Koniec okresu 31/12/2007 PLN'000
Stan na początek okresu	4.378	2.525
Utworzenie rezerwy w ciągu roku	860	2.273
Wykorzystanie rezerwy	350	420
	4.888	**4.378**
Rezerwy powyżej 1 roku:	**4.888**	**4.378**
- rezerwa na rekultywację	3.808	4.008
- rezerwa na podatek od nieruchomości	221	371
- rezerwa na sporne rabaty	859	-

Rezerwa na sporne rabaty dotyczy kwestionowanych przez Grupę wielkości zastosowanych przez klienta rabatów naliczonych od wartości sprzedaży.

29. LEASING OPERACYJNY

Spółka dominująca jako leasingobiorca

Na dzień bilansowy Spółka dominująca posiada kilka umów najmu samochodów osobowych. Zdecydowana większość z tych samochodów jest używana przez przedstawicieli handlowych. Grupa klasyfikuje najem samochodów jako leasing operacyjny. Okres najmu wynosi 3 lata.

Ponadto, w ramach użytkowania wieczystego Spółka dominująca użytkuje grunty, najmowane od Skarbu Państwa, które nie stanowią aktywów wykazywanych w bilansie, z wyjątkiem praw wieczystego użytkowania gruntów nabytych w drodze połączenia od spółek przejętych. Te ostatnie ujęte są w Bilansie w pozycji: Rzeczowe aktywa trwałe i podlegające amortyzacji przez okres przysługiwania praw do ich użytkowania.

Poniżej wartość opłat poniesionych w 2008 roku z tytułu wieczystego użytkowania gruntów i z tytułu najmu samochodów osobowych.

	Koniec okresu 31/12/2008 PLN'000	Koniec okresu 31/12/2007 PLN'000
Opłaty z tytułu leasingu operacyjnego ujęte w rachunku zysków i strat bieżącego okresu:		
- minimalne opłaty leasingowe – samochody osobowe	2.103	1.353
- prawa wieczystego użytkowania gruntów	212	263
	2.315	**1.616**

Na dzień bilansowy, łączna kwota przyszłych opłat (opłata leasingowa oraz opłata serwisowa) z tytułu umów leasingu operacyjnego samochodów osobowych w okresie nie podlegającym wypowiedzeniu, w podziale na terminy płatności przedstawia się następująco:

	Koniec okresu 31/12/2008 PLN'000	Koniec okresu 31/12/2007 PLN'000
W okresie do roku	1.771	1.483
W okresie od 2 – 5 lat	1.826	1.558
powyżej 5 lat	-	-
	3.597	**3.041**

Pozostały okres przysługiwania praw do użytkowanych gruntów wynosi od 81 do 87 lat. Na dzień 31 grudnia 2008r. wartość nominalna przyszłych zobowiązań z tego tytułu wynosi 1.011 tys. PLN, co w podziale na terminy płatności przedstawia się następująco:

	Koniec okresu 31/12/2008 PLN'000	Koniec okresu 31/12/2007 PLN'000
W okresie do roku	12	11
W okresie od 2 – 5 lat	50	43
powyżej 5 lat	949	821
	1.011	**875**

Spółka dominująca jako leasingodawca

Spółka dominująca posiada kilka umów wynajmu niewykorzystywanych nieruchomości produkcyjnych i biurowych wraz z ich wyposażeniem, wchodzących w skład nieruchomości inwestycyjnych (Bilans, poz. Nieruchomości inwestycyjne). Przychód z tytułu wynajmu tychże nieruchomości zrealizowany w 2008 roku wyniósł 567 tys. PLN (31.12.2007: 571 tys. PLN).

Na dzień bilansowy, wartość nominalna należności Spółki dominującej z tytułu umów leasingu operacyjnego w okresie nie podlegającym wypowiedzeniu, przedstawiała się następująco (w podziale na terminy płatności):

	Koniec okresu 31/12/2008 PLN'000	Koniec okresu 31/12/2007 PLN'000
W okresie do roku	247	528
W okresie od 2 – 5 lat	-	-
powyżej 5 lat	-	-
	247	**528**

Spółka zależna jako leasingobiorca

Spółka zależna zawarła umowy leasingowe na środki transportowe i maszyny produkcyjne. Zdecydowana większość środków transportowych jest używana przez przedstawicieli handlowych. Spółka klasyfikuje najem samochodów jako leasing operacyjny. Okres najmu wynosi 3 lata.

Na dzień bilansowy, łączna kwota przyszłych opłat (opłata leasingowa oraz opłata serwisowa) z tytułu umów leasingu operacyjnego w okresie nie podlegającym wypowiedzeniu, w podziale na terminy płatności przedstawia się następująco:

	Koniec okresu 31/12/2008 PLN'000	Koniec okresu 31/12/2007 PLN'000
W okresie do roku	1.630	1.140
W okresie od 2 – 5 lat	2.493	2.216
powyżej 5 lat	-	-
	4.123	**3.356**

Spółka zależna jako leasingodawca

Spółka zależna posiada kilka umów wynajmu niewykorzystywanych pomieszczeń gospodarczych i biurowych wraz z ich wyposażeniem. Przychód z tytułu wynajmu tychże nieruchomości zrealizowany w 2008 roku wyniósł 89 tys. PLN (w 2007 roku 59 tys. PLN).

30. PLANOWANE TRANSAKCJE

Na koniec 2008 roku Grupa posiadała zawarte i niezrealizowane kontrakty zakupu olejów jadalnych i śruty słonecznikowej oraz sprzedaży olejów jadalnych, śruty rzepakowej, śruty słonecznikowej i produktów konsumenckich (oleje butelkowane i margaryny). Terminy realizacji przedmiotowych kontraktów mieszczą się w przedziale lat 2009-2010. Wartość i strukturę zawartych kontraktów przedstawia poniższa tabela (dla kontraktów wyrażonych w walutach obcych przyjęto średni kurs NBP z dnia 31 grudnia 2008):

	2009 PLN'000	2010 PLN'000
ZAKUPY		
Oleje	80.380	-
Śruta słonecznikowa	3.554	-
RAZEM ZAKUPY	**83.935**	**-**
SPRZEDAŻ		
Oleje	328.631	-
Śruta rzepakowa i słonecznikowa	148.399	1.726
Oleje butelkowane	12.094	-
Margaryny	1.546	-
RAZEM SPRZEDAŻ	**490.670**	**1.726**

31. TRANSAKCJE Z PODMIOTAMI POWIĄZANYMI

Transakcje Spółki dominującej z podmiotami powiązanymi

Większość transakcji z podmiotami powiązanymi była transakcjami zawartymi przez Spółkę dominującą z podmiotami z Grupy Bunge.

Grupa Bunge stosuje politykę realizacji kontraktów wewnątrzgrupowych w cenach transferowych na poziomie cen rynkowych.

Zgodnie z punktem 1 MSR 24, dokonując opisu tych transakcji, Grupa miała na celu zapewnienie, aby ujawnione zostały informacje niezbędne do zwrócenia uwagi na prawdopodobieństwo, że na jego sytuację finansową bądź zysk lub stratę może wpływać fakt istnienia podmiotów powiązanych oraz powyższych transakcji, nierozliczonych sald należności lub zobowiązań pomiędzy takimi podmiotami.

Poniższe tabele przedstawiają łączne kwoty transakcji zawartych z podmiotami z Grupy Bunge oraz z innymi jednostkami powiązanymi.

Podmioty współkontrolowane, wyszczególnione w tabelach poniżej, to podmioty kontrolowane przez podmiot Koninklijke Bunge BV.

Akpol Spedycja Międzynarodowa Sp. z o.o. jest osobowo powiązana ze Spółką dominującą, poprzez żonę jednego z członków zarządu ZT „Kruszwica" S.A., która jest większościowym wspólnikiem Akpol Sp. z o.o.

Jerzy Starak i OLVIT B.V. (Holandia) to podmioty mające znaczący wpływ na działalność Spółki dominującej w związku z posiadaną przez nich liczbą akcji i związanymi z nimi prawami głosów.

Wynik operacji na instrumentach pochodnych w ramach transakcji z podmiotami powiązanymi

	Zyski na instrumentach pochodnych		*Straty na instrumentach pochodnych*	
	Za 12 mies. do 31/12/2008	*Za 12 mies. do 31/12/2007*	*Za 12 mies. do 31/12/2008*	*Za 12 mies. do 31/12/2007*
	PLN'000	*PLN'000*	*PLN'000*	*PLN'000*
Jednostki współkontrolowane				
Bunge Europe Finance	63.150	11.022	73.171	10.595
	63.150	**11.022**	**73.171**	**10.595**

Przychody i koszty finansowe w ramach transakcji z podmiotami powiązanymi

	Odsetki finansowe otrzymane od podmiotów powiązanych		*Odsetki finansowe zapłacone podmiotom powiązanym*	
	Za 12 mies. do 31/12/2008	*Za 12 mies. do 31/12/2007*	*Za 12 mies. do 31/12/2008*	*Za 12 mies. do 31/12/2007*
	PLN'000	*PLN'000*	*PLN'000*	*PLN'000*
Jednostki współkontrolowane				
Bunge SAS	-	-	37.759	31.570
Bunge Europe Finance	-	-	-	43
Polska Trade Services	23	7	-	-
Bunge Mathematical Institute	26	-	-	-
Inne powiązania				
Olvit B.V.	-	-	-	1.875
Jerzy Starak	-	-	-	486
	49	**7**	**37.759**	**33.974**

Rozrachunki z podmiotami powiązanymi

	Należności od podmiotów powiązanych		*Zobowiązania wobec podmiotów powiązanych*	
	Koniec okresu 31/12/2008 PLN'000	*Koniec okresu 31/12/2007 PLN'000*	*Koniec okresu 31/12/2008 PLN'000*	*Koniec okresu 31/12/2007 PLN'000*
Jednostki współkontrolowane				
Bunge Hungary	-	-	1.340	463
Bunge Deutschland	586	-	450	-
Bunge Handelsgesellschaft	26.646	8.485	-	2.336
Bunge S.A.	2.677	1.801	10.088	3.267
Bunge UK	(6)	6.797	-	102
Polska Trade Services	217	484	-	-
Bunge SAS	-	-	439.082	573.021
Suntrade SE	-	-	5.059	-
Bunge Austria GmBh	-	3.065	1.176	-
Bunge Mathematical Institute	9	322	-	-
Bunge Romania	125	-	-	-
Walter Rau	330	-	-	-
Inne powiązania				
Akpol Sp. z o.o.	-	-	359	940
	30.584	**20.954**	**457.554**	**580.129**

Rozrachunki na dzień bilansowy nie są zabezpieczone i zostaną uregulowane poprzez zapłatę lub kompensatę. W stosunku do nich nie udzielono ani nie otrzymano żadnych gwarancji. Nie utworzono również żadnych odpisów aktualizujących wartość należności wątpliwych od podmiotów powiązanych.

Transakcje zakupu i sprzedaży produktów, towarów i usług przeprowadzone z podmiotami powiązanymi.

	Sprzedaż produktów i towarów		Sprzedaż usług		Zakup towarów i usług	
	Za 12 mies. do 31/12/2008	Za 12 mies. do 31/12/2007	Za 12 mies. do 31/12/2008	Za 12 mies. do 31/12/2007	Za 12 mies. do 31/12/2008	Za 12 mies. do 31/12/2007
	PLN'000	PLN'000	PLN'000	PLN'000	PLN'000	PLN'000
Jednostki wepółkontrolowane						
Bunge Hungary	2	686	-	-	18.868	6.398
Bunge Deutschland	1.794	-	36	108	657	-
Bunge Handelsgesellschaft	105.580	240.203	776	4.880	46.112	25.076
Bunge S.A.	-	-	4.442	1.983	8.617	4.680
Bunge UK	67.665	54.008	-	-	356	1.763
Polska Trade Services	-	-	650	683	-	-
Suntrade SE	-	-	-	-	87.028	3.508
Bunge Mathematical Institute	-	-	114	68	-	-
Bunge Austria	-	3.841	76	-	5.065	-
Bunge Iberica S.A.	6.959	-	-	-	-	-
Bunge Romania	-	-	129	-	-	-
Walter Rau	3.769	-	-	-	-	-
Inne powiązania						
Akpol Sp. z o.o.	-	-	-	-	6.014	4.602
	185.769	**298.738**	**6.223**	**7.722**	**172.717**	**46.027**

Transakcje z Bunge S.A. (Szwajcaria)

Spółka dominująca obciąża Bunge S.A. za uczestnictwo swoich pracowników w pracach świadczonych na rzecz innych podmiotów z Grupy Bunge, w ramach projektów koordynowanych przez Bunge S.A. Prace te miały charakter usług konsultacyjnych i dotyczyły przede wszystkim udziału w audycie wewnętrznym Grupy, implementacji programu SAP, audytu silosów oraz udziału w pracach badawczo-rozwojowych na rzecz podmiotów z Grupy i innych projektach wewnętrznych.

Spółka dominująca jest stroną corocznie odnawianych umów o świadczenie usług menedżerskich z Bunge S.A., która od stycznia 2004 r. pełni w Grupie Bunge rolę podmiotu odpowiedzialnego za udzielenie wszystkim jej podmiotom wsparcia dla rozwijania ich działalności gospodarczej. Obejmuje to usługi doradcze, szkoleniowe i konsultacyjne z zakresu: (i) optymalizacji procesów produkcji; (ii) inwestycji; (iii) badań i rozwoju; (iv) ubezpieczeń; (v) finansów; (vi) marketingu; (vii) informatyki (IT); (viii) zarządzania zasobami ludzkimi; (ix) prawa i podatków; oraz (x) optymalizacji procesu zakupów.

W zakresie badań i rozwoju usługi wykonywane są przez zlokalizowane w Budapeszcie (Węgry) i Bradley, Illinois (Stany Zjednoczone) centra badawcze. W przypadku tych usług zadaniem Bunge S.A. jest koordynowanie działalności usługowej wykonywanej przez pracowników centrum badawczego działającego w ramach Grupy Bunge. Określone koszty centrów badawczo-rozwojowych są alokowane według ustalonego klucza na poszczególne jednostki Grupy Bunge.

W zakresie usług informatyki Spółka ponosi opłaty związane z dostępem i utrzymaniem Sieci Grupy Bunge, partycypuje w kosztach licencji na użytkowany software (Lotus Notes, programy antyspamowe i antywirusowe) oraz w kosztach projektów koordynowanych centralnie, ukierunkowanych na rozwój oprogramowania biznesowego oraz zapewnienie bezpieczeństwa jego funkcjonowania.

Bunge S.A. prowadzi politykę, zgodnie z którą umowy ubezpieczeń zawierane są dla całej Grupy Bunge, dzięki czemu uzyskiwany jest efekt skali. Koszty ubezpieczeń podlegają następnie refakturowaniu na poszczególne spółki Grupy Bunge.

Transakcje z Bunge Europe Finance BV (Holandia)

W celu zabezpieczenia przyszłych przepływów pieniężnych, związanych z istniejącymi w bilansie saldami zobowiązań lub należności bądź z planowanymi transakcjami czy uprawdopodobnionymi przyszłymi zobowiązaniami, Spółka dominująca zawarła z Bunge Europe Finance BV szereg transakcji FORWARD. Wszystkie zawarte transakcje mają swoje odzwierciedlenie w transakcjach towarowych i zabezpieczają wynikające z nich ryzyko kursowe.

Transakcje z Bunge Deutschland GmbH (Niemcy)

W związku z podpisaniem umowy z firmą Peter Koelln KGaA na dostawy oleju konfekcjonowanego i tłuszczów na rynek niemiecki Spółka dominująca odkupiła w 2008 r. od Bunge Deutschland GmbH partię opakowań do produkcji tych produktów.

Ponadto w rezultacie trójstronnych ustaleń pomiędzy Spółką dominującą, Bunge Deutschland GmbH i Peter Koelln KGaA, Spółka dominująca przejęła od Bunge Deutschland GmbH zobowiązania w stosunku do firmy Peter Koelln KGaA. Przedmiotowe zobowiązania powstały tytułem dostaw oleju rafinowanego rzepakowego i słonecznikowego.

W ramach rozpoczęcia produkcji olejów konfekcjonowanych (projekt Optipak) Spółka dominująca zakupiła usługi konsultacyjne od Bunge Deutschland GmbH, związane z uruchomieniem tej produkcji w zakładzie w Brzegu.

Ponadto w listopadzie i październiku 2008 r. Spółka dominująca dokonała na rzecz Bunge Deutschland GmbH sprzedaży lecytyny jako produktu ubocznego powstającego przy ekstrakcji nasion rzepaku.

Transakcje z Bunge Zrt. (Węgry)

Spółka dominująca zawarła z Bunge Zrt. szereg umów dotyczących zakupu od tej spółki:

- śruty rzepakowej, które były realizowane w celu rozszerzenia oferty sprzedaży śruty na rynku krajowym;
- oleju rzepakowego,
- konfekcjonowanych olejów słonecznikowych „Floriol", „Kruszwicki" i „Olek", które realizowane były w celu ich dalszej dystrybucji na rynku polskim, jako uzupełnienie oferty sprzedaży olejów konsumenckich;

Ponadto Spółka dominująca dokonała sprzedaży preform i butelek do produkcji olejów konfekcjonowanych oraz oleju rzepakowego rafinowanego luzem.

Transakcje z Bunge UK Ltd. (Wielka Brytania)

Spółka dominująca zawarła z Bunge UK Ltd. szereg umów dotyczących sprzedaży tej spółce śruty rzepakowej, w związku z ograniczonym popytem na ten produkt na rynku krajowym. Większość produkowanej przez Spółkę dominującą śruty rzepakowej sprzedawanej na rynkach zagranicznych jest kierowana do Bunge UK, podmiotu specjalizującego się w dystrybucji tego produktu.

W ramach umów dotyczących sprzedaży śruty rzepakowej do Bunge UK Ltd. Spółka dominująca ponosi koszty związane z jej transportem do odbiorcy na warunkach Incoterms.

Transakcje z Bunge Handelsgesellschaft mbH (Niemcy)

Podobnie jak z Bunge UK Ltd., Spółka dominujaca zawarła z Bunge Handelsgesellschaft mbH szereg umów dotyczących sprzedaży tej spółce śruty rzepakowej. Ponadto spółki te zawarły liczne umowy mające za przedmiot sprzedaż na rzecz Bunge Handelsgesellschaft mbH surowego oleju rzepakowego, który wykorzystywany jest do produkcji biopaliw. Z uwagi na fakt, że Bunge Handelsgesellschaft mbH posiada doskonałe rozeznanie na rynku producentów komponentów do produkcji biopaliw w Niemczech i Austrii, Spółka dominująca współpracuje z tym klientem w tym zakresie.

Zarówno Spółka dominująca, jak i Bunge Handelsgesellschaft mbH w ramach realizacji wzajemnych dostaw towarów korzystają z usług transportowych (lądowych lub morskich). W przypadku zamawiania usług transportowych przez stronę, na której, zgodnie z kontraktem, nie ciąży tego rodzaju koszt, strona ta obciąża drugą stronę umowy poniesionymi kosztami transportu. Bunge Handelsgesellschaft ponosi również koszty frachtu przy sprzedaży śruty rzepakowej do Bunge UK, którymi następnie obciąża Spółkę dominującą.

Ponadto Spółkę dominującą łączył z Bunge Handelsgesellschaft mbH szereg umów dotyczących:

- zakupu od tej spółki śruty sojowej z Argentyny i Brazylii w celu poszerzenia oferty sprzedaży śruty sojowej na rynku krajowym;
- rozliczenia kosztów związanych z frachtem statków przy realizacji dostaw śruty rzepakowej na rzecz Bunge UK Ltd. zawieranych w latach 2006-2008 (Bunge Handelsgesellschaft mbH jako spółka wyspecjalizowana w tego rodzaju usługach świadczy usługi pośrednictwa w zakresie frachtu statków);
- sprzedaży oleju rzepakowego rafinowanego,
- zakupu od Bunge Handelsgesellschaft mbH oleju sojowego jako surowca alternatywnego w stosunku do oleju rzepakowego do produkcji margaryn.

Zgodnie z warunkami zawieranych umów na sprzedaż/zakup towarów masowych, strony obciążały/uznawały się nawzajem opłatami i odsetkami tytułem ubytków w transporcie, opóźniania rozładunków, składowania towaru oraz opóźnionych płatności.

Transakcje z Polska Trade Services (Polska)

Spółkę dominującą i podmiot Polska Trade Services łączy umowa z dnia 26 września 2005 r. (ze zmianami) zawarta na czas nieoznaczony, na świadczenie na rzecz Polska Trade Service usług dotyczących prowadzenia jej przedsiębiorstwa w zakresie wynikającym z przedmiotu jej działalności, w następujących dziedzinach: (i) polityki finansowej; (ii) organizacji obsługi technicznej zakupów i sprzedaży oraz badaniu rynków, (iii) logistyki, (iv) rozwiązań informatycznych oraz (v) obsłudze organów wykonawczych; w ramach wynagrodzenia należnego Spółce, Polska Trade Services jest zobowiązana do zwrotu kosztów związanych z realizacją umowy.

Ponadto, na podstawie umowy najmu z dnia 10 lutego 2005 r., Spółka dominująca świadczy usługi najmu pomieszczeń biurowych na rzecz Polska Trade Services.

W dniu 12 września 2006 r. Spółka dominująca zawarła również z Polska Trade Services umowę pożyczki, na podstawie której pożyczyła jej 1.000 tys. zł na czas nieokreślony. Pożyczka miała charakter rewolwingowy (odnawialny) i była oprocentowana na bazie notowań WIBOR. Pożyczka została spłacona w całości w dniu 18 czerwca 2008 roku.

Transakcje z Suntrade SE (Ukraina)

W 2008 roku, w celu dywersyfikacji źródeł pozyskiwania nasion rzepaku, Spółka dominująca podpisała umowę na zakup nasion rzepaku z Suntrade SE. Spółka zakupiła również olej surowy słonecznikowy, służący jako surowiec do produkcji margaryn.

Spółka dominująca zawarła z Suntrade SE szereg umów dotyczących zakupu od tej spółki śruty słonecznikowej w celu poszerzenia oferty sprzedaży śruty na rynku krajowym o śrutę słonecznikową.

Transakcje z Bunge Mathematical Institute Sp. z o.o. (Polska)

W dniu 24 kwietnia 2007 r. Spółka dominująca udzieliła pożyczki w kwocie 350 tys. PLN spółce Bunge Mathematical Institute Sp. z o.o., która została utworzona wiosną 2006 r., aby tworzyć i wdrażać nowe rozwiązania biznesowe wykorzystujące najnowocześniejsze metody współczesnej matematyki i informatyki. Powstające w ramach przedsiębiorstwa modele ekonometryczno-statystyczne będą podnosiły efektywność przedsięwzięć finansowych oraz działań operacyjnych firm Grupy Bunge. Pożyczkobiorca wykorzystał tylko część tej pożyczki w kwocie 300 tys. PLN. Kwota pożyczki, wraz z należnymi odsetkami w kwocie 26 tys. zł została spłacona w dniu 30 czerwca 2008 r.

Ponadto, w związku z obciążaniem Spółki dominującej przez Bunge S.A. całością kosztów, przypadających na Spółkę dominującą i Bunge Mathematical Institute, związanych z obsługą łączy teleinformatycznych i kosztów ubezpieczenia majątku, Spółka dominująca refakturuje na Bunge Mathematical Institute Sp. z o.o. odpowiednią część tych kosztów.

Transakcje z Bunge Austria GmbH

W 2008 r. Spółka dominująca realizowała zakup z Bunge Austria oleju rafinowanego słonecznikowego, wykorzystywanego do rozlewu w butelki, sprzedawanego dalej na rynek niemiecki. Ponadto Spółka dominująca obciążyła Bunge Austria tytułem poniesionych kosztów transportu, w związku z realizacją sprzedaży ww. oleju.

W 2008 roku Spółka dominująca świadczyła także dla Bunge Austria usługi inżynieryjne, w zakresie automatyzacji procesów technologicznych.

Transakcje z Walter Rau Lebensmittelwerke GmbH & Co KG (Niemcy)

W lutym 2008 roku niemiecki producent margaryn Walter Rau Lebensmittelwerke GmbH & Co KG został przejęty przez Grupę Bunge. Walter Rau Lebensmittelwerke GmbH & Co KG pośredniczył w 2008 roku w sprzedaży produktów Spółki dominującej – olejów konfekcjonowanych, na rynek niemiecki.

Transakcje z Bunge Iberica (Hiszpania)

Bunge Iberica S.A. zajmuje się handlem zbożem, nasion oraz żywnością zwierzęcą. W 2008 roku Spółka dominująca zawarła kontrakt z Bunge Iberia na sprzedaż śruty rzepakowej.

Transakcje z Akpol Spedycja Międzynarodowa Sp. z o.o. (Polska)

Akpol Spedycja Międzynarodowa Sp. z o.o. świadczy na rzecz Spółki dominującej usługi spedycyjne, polegające na magazynowaniu towarów przed wysyłką/po odbiorze w porcie (dotyczy sprzedaży śruty rzepakowej i nasion rzepaku na eksport oraz zakupów śruty sojowej), organizacji przeładunku w porcie (załadunek, wyładunek towarów), przygotowywania dokumentacji wysyłkowej, organizacji odpraw celnych oraz organizacji kontroli jakości w porcie załadunku.

Transakcje z Olvit BV

W wyniku Połączenia z 2006 r., Spółka dominująca przejęła zobowiązanie Olvit-Pro do zapłaty na rzecz spółki Olvit BV kwoty 23.373 tys. PLN. Wierzytelność ta przysługiwała spółce Olvit BV na mocy umowy cesji zawartej w dniu 31 października 2006 r. z Panem Jerzym Starakiem. Na kwotę tę składały się: kwota główna 22.369 tys. PLN i kwota odsetek w wysokości 1.004 tys. PLN. Od kwoty głównej pożyczki naliczane były odsetki w wysokości 5,5% rocznie, do dnia spłaty pożyczki, tj. 31 lipca 2007 r. Łączna wartość zapłaconych odsetek wyniosła 1.928 tys. PLN

Transakcje z Panem Jerzym Starakiem

W wyniku Połączenia z 2006 r. Spółka dominująca stała się stroną trwających umów pożyczek zawartych przez Pana Jerzego Staraka (jako pożyczkodawcy) z Olvit-Pro w latach 2004-2006, tj.:

– umowy pożyczki z dnia 24 sierpnia 2004 r. (zmieniona aneksem z dnia 23 maja 2005 r.) na kwotę 450 tys. PLN; spłata pożyczki wraz z oprocentowaniem miała nastąpić do dnia 31 grudnia 2006 r.;

– umowy pożyczki z dnia 17 grudnia 2004 r. na kwotę 500 tys. PLN; spłata pożyczki wraz z oprocentowaniem miała nastąpić do dnia 31 grudnia 2006 r.;

– umowy pożyczki z dnia 4 maja 2005 r. na kwotę 350 tys. PLN; spłata pożyczki wraz z oprocentowaniem miała nastąpić do dnia 31 grudnia 2006 r.;

– umowy pożyczki z dnia 3 stycznia 2006 r. na kwotę 22.500 tys. PLN; spłata pożyczki miała nastąpić w terminie 2 miesięcy od dnia zażądania przez pożyczkodawcę;

– umowy pożyczki z dnia 23 czerwca 2006 r. na kwotę 2.400 tys. PLN; spłata pożyczki miała nastąpić w terminie 2 miesięcy od dnia zażądania przez pożyczkodawcę.

Wszystkie ww. pożyczki zostały w całości spłacone w 2007 roku.

Transakcje Spółki zależnej z podmiotami powiązanymi

	Sprzedaż produktów i towarów		*Sprzedaż usług*		*Zakup towarów i usług*	
	Za 12 mies. do 31/12/2008	*Za 12 mies. do 31/12/2007*	*Za 12 mies. do 31/12/2008*	*Za 12 mies. do 31/12/2008*	*Za 12 mies. do 31/12/2008*	*Za 12 mies. do 31/12/2007*
Jednostki współkontrolowane	*PLN'000*	*PLN'000*	*PLN'000*	*PLN'000*	*PLN'000*	*PLN'000*
BUNGE S.A.	-	-	39	-	33	-
Bunge ZRT	-	-	-	-	2.196	-
Walter Rau	-	-	-	-	8.786	-
ZPT Market-1	-	3.716	-	2	-	-
	-	**3.716**	**39**	**2**	**11.015**	**-**

	Należności od podmiotów powiązanych		*Zobowiązania wobec podmiotów powiązanych*	
	Koniec okresu 31/12/2008 PLN'000	*Koniec okresu 31/12/2007 PLN'000*	*Koniec okresu 31/12/2008 PLN'000*	*Koniec okresu 31/12/2007 PLN'000*
Jednostki współkontrolowane				
WALTER RAU	-	-	1 026	-
BUNGE S.A.	5	-	-	-
ZPT Market-1	-	797	-	-
	5	**797**	**1.026**	**-**

Transakcje członków zarządu i organów nadzoru Grupy

Wynagrodzenia członków zarządu i organów nadzoru

Wynagrodzenia członków zarządu i organów nadzoru Grupy przedstawione zostały poniżej:

	Za 12 mies. do 31/12/2008 PLN'000	Za 12 mies. do 31/12/2007 PLN'000
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze	6.664	5.899

Pozostałe transakcje członków zarządu

Spółka dominująca posiada należności z tytułu pożyczek udzielonych członkom wyższego kierownictwa. Oprocentowanie tych pożyczek równe jest stopie inflacji ogłaszanej corocznie przez Prezesa GUS, odsetki płatne są raz do roku z dołu za miniony okres.

Na dzień 31 grudnia 2008r. stan należności z tytułu udzielonych pożyczek wynosił 70 tys. PLN (31/12/2007: 84 tys. PLN). W podziale na terminy wymagalności:

	Koniec okresu 31/12/2008 PLN'000	Koniec okresu 31/12/2007 PLN'000
w okresie do roku	14	14
w okresie od 2 – 5 lat	53	53
Powyżej 5 lat	3	17
	70	**84**

Na dzień bilansowy zostały naliczone odsetki od tych pożyczek według stopy 3,4 % w kwocie 2,5 tys. PLN. Termin płatności tych odsetek przypada na styczeń roku następnego.

32. CZYNNIKI RYZYKA ZWIĄZANE Z DZIAŁALNOŚCIĄ GRUPY

Czynniki ryzyka związane z działalnością produkcyjną i handlową

Ryzyko związane z podażą i ceną nasion rzepaku

Grupa nabywa rocznie znaczne ilości krajowych zbiorów nasion rzepaku, który jest podstawowym surowcem do produkcji. Zgodnie z systemem rozliczeń, przy ustalaniu ceny skupu rzepaku oferowanej polskim producentom konieczne jest uwzględnienie światowych cen rzepaku oraz innych nasion roślin oleistych i olejów roślinnych. Surowce te notowane są na międzynarodowych giełdach towarowych.

Przepisy prawne na szczeblu ogólnoeuropejskim, jak i polskim, nakazujące wypełnienie wymogów dotyczących stopniowego wzrostu wykorzystania biopaliw w ogólnym bilansie paliw energetycznych, skutkują zwiększonym popytem na rzepak w kraju i za granicą. Mając na uwadze fakt ograniczonej areałem powierzchni zasiewów, zwiększony popyt może doprowadzić do zwiększonej presji cenowej na nasiona rzepaku, co może mieć wpływ na przyszły wynik finansowy Grupy.

W celu zabezpieczenia przed nieprzewidywalnymi zmianami cen nasion rzepaku Grupa stara się prowadzić politykę dywersyfikacji dostaw, w wyniku której rzepak może być dostarczany również z zagranicy, w tym przede

wszystkim z terenów Ukrainy, Niemiec, Czech i Słowacji. Nie ma jednakże pewności, że wspomniane działania pozwolą na całkowite wyeliminowanie ryzyka wzrostu cen rzepaku, będącego najważniejszym surowcem wykorzystywanym przez Grupę w produkcji.

Ryzyka związane z sytuacjami nadzwyczajnymi

Z uwagi na fakt, iż podstawą działalności Grupy jest przetwórstwo płodów rolnych, naturalnym elementem ryzyka dla jego działalności jest ewentualny okresowy brak dostępności surowca w związku z wymarznięciem, suszą, ulewami lub gradobiciem. Ponadto żaden z zakładów produkcyjnych Grupy nie dysponuje dostateczną nadwyżką zdolności produkcyjnych dla podtrzymania ciągłości produkcji i zapewnienia odpowiednich stanów magazynowych produktów gotowych w przypadku jakichkolwiek nieprzewidywalnych zdarzeń będących poza kontrolą Grupy.

Tym niemniej, w celu ograniczenia potencjalnych skutków wystąpienia tego typu zdarzeń, Grupa czyni starania w kwestii ich zapobiegania lub dostatecznie wczesnej identyfikacji. Dla przykładu, w celu możliwie szybkiego rozpoznania niższych niż przewidywano zbiorów rzepaku, pracownicy służb agrotechnicznych Grupy monitorują na bieżąco u producentów, z którymi zawarto umowy kontraktacyjne na dostawę surowca, stan plantacji rzepaku w trakcie jego wegetacji oraz tuż przed zbiorami.

Ryzyko związane z finansowaniem skupu nasion rzepaku

Elementem charakterystycznym polskiego rynku zakupu rzepaku jest jego krótki czasokres realizacji. Zakup nasion odbywa się w znacznej części w okresie zbiorów lub tuż po nich (lipiec, sierpień). Fakt ten sprawia, iż w tym okresie istnieje potrzeba zabezpieczenia odpowiednio wysokiego poziomu finansowania dla sprawnego przeprowadzenia skupu.

W chwili obecnej Grupa korzysta z dwóch podstawowych, niezależnych źródeł finansowania: pożyczek od wyspecjalizowanych podmiotów w ramach Grupy Bunge oraz kredytów pozyskiwanych w bankach. Rodzi to ryzyko związane z potencjalnymi zmianami umów kredytowych ze strony banków lub możliwymi zmianami wewnętrznej polityki kredytowania podmiotów w ramach Grupy Bunge, co oznacza, że wszelkie tego typu zmiany mogą negatywnie wpłynąć na działalność i wynik finansowy Grupy.

Ryzyko związane z pozyskiwaniem pozostałych surowców.

Oleje pochodzenia tropikalnego są drugim po rzepaku ważnym surowcem wykorzystywanym w produkcji przez Grupę. Zdecydowana większość olejów tropikalnych przetwarzana jest przez Zakład w Gdańsku (surowce te są dostarczane drogą morską), gdzie największy udział w przetwórstwie mają surowy olej palmowy i jego frakcje. Ceny tych surowców są kwotowane na rynkach dalekowschodnich i europejskich, zaś ich zmienność uzależniona jest m.in. od światowej wielkości produkcji, zapotrzebowania ze strony odbiorców, zmian w stanie zapasów, zmian cenowych innych olejów, zmian klimatycznych i pogodowych, zmian na rynku frachtu dalekomorskiego i dostępności środków transportu oraz innych elementów wpływających na zmianę podaży lub popytu tego surowca.

W związku z uzależnieniem od dostaw statkami oceanicznymi z Malezji i Indonezji do Europy oraz koniecznością przeładunku na mniejsze jednostki typu „coasters", istnieje dodatkowo ryzyko opóźnienia planowanych dostaw surowego oleju palmowego. W takim wypadku istnieje możliwość zakupu rafinowanego oleju palmowego po „cenie dnia" (ang. spot price) z rafinerii europejskich.

Grupa, w celu uniknięcia krótkoterminowych wahań cenowych oraz ryzyka braku dostępności surowca, zawiera kontrakty z dostawcami na określony termin dostawy, zapewniając sobie dostawy na dłuższy okres (zwykle 2-9 miesięcy). Grupa nie jest jednak w stanie zagwarantować, że działania te wyeliminują ryzyko zmian cen surowca, co może mieć negatywny wpływ na jej działalność i wyniki finansowe.

Ryzyko związane ze spekulacyjnym charakterem rynków surowcowych

W ostatnim okresie Grupa identyfikuje rosnące ryzyko związane ze spekulacjami na rynkach surowcowych, które prowadzą do coraz większych i częstszych wahań cen surowców. Jedną z przyczyn takiego zjawiska jest rosnąca w skali globalnej pozycja surowcowych funduszy inwestycyjnych, w tym funduszy inwestujących w zboża, oleje roślinne i nasiona oleiste, w ogólnych obrotach głównych światowych giełd towarowych. Z uwagi na to, że w większości umów handlowych cena za skupowany rzepak oparta jest o bieżące notowania na giełdzie MATIF, znaczne wahania cen surowca na giełdach towarowych zaburzają rzeczywisty poziom popytu i podaży surowca po stronie konsumentów, co w konsekwencji może skłaniać Grupę do podejmowania błędnych decyzji biznesowych.

Ryzyko związane z kadrą menedżerską i kluczowymi pracownikami

Ze względu na zaawansowany technicznie proces produkcji, skalę i wysoce konkurencyjną naturę rynków działania Grupy, dla jego prawidłowego funkcjonowania niezbędna jest wysoko wykwalifikowana kadra menedżerska oraz doświadczony personel techniczny. Nie można wykluczyć sytuacji, w której część kluczowych kadr przejdzie do podmiotów konkurencyjnych, co w efekcie mogłoby prowadzić do pogorszenia wyników finansowych. Grupa dostrzega to ryzyko i podejmuje działania zapobiegawcze, w szczególności poprzez utworzenie systemu planowania rezerw kadrowych dla stanowisk wyższego szczebla kierowniczego. System ten opiera się na corocznej ocenie osiągnięć i potencjału poszczególnych wybranych pracowników i delegowaniu ich na tej podstawie do uczestnictwa w programach szkoleniowych. Opisany system ma na celu zapewnienie możliwości zastępowania pracowników wyższego szczebla kierowniczego w ramach własnych zasobów

kadrowych. Ponadto Grupa prowadzi politykę różnicowania poziomów wynagrodzeń w zależności od specyfiki rynku pracy, co pozwala zminimalizować ryzyko odpływu kadr średniego i wyższego szczebla oraz tworzy atrakcyjne programy rozwoju zawodowego w ramach globalnej organizacji Bunge.

Ryzyko dotyczące wzrostu cen energii

Malejące światowe zasoby surowców energetycznych oraz rosnący na nie popyt negatywnie wpływają na sytuację gospodarczą i geopolityczną w wielu regionach świata. Ograniczona dostępność do paliw kopalnianych oraz złóż gazu staje się coraz częściej podstawą konfliktów politycznych i militarnych. Alternatywą dla kurczących się zasobów kopalnianych stają się takie odnawialne źródła energii jak energia słoneczna, wietrzna oraz energia termalna ziemi. Jednakże, ze względu na koszt inwestycji, ich udział w bilansie energetycznym – pomimo wzrostu – jest nadal marginalny.

Gwałtowny wzrost cen ropy w pierwszej połowie 2008 r. pociągnął za sobą znaczny wzrost cen pozostałych nośników energii, w tym w szczególności gazu ziemnego i oleju opałowego, które na co dzień wykorzystywane są przez Grupę do produkcji pary technologicznej dla zasilania procesów produkcyjnych.

W Spółce, w 2008 roku miały miejsce wielokrotne podwyżki cen energii elektrycznej, której sumaryczny wzrost wyniósł w tym okresie ponad 15%. W podobnym tempie wzrastały ceny pozostałych nośników energii, tj. gazu ziemnego – podstawowego paliwa dla kotłowni w Zakładzie w Kruszwicy oraz węgla kamiennego, podstawowego paliwa w Zakładzie w Brzegu. Cena węgla w 2008 roku wzrosła o ok. 40%, podczas gdy cena gazu ziemnego wzrosła od listopada 2008 r. o ponad 20%.

W celu minimalizacji wspomnianego ryzyka Grupa realizuje na bieżąco (poprzez działania techniczne i organizacyjne) zadania mające na celu z jednej strony zmniejszenie kosztów produkcji energii, z drugiej ograniczenie jej jednostkowego wykorzystania na każdą tonę wytworzonego produktu finalnego.

Jednakże, dalszy wzrost cen surowców energetycznych, w szczególności gazu ziemnego i węgla kamiennego, a co za tym idzie wzrost cen energii może mieć negatywny wpływ na przyszłe wyniki finansowe Grupy.

Ryzyko związane z ochroną środowiska

Działalność Grupy może oddziaływać negatywnie na środowisko, mimo iż jest ona prowadzona na podstawie pozwoleń wymaganych przez przepisy prawa. Nie można jednak wykluczyć, że normy ochrony środowiska, w szczególności warunki eksploatowania instalacji ustalone w odpowiednim pozwoleniu zintegrowanym, zostaną naruszone przez działalność zakładów Grupy. Ewentualne przekroczenia mogą stanowić podstawę odpowiedzialności odszkodowawczej Grupy za szkody w środowisku, a ponadto, w określonych okolicznościach, podstawę do wydania przez właściwego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska decyzji o wstrzymaniu użytkowania instalacji powodującej naruszenie.

Grupa prowadzi szeroko zakrojone działania zmierzające do ograniczenia wpływu jej działalności na środowisko. Nie można jednak wykluczyć, że podjęte działania okażą się niewystarczające dla całkowitego wyeliminowania ryzyka przekroczenia norm ochrony środowiska przez działalność zakładów Grupy.

Czynniki ryzyka związane z otoczeniem, w jakim Grupa prowadzi działalność

Ryzyko związane z ogólną sytuacją makroekonomiczną

Czynnikiem mogącym mieć wpływ na działalność Grupa jest uzależnienie warunków funkcjonowania Grupy od sytuacji gospodarczej w kraju i na świecie. Najważniejszymi elementami niezależnymi od Grupy związanymi z ogólną sytuacją makroekonomiczną są m.in.: wahania poziomu PKB, inflacja, wzrost stóp procentowych, migracje ekonomiczne Polaków związane z nowymi rynkami pracy oraz ogólny stan polskiej gospodarki. Niesprzyjające zmiany wskaźników makroekonomicznych oraz nie do końca przewidywalne tendencje gospodarczego rozwoju Polski mogą mieć negatywny wpływ na poziom przyszłych przychodów oraz zysków Grupy.

Czynnik ten zyskuje na znaczeniu z uwagi na trwające wahania na światowym rynku finansowym. Mogą one spowodować trudności w dostępie do finansowania działalności Grupy za pomocą kredytu bankowego oraz podwyższyć koszty kredytu. W efekcie Grupa może mieć trudności w sfinansowaniu skupu rzepaku w planowanej wielkości, co z kolei może niekorzystnie wpłynąć na jego wyniki finansowe.

Ryzyko związane z konkurencją

Grupa działa na wysoce konkurencyjnym rynku skupu i przetwórstwa nasion rzepaku oraz produkcji tłuszczów roślinnych. Pomimo obserwowanego w ostatnich latach znacznego wzrostu mocy produkcyjnych krajowych przetwórców, zwiększenia importu tłuszczów roślinnych do Polski oraz wejścia na rynek nowych graczy w sektorze produkcji biopaliw, analizy rynkowe nie zakładają znacznych zmian w sytuacji ekonomicznej przemysłu tłuszczowego. Co więcej, dzięki rozwojowi obszaru rynku związanego z produkcją biopaliw, Grupa jest w stanie wykorzystywać nowe możliwości zbytu produkowanego przez siebie oleju rzepakowego. Niemniej jednak, działania podmiotów konkurencyjnych w tym obszarze mogą negatywnie wpłynąć na pozycję rynkową i osiągane w przyszłości wyniki Grupy.

Ryzyko związane z malejącym rynkiem tłuszczów roślinnych

Od 2005 r. obserwowany jest w Polsce spadek wielkości rynku tłuszczów roślinnych przeznaczonych dla konsumentów. W latach 2005-2007 spadek ten wyniósł 15%. Jest to spowodowane migracją zarobkową ludności z Polski do innych krajów UE oraz zmieniającymi się nawykami żywieniowymi społeczeństwa – rośnie spożycie dań gotowych. Grupa stara się poszukiwać nowych grup odbiorców i nisz rynkowych, ale dalsze utrzymywanie się tendencji spadkowej tego segmentu rynku może prowadzić do zmniejszania się przychodów osiąganych przez Grupę i mieć negatywny wpływ na osiągane przez nią wyniki finansowe.

Ryzyko związane ze zmiennością przepisów prawa i ich interpretacji

Charakteryzujące polski system prawny częste zmiany przepisów mogą rodzić dla Grupy potencjalne ryzyko, iż prognozy w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej staną się nieaktualne, a jego kondycja finansowa ulegnie pogorszeniu. Regulacjami tymi są, w szczególności, przepisy prawa handlowego, przepisy podatkowe, przepisy regulujące działalność gospodarczą – w tym związane z ochroną środowiska, przepisy prawa pracy i ubezpieczeń społecznych czy prawa z zakresu papierów wartościowych. Ryzyko takie stwarzają także dokonywane przez sądy i inne organy interpretacje dotyczące zastosowania przepisów, które są często niejednoznaczne i rozbieżne. Przepisy prawa polskiego podlegają dodatkowo ciągłym zmianom związanym z harmonizacją prawa polskiego z prawem europejskim.

Zmiany te mogą ponadto implikować problemy wynikające z niejednolitego stosowania i wykładni prawa, która obecnie jest dokonywana nie tylko przez krajowe sądy i organy administracji publicznej, ale także przez sądy wspólnotowe.

W praktyce sądy polskie rzadko stosują ustawodawstwo wspólnotowe. Mimo iż z formalnego punktu widzenia orzeczenia Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości są wiążące tylko dla stron postępowania i nie mają mocy precedensu, orzecznictwo sądów polskich powinno jednak pozostawać w zgodności z orzecznictwem wspólnotowym. Orzeczenia Trybunału traktowane są jako istotne źródło prawa, szczególnie w sytuacjach, gdy przepisy traktatowe, rozporządzenia bądź decyzje nie dają się jednoznacznie interpretować. W niektórych przypadkach może prowadzić to do wzruszenia orzeczenia sądu polskiego jako wydanego na podstawie przepisu sprzecznego z prawem unijnym.

Z powyższych powodów system prawa polskiego cechuje brak spójności, jednolitości i stabilności, co w sposób istotny ogranicza przewidywalność i zdolność planowania w zakresie podejmowanych przez Zarząd decyzji gospodarczych i biznesowych. Może to mieć istotny wpływ na otoczenie prawne działalności Grupy i na jego wyniki finansowe, powodując z jednej strony zwiększenie kosztów działalności, a z drugiej opóźniając osiąganie przychodów w danych grupach produktowych lub znacznie je ograniczając.

Ryzyko związane z polityką podatkową

Polski system podatkowy charakteryzuje się częstymi zmianami składających się na jego kształt przepisów, które nie zostały sformułowane w sposób dostatecznie precyzyjny i brak jest ich jednoznacznej wykładni. W szczególności, przyjęcie przez organy podatkowe interpretacji przepisów podatkowych odmiennej od będącej podstawą wyliczenia zobowiązania podatkowego przez Grupę, może mieć istotny negatywny wpływ na jej działalność, sytuację finansową, wyniki oraz perspektywy rozwoju.

Jednocześnie, interpretacje przepisów podatkowych ulegają częstym zmianom, a zarówno praktyka organów skarbowych, jak i orzecznictwo sądowe w sferze opodatkowania, nie są jednolite. Powoduje to, że w przypadku polskiej spółki zachodzi większe ryzyko prowadzenia działalności niż w przypadku spółki działającej w bardziej stabilnych systemach podatkowych.

Na działalność Grupy negatywny wpływ może mieć również wysoki stopień sformalizowania regulacji podatkowych w zakresie przedmiotu działalności Grupy oraz rygorystyczne i często niejasne przepisy, które wprowadzają niepewność w zakresie efektów podatkowych podejmowanych decyzji gospodarczych i obniżają sprawność działania, co może prowadzić do utraty konkurencyjności.

Ryzyko kredytowe

Ryzyko kredytowe oznacza ryzyko, że kontrahent nie dopełni zobowiązań, co narazi Grupę na straty finansowe. Aby zabezpieczyć się przed takim ryzykiem Grupa ubezpiecza swoje wierzytelności. Ubezpieczeniu podlega cała wartość udzielonego kredytu kupieckiego, z wyjątkiem sytuacji gdy na pokrycie wierzytelności Grupa posiada zabezpieczenia majątkowe. W przypadku, gdy ubezpieczyciel odmówi ubezpieczenia wierzytelności od określonego kontrahenta, wówczas Grupa wymaga dokonania przedpłaty. Wysokość należności jest na bieżąco monitorowana, a realizacja zamówień do klienta odbywa się tylko w ramach przyznanych limitów kredytowych oraz pod warunkiem braku należności przeterminowanych. Grupa nie jest narażona na istotne ryzyko kredytowe wobec pojedynczego kontrahenta.

Wartości bilansowe aktywów finansowych reprezentują maksymalną ekspozycję kredytową, która na dzień bilansowy wyniosła:

	Koniec okresu 31/12/2008 PLN'000	Koniec okresu 31/12/2007 PLN'000
Instrumenty pochodne wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	4.352	3.006
Instrumenty pochodne wyznaczone do rachunkowości zabezpieczeń	11.109	12.287
Środki pieniężne	2.546	646
Pożyczki i należności	175.921	200.575
	193.928	**216.514**

Zdecydowaną większość instrumentów pochodnych Grupa zawiera z podmiotem z Grupy Bunge, w związku z czym ryzyko kredytowe związane z tymi aktywami finansowymi Grupa ocenia jako bardzo niskie. Ponadto, Grupa wykazuje na dzień bilansowy znaczną przewagę zobowiązań finansowych (patrz: nota „Zobowiązania z tytułu dostaw i usług i pozostałe zobowiązania") wynikających z wyceny instrumentów pochodnych nad aktywami finansowymi powstałymi z dodatniej wyceny kontraktów forward.

Ryzyko walutowe

Grupa istotną część obrotów realizuje z podmiotami zagranicznymi lub w ramach kontraktów opartych na kursach surowców notowanych na giełdach zagranicznych. Obroty te są głównym czynnikiem powodującym narażenie na ryzyko kursowe. Grupa na bieżąco analizuje ryzyko kursowe poprzez identyfikację wszystkich pozycji w aktywach i pasywach, oraz pozycji pozabilansowych, denominowanych w walutach obcych. W celu zminimalizowania ryzyka kursowego Grupa korzysta z transakcji na rynku walutowym (kontrakty typu FORWARD). Zgodnie z przyjętą polityką wewnętrzną Grupa nie powinna mieć niezabezpieczonej pozycji walutowej powyżej uprzednio przyjętego progu istotności.

Grupa stosuje rachunkowość zabezpieczeń, której celem jest ochrona wartości godziwej przepływów pieniężnych wyrażonych w walutach obcych. W konsekwencji tej polityki różnice kursowe, powstałe jako efekt aktualizacji wartości godziwej kontraktu zabezpieczającego, korygują stosowne wartości sprzedaży lub zapasów (i ostatecznie kosztu własnego sprzedaży). W ten sposób wykazywane w sprawozdaniach wartości osiągniętej sprzedaży i marży na sprzedaży są w większym stopniu pełnym odzwierciedleniem rezultatów operacji gospodarczych przeprowadzanych przez Grupę, czyli po eliminacji wpływu większości ryzyk kursowych dla tego typu działalności. Ze względu na fakt, iż nigdy całość transakcji nie będzie objęta rachunkowością zabezpieczeń ani nie spełni ustalonych dla tego typu działań wymogów efektywności, nie można całkowicie wykluczyć i wyeliminować wpływu ryzyka kursowego na sprawozdania finansowe Grupy.

Grupa przeprowadziła analizę wrażliwości aktywów i zobowiązań finansowych wyrażonych w walutach obcych w celu zbadania jaki miałyby wpływ na sprawozdanie finansowe Grupy zmiany kursów walut obcych. Na dzień 31 grudnia 2008 roku zysk netto Grupy byłby niższy/wyższy o 7.070 tys. PLN, gdyby waluta funkcjonalna jaką jest dla Spółki PLN osłabiła/wzmocniła się o 10% w stosunku do walut obcych (USD i EUR), przy wszystkich innych zmiennych na stałym poziomie. Pozostałe składniki kapitału własnego byłyby niższe/wyższe o 12.492 tys. PLN w rezultacie spadku/wzrostu wartości godziwej instrumentów pochodnych wyznaczonych jako zabezpieczenia przepływów pieniężnych.

Szczegółowe dane liczbowe z przeprowadzonej analizy wrażliwości aktywów i zobowiązań finansowych Grupy na zmienność kursów walut obcych przedstawia poniższa tabela pt. „Analiza wrażliwości aktywów i zobowiązań finansowych".

Ryzyko stóp procentowych

Specyfiką działalności Grupy jest potrzeba finansowania skupu nasion rzepaku w oparciu o zewnętrzne źródła finansowania. Oznacza to konieczność zaciągnięcia znacznych kwot kredytów/pożyczek w okresie kampanii skupowej.

Oprocentowanie tych kredytów/pożyczek jest oparte o bieżące stopy rynkowe (m.in. WIBOR). Ewentualny wzrost stóp procentowych spowoduje wyższe koszty finansowe, co może wpłynąć w sposób negatywny na osiągane przez Grupę wyniki finansowe.

Z przeprowadzonej analizy wrażliwości aktywów i zobowiązań finansowych Grupy narażonych na ryzyko stóp procentowych wynika, iż na dzień 31 grudnia 2008r. zysk netto Grupy byłby niższy/wyższy o 720 tys. PLN, gdyby rynkowe stopy procentowe w PLN były o 25 punktów bazowych wyższe/niższe, a rynkowe stopy procentowe w USD i EUR były o 60 punktów bazowych wyższe/niższe, przy wszystkich innych zmiennych na stałym poziomie. Byłoby to głównie rezultatem wyższych/niższych kosztów z tytułu odsetek od kredytów wyrażonych w PLN o zmiennym oprocentowaniu.

Poniższa tabela przedstawia wyniki analizy wrażliwości aktywów i zobowiązań finansowych Grupy istniejących w bilansie na dzień 31 grudnia 2008.

Analiza wrażliwości aktywów i zobowiązań finansowych Grupy (PLN'000).

		Ryzyko stóp procentowych				Ryzyko walutowe			
		Wpływ na zysk	Zmiany w kapitale	Wpływ na zysk	Zmiany w kapitale	Wpływ na zysk	Zmiany w kapitale	Wpływ na zysk	Zmiany w kapitale
		+25 pb SP w PLN +60 pb SP w USD i EUR		-25 pb SP w PLN -60 pb SP w USD i EUR		+10%		-10%	
	Wartość bilansowa *PLN'000*								
Aktywa finansowe									
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	2.546	10	-	(10)	-	110	-	(110)	-
Należności handlowe	175.691	611	-	(611)	-	4.894	-	(4.894)	-
Udzielone pożyczki	179	-	-	-	-	-	-	-	-
Wpływ na aktywa finansowe przed opodatkowaniem		621	-	(621)	-	5.004	-	(5.004)	-
Podatek 19%		(118)	-	118	-	(951)	-	951	-
Wpływ na aktywa finansowe po opodatkowaniu		**503**	**-**	**(503)**	**-**	**4.053**	**-**	**(4.053)**	**-**
Zobowiązania finansowe									
Kredyty i pożyczki	(452.113)	(1.130)	-	1.130	-	-	-	-	-
Zobowiązania handlowe	(111.116)	(380)	-	380	-	(2.913)	-	2.913	-
Wpływ na zobowiązania finansowe przed opodatkowaniem		(1.510)	-	1.510	-	(2.913)	-	2.913	-
Podatek 19%		287	-	(287)	-	553	-	(553)	-
Wpływ na zobowiązania finansowe po opodatkowaniu		**(1.223)**	**-**	**1.223**	**-**	**(2.360)**	**-**	**2.360**	**-**

Analiza wrażliwości aktywów i zobowiązań finansowych Grupy (PLN'000) - cd.

		Ryzyko stóp procentowych				*Ryzyko walutowe*			
		Wpływ na zysk	*Zmiany w kapitale*	*Wpływ na zysk*	*Zmiany w kapitale*	*Wpływ na zysk*	*Zmiany w kapitale*	*Wpływ na zysk*	*Zmiany w kapitale*
		+25 pb SP w PLN +60 pb SP w USD i EUR		*-25 pb SP w PLN -60 pb SP w USD i EUR*		*+10%*		*-10%*	
		PLN'000	*PLN'000*	*PLN'000*	*PLN'000*	*PLN'000*	*PLN'000*	*PLN'000*	*PLN'000*
	Wartość bilansowa								
	PLN'000								
Instrumenty pochodne									
Instrumenty pochodne wyceniane według WG przez rachunek zysków i strat (kontrakty walutowe)	(108.195)	-	-	-	-	(10.820)	-	10.820	-
Instrumenty pochodne wyznaczone jako zabezpieczenie przepływów pieniężnych (kontrakty walutowe)	(154.227)	-	-	-	-	-	(15.423)	-	15.423
Wpływ na instrumenty pochodne przed opodatkowaniem		-	-	-	-	(10.820)	(15.423)	10.820	15.423
Podatek 19%		-	-	-	-	2.056	2.930	(2.056)	(2.930)
Wpływ na instrumenty pochodne po opodatkowaniu		-	-	-	-	**(8.764)**	**(12.492)**	**8.764**	**12.492**
Razem zwiększenia/zmniejszenia		**(720)**	-	**720**	-	**(7.070)**	**(12.492)**	**7.070**	**12.492**

33. ZOBOWIĄZANIA WARUNKOWE

I. Weksel złożony do UC w Opolu w związku z zabezpieczeniem akcyzowym w składzie podatkowym

W 2007 roku Spółka złożyła do Urzędu Celnego w Opolu zabezpieczenie akcyzowe dotyczące produkcji i przemieszczania wyrobów akcyzowych. Zabezpieczenie na kwotę 20 mln PLN zostało złożone w postaci weksla niezupełnego wraz z porozumieniem wekslowym. Termin ważności zabezpieczenia został określony na okres 1 roku od 24.05.2007 do 30.06.2008, a następnie przedłużony na kolejny rok do 30 czerwca 2009r.

II. Weksel dla Coface Factoring

W dniu 2 grudniu 2008r. Spółka podpisała umowę faktoringową z Coface Poland Faktoring Sp. z o. o. Umowa została zawarta na czas nieokreślony. Maksymalny limit zaangażowania Faktora w finansowanie Spółki został ustalony na kwotę 75.000.000 zł. W celu zabezpieczenia ww. limitu Spółka wystawiła weksel in blanco.

III. Gwarancja bankowa dla SIDEL BLOWING AND SERVICES SAS

Gwarancja bankowa wystawiona została na rzecz spółki SIDEL BLOWING AND SERVICES SAS na zapłatę 350.000 EUR w ramach realizacji kontraktu na dostawę maszyn i urządzeń. Gwarancja ta wygasła w dniu 09.01.2009r.

34. ZDARZENIA PO DACIE BILANSU

W dniu 5 stycznia 2009 r. ZT „Kruszwica" S.A. udostępniła do publicznej wiadomości memorandum informacyjne i rozpoczęła się oferta publiczna akcji serii E. W dniu 2 lutego 2009 r. Spółka dominująca złożyła do Sądu Rejonowego w Bydgoszczy XIII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego (Sąd Rejestrowy) wniosek o wpis do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego jej połączenia z Zakładami Przemysłu Tłuszczowego w Warszawie S.A. (ZPT w Warszawie S.A.) oraz związanych z połączeniem zmian w Statucie Spółki dominującej, w tym podwyższenia jej kapitału zakładowego w związku z emisją akcji serii E (Akcji Emisji Połączeniowej).

Sąd dokonał rejestracji połączenia w dniu 27 lutego 2009 r., a w dniu 4 marca 2009 roku miało miejsce pierwsze notowanie akcji serii E na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie S.A.

Połączenie spółek ZT „Kruszwica" S.A. (Spółka Przejmująca) i ZPT w Warszawie S.A. (Spółka Przejmowana) nastąpiło na podstawie art. 492 § 1 pkt 1 Kodeksu Spółek Handlowych (dalej KSH), tj. poprzez przeniesienie całego majątku Spółki Przejmowanej na Spółkę Przejmującą w zamian za Akcje Emisji Połączeniowej.

Zgodnie z zasadą sukcesji generalnej wyrażoną w art. 494 § 1 KSH, z dniem połączenia Spółka Przejmująca wstąpiła w trwające stosunki zobowiązaniowe oraz wszelkie prawa, w których pierwotną stroną była Spółka Przejmowana. Najbardziej istotnym efektem połączenia jest przejęcie rynków zbytu, klientów, umów sprzedaży. Pozwoli to zachować ciągłość prowadzonych operacji i zapewni bazę do dalszych działań zmierzających do osiągnięcia korzyści i synergii wynikających z nowej skali działalności.

Przejęcie całościowego pakietu udziałów mniejszościowych w ZPT Warszawa S.A. oznacza, iż niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Zakłady Tłuszczowe „Kruszwica" S.A. jest ostatnim skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym, obejmującym następujące podmioty konsolidowane: ZT „Kruszwica" S.A. i ZPT w Warszawie S.A. Ze względu na posiadanie większościowego pakietu kontrolnego w spółce zależnej na dzień bilansowy, przedstawione w niniejszym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym wartości aktywów i zobowiązań Grupy Kapitałowej ZT „Kruszwica" S.A. są zbliżone do wartości aktywów netto jakie zostaną wykazane w sprawozdaniu jednostkowym ZT „Kruszwica" S.A. po połączeniu.

35. OPIS KOREKT WPROWADZONYCH DO OPUBLIKOWANEGO SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO ZA 2007 ROK

1. W nocie „Koszty według rodzaju" Grupa zwiększyła wartość amortyzacji o kwotę 40 tys. PLN, która błędnie została zaliczona do pozostałych kosztów rodzajowych.

2. W nocie „Podatek dochodowy" kwota 253 tys. PLN dotycząca podatku odroczonego nieprawidłowo została zaprezentowana jako korekta podatku dochodowego z lat ubiegłych.

3. Grupa dokonała przekwalifikowania wartości środków trwałych w kwocie 586 tys. PLN oddanych w najem z rzeczowych aktywów trwałych do nieruchomości inwestycyjnych.

4. W nocie „Zobowiązania z tytułu dostaw i usług" Grupa dokonała przeniesienia zobowiązania w kwocie 13.496 tys. PLN z grupy zobowiązań wobec podmiotów powiązanych do pozostałych, ponieważ błędnie zostały wcześniej zaliczone do zobowiązań wobec podmiotów powiązanych.

5. W nocie „Świadczenia pracownicze" w tabeli przedstawiającej strukturę zatrudnienia błędnie podano liczbę średniego zatrudnienia w grupie pracowników administracyjno-technicznych 307 osób zamiast 323 osób. Pomyłka wynikła z błędnie przyjętego średniego zatrudnienia w tej grupie w jednym z miesięcy, co miało wpływ na ostateczną prezentację stanu zatrudnienia.

6. W nocie „Transakcje z podmiotami powiązanymi" w tabeli „wynik operacji na instrumentach pochodnych w ramach transakcji z podmiotami powiązanymi" zostały błędnie zakwalifikowane wartości osiągniętych zysków i poniesionych strat do spółek: Bunge Handelsgesellschaft, Bunge UK, Bunge Węgry i Bunge Austria, podczas gdy wszystkie te wartości dotyczą transakcji przeprowadzonych ze spółką Bunge Europe Finance. Jednocześnie Grupa dokonała błędnych obliczeń, podając wartości zysków w kwocie 10.020 tys. PLN i strat w kwocie 9.165 tys. PLN, wynoszą one odpowiednio: zyski – 11.022 tys. PLN i straty – 10.595 tys. PLN.

7. W nocie „Transakcje z podmiotami powiązanymi" w tabeli „Transakcje zakupu i sprzedaży produktów, towarów i usług przeprowadzone z podmiotami powiązanymi" dotyczącej Spółki dominującej, dokonano przeniesienia kwoty 2.600 tys. PLN z tytułu rozliczenia transakcji typu „wash-out", przeprowadzonych przez Spółkę dominującą ze spółką Bunge Handelsgesellschaft, z kolumny „zakup towarów i usług" do kolumny „przychody ze sprzedaży", ponieważ faktycznie jest to kwota osiągniętych przychodów z tytułu rozliczenia transakcji typu „wash-out" i niesłusznie pomniejszała ona wartość zakupów.

8. W nocie „Transakcje z podmiotami powiązanymi" Grupa dokonała wydzielenia otrzymanych i zapłaconych przez Spółkę dominującą odsetek z tabeli „Transakcje zakupu i sprzedaży produktów, towarów i usług przeprowadzone z podmiotami powiązanymi" do odrębnej tabeli „Koszty i przychody finansowe w ramach transakcji z podmiotami powiązanymi". Ogółem kwoty wydzielonych odsetek wynoszą: odsetki zapłacone – 33.974 tys. PLN i odsetki otrzymane – 7 tys. PLN.

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało zatwierdzone przez Zarząd dnia 18 marca 2009 roku

Podpisy wszystkich członków Zarządu:

Tommy Jensen – Prezes Zarządu .....

Roman Rybacki – Wiceprezes Zarządu .....

Piotr Kubisz – Członek Zarządu .....

Mariusz Szeliga – Członek Zarządu .....

Wojciech Jachimczyk – Członek Zarządu .....

Tomasz Wika – Członek Zarządu .....

Piotr Piotrowski – Członek Zarządu .....

Marcin Brodowski – Członek Zarządu .....

Wojciech Bauman – Członek Zarządu .....

Podpis osoby, której powierzono prowadzenie ksiąg rachunkowych:

Sławomir Werbiński – Główny Księgowy .....